

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ESKİ DENİZLİ EVLERİ
DENİZLİ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNİN
ŞEHRİN GELİŞİMİ VE DEĞİŞİMİYLE OLUŞAN YENİ
YAPISI**

95090

Mimar R. Ebru MARIM

**F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

[Handwritten signature of Bülent Tarım]

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Bülent TARIM

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İSTANBUL, 2000

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ	iv
RESİM LİSTESİ	vi
ÖNSÖZ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
2. DENİZLİ İLİNİN ÜLKE VE BÖLGESİNDEKİ YERİ	3
2.1 Coğrafi Konum	3
2.2 Ekonomik Yapısı	4
3. YERLEŞMENİN MEKANSAL OLUŞUMU	5
3.1 Tarihsel Gelişim	5
3.2 Kentin Gelişimi	7
4. FİZİKSEL YAPI	9
4.1 İklim	9
4.2 Topoğrafik Yapı	9
4.3 Bitki Örtüsü	9
4.4 Zemin Niteliği	9
4.5 Deprem Durumu	10
5. NÜFUS ve SOSYAL YAPI	11
6. İMAR PLANI HATASINDAN DOLAYI YIKILAN EVLER	12
6.1 Çaybaşı Mahallesi Örneği	12
6.1.1 Çaybaşı'ndaki Evlerin Mimarisi	13
6.1.2 Karşılaşılan Sıkıntılar	14
6.1.3 Yapısal Olumsuzluklar	14
6.2 Turan Sarıca Evi	35
6.3 Peliklibağ Mahallesinde Bir Ev	43
7. DENİZLİ BELEDİYESİ TARAFINDAN RESTORE EDİLEN YAPILAR	46
7.1 Denizli Evi	46
7.2 Mustafa Tavashoğlu Evi	51

8.	GÜNÜMÜZE KADAR KORUNMUŞ MEVCUT YAPILAR.....	62
8.1	Kurşunluoğlu Evi.....	62
1.1	Kurşunluoğlu Evi Mimarisi.....	65
8.2	Konyalıoğlu Evi.....	83
8.3	İbrahim Çallı Evi.....	97
8.4	Sürücüler Evi.....	106
8.5	Atalar Mahallesinde Bir Ev.....	115
8.6	Balcı Evi.....	119
8.7	İbrahim Kasap Saraçoğlu Evi.....	133
8.8	Necmettin Özbek Evi.....	142
9.	SONUÇLAR ve ÖNERİLER	151
KAYNAKLAR		158
ÖZGEÇMİŞ		160

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1	Denizli ilinin coğrafi konumu.....	3
Şekil 2.2	Denizli il haritası	4
Şekil 3.1	Denizli sokak krokisi	8
Şekil 5.1	Nüfus artış indeksi	11
Şekil 6.1a	Çaybaşı mahallesi vaziyet planı	16
Şekil 6.2	Fatma Doğan ve A. Karabağlar evlerinin zemin kat planları	17
Şekil 6.3	Fatma Doğan evinin birinci kat planı	18
Şekil 6.4	Evlerin sokak görünüşü	19
Şekil 6.5	Ferit Küçüka evi zemin kat planı	20
Şekil 6.6	Sokak görünüşü.....	21
Şekil 6.7	Arka cephe görünüşü	22
Şekil 6.8	Sarıamad evi giriş katı planı	23
Şekil 6.9	Birinci kat planı	23
Şekil 6.10	Arka görünüş	23
Şekil 6.1b	Çaybaşı mahallesi vaziyet planı.....	24
Şekil 6.11	Halil Bektaş evi zemin kat planı.....	25
Şekil 6.12	Revize edilmiş zemin kat planı	26
Şekil 6.13	Ön ve sağ yan görünüşler.....	27
Şekil 6.14	Şohoğlu evi giriş kat planı ve bahçeden görünüşü.....	28
Şekil 6.15	Birinci kat planı	29
Şekil 6.16	Şohoğlu evinin sokaktan görünüşü	30
Şekil 6.17	Neriman Ege evi giriş kat planı.....	31
Şekil 6.18	Birinci kat planı.....	32
Şekil 6.19	Sokak görünüşü.....	33
Şekil 6.20	Turan Sarıca evi giriş ve birinci kat planları.....	37
Şekil 6.21	Batı ve doğu görünüşleri.....	38
Şekil 6.22	Kuzey görünüşü ve kesit.....	39
Şekil 6.23	Peliklibağda bir ev, vaziyet planı.....	43
Şekil 6.24	Yer katı ve yatma katı planları.....	44
Şekil 6.25	A-A kesit.....	45
Şekil 7.1	Denizli evinin konumu.....	48
Şekil 7.2	İstiklal Caddesi'nden görünüşü.....	48
Şekil 7.3	Giriş kat planı	49
Şekil 7.4	Denizli evinin birinci kat planı.....	50
Şekil 7.5	Tavashoğlu evi, vaziyet planı.....	51
Şekil 7.6	Giriş kat planı.....	56
Şekil 7.7	A-A ve B-B kesitleri.....	57
Şekil 7.8	Ön görünüş.....	58
Şekil 7.9	Sağ yan görünüş.....	58
Şekil 7.10	Sol yan görünüş.....	59
Şekil 7.11	Arka görünüş.....	59
Şekil 7.12	Tavashoğlu evi, arka bahçe kapı detayı.....	60
Şekil 7.13	Oda penceresi detayı.....	61
Şekil 8.1	Kurşunluoğlu evinin künyesi	62
Şekil 8.2	1953 yılına ait vaziyet planı.....	63
Şekil 8.3	Giriş katı planı.....	77
Şekil 8.4	Birinci kat planı.....	78
Şekil 8.5	Ön görünüş	79

Şekil 8.6	Sağ yan görünüş	80
Şekil 8.7	Arka görünüş.....	81
Şekil 8.8	Dolap detayı.....	82
Şekil 8.9	Konyalıoğlu evi; Vaziyet planı.....	83
Şekil 8.10	Giriş kat planı	94
Şekil 8.11	Birinci kat planı.....	95
Şekil 8.12	Görünüşler.....	96
Şekil 8.13	İbrahim Çallı evinin künyesi.....	97
Şekil 8.14	Çallı evinin planları.....	104
Şekil 8.15	Görünüşler.....	105
Şekil 8.16	Sürücüler evi vaziyet planı	106
Şekil 8.17	Kat planı.....	113
Şekil 8.18	Ön görünüş.....	114
Şekil 8.19	Atalar mahallesindeki evin vaziyet planı	115
Şekil 8.20	Plan ve görünüş	118
Şekil 8.22	Balcı evi, giriş kat planı.....	129
Şekil 8.23	Birinci kat planı.....	130
Şekil 8.24	Vaziyet planı	131
Şekil 8.25	Sokak görünüşü.....	131
Şekil 8.26	Görünüşler.....	132
Şekil 8.27	Saraçoğlu evi vaziyet planı	139
Şekil 8.28	Planlar	140
Şekil 8.29	Görünüşler	141
Şekil 8.30	Özbek evi giriş katı planı	148
Şekil 8.31	Birinci kat planı	149
Şekil 8.32	Ön görünüş	150
Şekil 9.1	Denizli evleri pencere tipleri	155
Şekil 9.2	Denizli evleri plan tipleri	156

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 6.1	Çaybaşı mahallesinin eski bir fotoğrafı.....	12
Resim 6.2	Halil Bektaş evi.....	25
Resim 6.3	Şohoğlu evinin sokaktan çekilmiş fotoğrafı.....	30
Resim 6.4	Neriman Ege evinin eski bir fotoğrafı.....	34
Resim 6.5	Evin yıkılırken çekilmiş bir fotoğrafı.....	34
Resim 6.6	Turan Sarıca evi güney batı cephesi.....	35
Resim 6.7	Kuzey batı cephesi.....	36
Resim 6.8	Doğu cephesi	36
Resim 6.9	Evin yıkılmadan önce çekilmiş kuzey cephesi.....	40
Resim 6.10	Evin yıkılmadan önce çekilmiş doğu cephesi.....	40
Resim 6.11	Saçak altı detayı.....	41
Resim 6.12	Evin kuş bakışı çekilmiş bir fotoğrafı.....	41
Resim 6.13	Dolap kapağı detay fotoğrafı.....	42
Resim 6.14	Peliklibağ' da ki evin sokaktan görünüşü.....	45
Resim 7.1	Denizli evinin caddeden çekilmiş fotoğrafı	46
Resim 7.2	Denizli evinin girişi.....	47
Resim 7.3	Tavaslıoğlu evinin restorasyon öncesi fotoğrafı.....	52
Resim 7.4	Restorasyon sırasında çekilmiş giriş fotoğrafı.....	52
Resim 7.5	Tavaslıoğlu evi.....	53
Resim 7.6	Çatı restore edilirken.....	53
Resim 7.7	Pencere detay fotoğrafı.....	54
Resim 7.8	İç kapı detay fotoğrafı.....	55
Resim 8.1	Kurşunluoğlu evinin bahçe havuzu.....	65
Resim 8.2	Merdivenin fotoğrafı.....	66
Resim 8.3	Bağdadi kaval çıkma detayı.....	67
Resim 8.4	Giriş katı orta odaların kapıları.....	68
Resim 8.5	Birinci kat orta odaların kapıları.....	69
Resim 8.6	Birinci kat sağ yan oda kapısı.....	69
Resim 8.7	Sağ yan odanın dolap detay fotoğrafı.....	70
Resim 8.8	Birinci kat,sol yan odanın dolapları.....	71
Resim 8.9	Ocağın iki yanında yer alan dolaplardan biri	71
Resim 8.10	Birinci kat orta odadan sofaya bakan bir resim.....	72
Resim 8.11	Birinci katın sofasının tavan kaplaması.....	73
Resim 8.12	Baş odanın tavan kaplaması	73
Resim 8.13	Saçak altı detay fotoğrafı.....	74
Resim 8.14	Bahçeden çekilmiş fotoğraf	75
Resim 8.15	Yoldan görünüşü	76
Resim 8.16	Strüktürün detay fotoğrafı	76
Resim 8.17	Konyalıoğlu evi.....	84
Resim 8.18	Evin bahçeden fotoğrafı.....	85
Resim 8.19	Sokak cephesinden çekilen bir fotoğraf ,tahta bahçe kapısı	86
Resim 8.20	Birinci kat sol yan oda dolapları.....	87
Resim 8.21	Ocağın yanlarında yer alan dolaplardan birisi.....	88
Resim 8.22	Birinci kattaki yan odanın kapısı.....	89
Resim 8.23	Baş odanın kapısı.....	90
Resim 8.24	Baş odanın pencereleri.....	91

Resim 8.25	Konyalıoğlu evi'nin sofa tavan kaplaması.....	92
Resim 8.26	Baş odanın tavan kaplaması.....	92
Resim 8.27	Birinci kat sofa çıkması.....	93
Resim 8.28	İbrahim Çallı evinin bahçeden fotoğrafı.....	98
Resim 8.29	Havuzun fotoğrafı.....	99
Resim 8.30	Evin ahşap merdiven detay fotoğrafı	100
Resim 8.31	Sol yan odanın içinden bir fotoğraf.....	101
Resim 8.32	İbrahim Çallı ve eşinin fotoğrafı.....	101
Resim 8.33	Evin yandan çekilmiş fotoğrafı.....	102
Resim 8.34	Sofanın ve saçak altı kaplamasının detay fotoğrafı.....	103
Resim 8.35	Sürtücüler evinin sokaktan çekilmiş bir fotoğrafı.....	108
Resim 8.36	Sağ yan odadaki ocağın fotoğrafı.....	109
Resim 8.37	Ocağın iki yanında yer alan dolaplardan birisi.....	110
Resim 8.38	Eski yazı işlemeli tablo.....	111
Resim 8.39	Sofadan ve çatısından bir detay fotoğrafı.....	111
Resim 8.40	Strüktür detay fotoğrafı.....	112
Resim 8.41	Atalar evinin eskiden çekilmiş bir fotoğrafı	116
Resim 8.42	Evin sokaktan çekilmiş fotoğrafı.....	117
Resim 8.43	Saçak altı kaplama detayı.....	117
Resim 8.44	Hacı Salih Ağa ve eşinin fotoğrafı.....	119
Resim 8.45	Hacı Salih Ağanın annesinin yaşadığı ev.....	120
Resim 8.46	Bahçede yetişen üzümlerin suyunun çıkarıldığı beton hazneler.....	120
Resim 8.47	Bahçedeki süs havuzu.....	121
Resim 8.48	Balcı evinin bahçeden bir fotoğrafı	122
Resim 8.49	Ocağın ve dolapların fotoğrafı.....	123
Resim 8.50	Balcı evinin sokaktan çekilmiş bir fotoğrafı	124
Resim 8.51	Birinci kattaki sofaya çıkan merdivenin önündeki kapı.....	125
Resim 8.52	Salih Bey'in odasındaki dolap odasına açılan kapı.....	126
Resim 8.53	Yoldan çekilmiş bir fotoğraf	127
Resim 8.54	Alt kattaki oturma odasının pencereleri.....	127
Resim 8.55	Demir sokak kapısı	128
Resim 8.56	Bahçeden görünüş	128
Resim 8.57	Saraçoğlu evinin bahçeden çekilmiş fotoğrafı.....	134
Resim 8.58	Evin bahçesi ve ahır.....	135
Resim 8.59	Sokaktan çekilmiş fotoğrafı.....	136
Resim 8.60	Odaların sokağa bakan cephesi.....	136
Resim 8.61	Sofa penceresi detay fotoğrafı.....	137
Resim 8.62	Ramazan Kasap Saraçoğlu ve eşi.....	137
Resim 8.63	Yan odaların ve orta odanın kapısı.....	138
Resim 8.64	Oda Kapılarından birisi	138
Resim 8.65	Özbek ailesinin fotoğrafı	142
Resim 8.66	Necmettin Özbek ve gelini	143
Resim 8.67	Özbek Evi	144
Resim 8.68	Üst katı detay fotoğrafı	145
Resim 8.69	Sofadan bahçeye açılan kapı	146
Resim 8.70	Baş odanın kapısı	147
Resim 8.71	Dış kapının pirinç kapı tokmağı	147

ÖNSÖZ

Gittikçe yok olan Denizli eski kent mimarisinin ve Denizli evlerinin bir belge niteliğinde gelecek kuşaklara aktarılması için yapılan bu çalışmada araştırmalarımı yöneten danışman hocam Doç. Dr. Bülent Tarım' a, Doç. Dr. Kaya Dinçer'e, araştırmalarını esirgemeyen Mimar Sn. Ferda Çetin' e, Mimar Sn. Cengiz Bektaş' a, Mimar Sn. Hamza Tınastepe'ye ve Mimar Sn. Şendur Oğuz' a, yardımlarından dolayı Makine müh. Sn. Barış Ataç'a, Plancı Sn. Yelda Ağırbaş'a, Mimar Sn. Tahir Dinç'e, İnşaat müh. Sn. Gülçin Yenerer'e, Kardeşim Sn. Melike Marım'a, Sn. Emre Marım'a , Mimar Sn. Mete Çengel'e ve Atatürk ve Etnografya Müzesi Müdürü Arkeolog Sn. Nesrin Karabay'a, halihazır ve sit alanı haritalarını sağlayan İzmir Anıtlar Yüksek Kurulu ilgililerine, misafirperverliklerinden dolayı ev sahipleri Sn. Ramazan Kurşunluoğlu'na, Sn. Suzan Sürücü'ye, Sn. Necmettin Özbek'e, Sn. Kadriye Çimen'e, Sn. İbrahim Saraçoğlu'na ve Sn. Ahmet Ege'ye, manevi desteklerinden dolayı her zaman yanımda olan sevgili annem Sn. Sevim Marım'a ve engin bilgileriyle bana destek ve öncü olan 1989-1999 dönemi Denizli Belediye Başkanı sevgili babam İnşaat müh. Sn. Ali Marım'a teşekkür ederim.

ÖZET

Denizli ili mimarisi hakkında yapılan bu araştırma ; bölgedeki yaşam ve mimari olguların M.Ö 2000’li yıllar ve daha gerisine kadar gittiğini göstermiştir.

Tarihsel süreçte yaşanan göçler ve akabinde kurulan bir çok medeniyet tüm Anadolu’da olduğu gibi bu bölgeye de çok zengin bir tarihi miras bırakmıştır. İyon medeniyeti ve sonrasında kurulan medeniyetler Milet , Hierapolis ve Laodikia gibi şehirler kurmuşlar ve zamanımız modern kent olgusunun temellerini oluşturmuşlardır. Laodikia bu sürecin önemli örneklerindendir.

Laodikia halkının o zaman mesire yeri olarak kullandıkları Denizli şehrinin daha sonra zamanla yerleşimin buraya doğru kayması ile oluştuğunu söyleye biliriz.

Daha sonra Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslam Kültürü ile tanışan bölge önce Selçuklu ve sonrasında Osmanlı egemenliği altında kalmıştır. Fakat o döneme ait birkaç eserin dışında (Akhan Kervansarayı ve Ulu Cami) bölgede nitelikli eserlere rastlanmamıştır. Var olan eserlerde yıkılmış yada yok olmuştur.

14 yy – 20 yy zaman aralığında konut anlayışında pek fazla değişiklik olmamıştır. Yaşam alanları daha çok bahçe içinde tek katlı ve ahşap yapılar olarak seçilmiştir. Bu mimari tarz 1960’lı yıllara kadar özelliğini kaybetmemiştir. Ve bu zamana kadar sıradan bir kent görünümüne sahipken ekonomik ve kültürel gelişimle önemli bir merkez halini almıştır.

1973 yılındaki teşvik uygulamaları sonucunda sanayileşme hızla gelişmiştir. Bunun yanında kent nüfusu artmış ve merkezin yoğunlaşması ile bahçe içinde yer alan tek katlı konutların yerini apartmanlar almaya başlamıştır. Sürekli gelişen kent nüfusu eski kent dokusunu korumaktansa gerek yanlış yapılan 1964 imar planı gerekse bilinçsiz ve duyarsız yapılaşma kentin var olan mimari özelliklerini kayıp etmesine neden olmuştur.

Eski mahallelerden sadece Musa ve Göçmenlerin yaşadığı İstiklal mahalleleri o zamana ait yaşantı hakkında azda olsa bir bilgi vermektedir. Daha önce yapılan araştırmalar da incelenerek, yıkılmış ve kaybolmuş binalar hakkında bilgiler toplandı. Eski yerleşim bölgelerindeki mimari nitelik taşıyan eserler fotoğraflarla tespit edilerek rölöveleri çıkartıldı. Ve evlere ait eski yaşantı hakkında ev sahipleri ile yapılan sohbetler de bize o zamana ait yaşam ve mimari hakkında genel olarak bilgi vermiştir.

Bu bilgiyi modern mimari ile sentezleyip yeni yapılaşmada yöresel motiflerin de kullanılmasını sağlayarak canlı tutabiliriz.

Bu çalışma şehrin gelişimi ve değişiminin sonucu olarak yok olmakta olan kent mimarisinin belge niteliğinde kalmasını sağlamaya yöneliktir.

ABSTRACT

This research is about the architecture of Denizli, the life style and the architectural facts since M.Ö 2000 and before .

The immigrations in this historical times and the civilizations established after the immigrations leave special historical heritage to the city.

Anatolian civilizations, the Ion civilization Millet, Hierapolis and Laodikia civilizations assembled cities and laid foundations of the modern city facts. Laodikia is one of the specialist cities in this period.

Loadikian people had summer houses on the area where Denizli's center is located now. In time period the city of Laodicia immigrated to this place after this period Anatolia became Turk and met Islamic culture. After that Selçuklu civilization and Ottoman dominance had been seen. They didn't leave too much architectural buildings except Akhan caravansary and Ulu mosque. The others were ruined.

Between 14 yy. and 20. yy time period the architectural life style didn't change too much. The houses were two floored in big gardens. The ground floors structure was stone, the other floors were wooden. This architectural style lived till 1960's without changing its specialty. After 1960's with economical and cultural developments Denizli became one of the important center of the country.

With 1973 encouragement Denizli became industrialized. Following this industrialization population of city center increased with immigration and apartment buildings take place of old city houses. The wrong applied 1964 development plan took away the old city texture.

Musa neighborhood and İstiklal neighborhood, where Greek immigrants live, are the only areas where can give a little idea about period time. This neighborhoods are analyzed and the houses which give idea about the historical time life styles are chosen. They are photographed and their plans were drawn. The special parts are dictated. The old researches about Denizli houses are found and interpreted.

In this study, the historical and sociological factors behind the development of the town and their effects on the houses were analyzed.

1.GİRİŞ

Denizli evleri denilince, özellikli bir dokunun akla gelmemesi kentin çok hızlı gelişip eski dokusunu yitirmesindendir.

1960'lı yıllarda Denizli, insanların cennet diye tabir ettiği, yeşillikler arasında yerleşmiş bir şehirdi. Hızlı kentleşme ve artan nüfusla eski güzelliğini yitirdi. Zamanında eski kent dokusunun korunup, yeni yerleşimin şehrin başka bir tarafına kaydırılmaması eski ve yeni dokuda çarpıklığa yol açtı.

1964 yılında ilk defa yapılan imar planı, Denizli'nin kendi içindeki nüfus artışına göre planlanmıştır. Göçün etkileri hesaba katılmamıştır. 1985 yılında Denizli'nin nüfusu 85000 olacağı tahmin edilirken, aynı yılda nüfus 126000'e yükselmiştir. '*'

Yapılan imar planı uygulaması, belediyenin kaynak sıkıntısından dolayı artış hızına paralel imar parselleri üretememiştir. Tapulama yasasının o günkü boşluğundan, hisseli tapu satışının serbest olması plansız alanlarda özel parselasyonu hızlandırmış, bu da çarpık kentleşmeye yol açmıştır. Sanayileşmenin gelişmesiyle gelir düzeyi artmış, kent merkezinde yapılan imar planları açılan caddelerin iki tarafında 7-8 katlı apartman yapımına izin vermiştir. Arsaların değeri yükselince insanlar eski evlerini süratle yıkıp çok katlı betonarme binalarla mülk edinme ve rant kazanma yarışına girmişlerdir.

1976 depreminden sonra, eski evlerin büyük bir kısmı yıkıldı. Ayakta kalan sağlam, tarihi değer taşıyan binalar için Anıtlar Kurulu tespitler yapmıştır. Vatandaşlar kararlar tebliğ edilmeden, inşaat yasağı geleceği korkusuyla kısa bir süre içinde binalarını yıktılar. Ayakta kalan binalarda 1964 imar planı hatasından dolayı, imar uygulama alanı içinde kaldığından belediye tarafından yıkıldı. Çaybaşı caddesi ve Lise caddesi buna örnek verilebilir. ***'

Eski evlerin yapımında evlerin mahrumiyetine önem verilirdi. Sıcak iklimden dolayı yaşantı genelde evlerin içinde değil de, bahçede veya sofada geçerdi. Zamanla eski konutlar apartmanların arasında kalınca sofalar kapandı ve evler terk edildi.

*' Denizli kent bütünü nazım imar planı, analitik etüt 1990, s. 21

***' 1989-1999 dönemi belediye başkanı Ali Marım'la yapılan söyleşiden.

Tez hazırlanırken öncelikle eski yapılan araştırmalar, Belediyenin istimlak edip restore ettiği binalar ve eski yaşantıyla ilgili belgeler toplandı. Daha sonra eski yerleşim yerleri olan mahalleler dolaşarak tespitler yapıldı, evler fotoğraflandı. Aralarından plan şeması ve strüktür olarak nitelikli binalar seçilerek rölöveleri çıkartıldı. Evlerin karakteristik özellikleri kaydedildi. Çizimlerle ve fotoğraflarla belgelendi. Ev sahipleriyle konuşularak eski yaşantı, evlerin hikayeleri ve yaşarkenki sıkıntılar hakkında bilgi alındı. Böylelikle, zamanla yok olacak birkaç evin hiç değilse bir belgede yaşaması sağlanmaya çalışıldı.

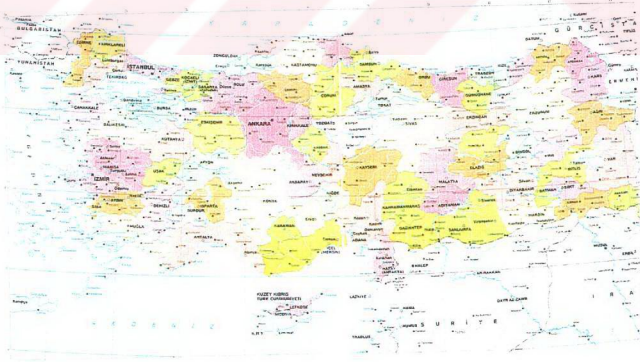
2. DENİZLİ İLİ'NİN ÜLKE VE BÖLGESİNDEKİ YERİ

2.1. Coğrafi Konumu

Denizli Ülkemizin en gelişmiş bölgelerinden biri olan Ege bölgesinin Doğu ucunda, çok yönlü ekonomik yapısıyla önemli bir merkezdir. Ege, Akdeniz, İç Anadolu bölgeleri arasında bir geçit durumunda olan şehir Honaz dağı (2571m) ve Babadağ'ın (2308m) arasındaki platonun güneyine yerleşmiştir. Doğudan; Burdur, Isparta, Afyon. Batıdan; Aydın, Manisa. Kuzeyden; Uşak. Güneyden ise Muğla illeri ile komşu bulunmaktadır (Şekil 2.1).

Ege bölgesinin, 28.30' ve 29.30' doğu boylamları ile 37.12' ve 38.12' kuzey enlemleri arasında yer alan Denizli, 11.868 km² lik yüz ölçümüne sahiptir. İlin deniz seviyesinden yüksekliği kademeler halinde artarak, Sarayköy'de 170m şehir merkezinde 354m, Çameli'nde 1350m'ye ulaşır (Şekil 2.2).

Denizli ili , yüzey şekilleri bakımından dalgalıdır. Alçak ve yüksek ovalar, yaylalar ve dağlar birbirini tamamlar. İl topraklarının yaklaşık %28'ini ovalar, %25'ini yaylalar ve platolar, %47'sini de dağlar kaplamaktadır. ^{6*}

Şekil 2.1 Denizli ilinin coğrafi konumu

^{6*} Denizli kent bütünü nazım imar planı , analitik etüt 1990, s.6

2.2. Ekonomik Yapısı

Bakırcılık el sanatlarının yerini, emaye ve çelik eşya üretimi almıştır. Ayrıca haddecilikte de Ülke ekonomisinde önemli rol oynar. Otomotiv sanayii imalat ,döküm, toprak, cam, çimento, gıda, ambalaj sanayii , un, yem, şarapçılık, dericilik, mermercilik, halıçılık gibi daha birçok iş dalında da faaliyet göstermektedir.

3. YERLEŞMENİN MEKANSAL OLUŞUMU

3.1. Tarihsel Gelişimi

Yukarı Menderes, İç Anadolu ve Antalya'ya giden yollara hakim bulunan Laodikia şehri 1210 yılında Türklerle geçişi sırasında 'Ladik' adını da miras bırakmıştır. Denizli şehrinin 6 km kuzeyinde kurulan, Selçuklu kayıtlarına göre Ladik diye geçen, bu şehrin diğer bir adı da Tonuzlu' dur. Bu isim değişikliği Türkleşme ve şehrin yer değiştirmesiyle ilgilidir. Zamanla Tonuzlu adı Donuzlu ve en sonunda Denizli şeklinde söylenmeye başlanmıştır. Bu değişiklikler 17. yy'da gerçekleşmiştir. Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde "Bu şehrin etrafında pek çok akarsular ve göller bulunduğu için bu isim verilmiştir. Yoksa denizden dört merhale uzaktır..." demektedir. ^{**}

Denizli ilinin tarihi Anadolu tarihi kadar renkli ve eskidir. Milattan önceki ve sonraki yıllarda önemli bir uygarlık merkezi olmuştur. Ege'de önemli uygarlık eserleri bırakmış olan Helen'lerin bir kısmı M.Ö. 2000-1900 yıllarında Balkan'lardan Anadolu'ya geçerek İzmir, Efes, Milet, Laodikia ve Hierapolis gibi, bir çok şehir kurmuşlardır. Böylece Denizli topraklarında ilk yerleşme İyonlar zamanında olmuş, sonradan bu şehirler Romalılar zamanında uygarlık merkezleri haline gelmiştir.

Büyük Menderes ve Çürüksu, ovaları verimli kılan iki nehirdir. Laodikeia'nın bu verimli toprakları denetleyen konumu kentin gelişmesinde etkindir. O zaman ki koşullar da kara nakliyatı deniz nakliyatından daha pahalı olduğu için verimli topraklardan elde edilen ürün ekonomik açıdan kar sağlamıyordu. Bu koşullar tarımsal üretimin yerel ölçekte tüketilmesini zorunlu kılmaktaydı. Bu nedenle kara taşımacılığının pahalılığından etkilenmeyecek hafif ve değerli ürün elde etmeye başlamışlardır. ^{***}

^{**} Çiftçioglu, İ. (1993), Denizli Tarihi, y.l. semineri, Konya, sayfa 6

^{***} Tanyeli, U., (1988), "Türk kültür tarihinde, Denizli sempozyumu", 27-30 Eylül 1988, Denizli, s.341

Laodikeia bir dokumacılık merkezi haline gelmiştir. Antik ekonominin tüm Akdeniz dünyasındaki yıkılışı eski Laodikeia'nın yıkılışının da ana nedenidir. Eski Laodikeia'nın üzerinde konumlandığı alanı terk ederek bugünkü Denizli'nin bulunduğu bölgeye yerleşmesi tarım-dışı üretimi bırakıp, tarıma dayalı bir yaşam seçtiklerinden dolayıdır. Bunun yanında su yollarının tahribi, jeolojik yapısından dolayı geçirdiği depremlerin verdiği hasarlar şehrin taşınmasında ki diğer etkenlerdir. Eski kentte sarnıç vs. gibi yağmur suyu biriktirmek için kullanılan yapılara rastlanmamış. “**”

Kentsel üretimlerin düşüşü ve yoksullaşma hem Laodikeia'nın yaşam kaynağı olan su yollarının onarımını engellemiş, hem de kentlilerin bir anlamda köylüleşmesine yol açmıştır. Bu sebeplerden dolayı dağın eteklerinde ki sulak ve verimli alana, Denizli'nin şimdiki yerine, yerleştiler. Bu alan antik kentin varlığında da bağ ve bahçelerden oluşan bir mesire yeriymiş. Yukarıda da belirttiğimiz üzere Laodikeia halkının Denizli'nin bulunduğu bölgeye göçü Türk istilasından değil de halkın yaşam sıkıntısından dolayı daha verimli toprakları seçmesindenidir. “***”

Laodikeia'nın yeni yerine taşınmasıyla halk yarı-kırsal bir yaşantıya geçmiştir. İlk zamanlarda kent korunmasız olsa da daha sonra Loannes II. Komnenos (1118.1143) Bir kale yaptırmış. Bu kale çok büyük bir olasılıkla Selçuklu devrinde onarım gören şu an “kale içi” diye adlandırılan Denizli kalesidir. Evliya Çelebi kalenin üç yön eğimli olduğu için sadece güney tarafında hendeği bulunduğunu yazmaktadır. Kale bir ticari site olarak yapılmıştı, içinde dükkanları barındırmakta idi. Müslüman halk kalenin çevresinde yerleşmişti. Birinci derece deprem bölgesinde olduğu için evler bağlar bahçeler arasında dağınık ve tek katlı olarak ahşap malzemelerle yapılmıştı.

VII.-X. Asrın ikinci yarısında, Malazgirt Zaferinden sonra Anadolu'nun büyük bir kısmı fethedilirken, buralara da büyük Türkmen kabileleri yerleşti. XI. Asır sonları ile XV. Asrın başında Selçuklular ve Bizans İmparatorluğu arasında elden ele geçti. Zira, Anadolu'yu batıdan doğuya aşan büyük kervan yolları İzmir'den gelerek ilimizden geçmektedir. Daha çok ticari ve askeri politika güden Selçuklular, büyük kervan yolunun üzerinde Akhan ve Çardak Kervansaraylarını inşa etmişlerdir. “****”

“**”, “***” Tanyeli, U. , (1988), “Türk kültür tarihinde, Denizli sempozyumu ”, 27-30 Eylül 1988, Denizli, s.342

“****” Çiftçiöğlu, İ. , (1993), Denizli Tarihi, Konya, sayfa 28

Denizli halkı, genellikle kilim ve halı dokumacılığıyla, keçecilik, kıl eşya dokumacılığıyla geçimini sağlıyordu. Pamuklu dokumacılığı ise Hristiyan halk yapardı. Çürüksu ovasında pamuk yetiştirilir, hayvancılık yapılır, meyve ve sebze yetiştirilirdi. Çarşı, zahire pazarı, küçük sanat ve ticarethaneler kale içi denilen yerleşim biriminin ortasında yer alıyordu. Zamanla nüfus artınca şehir kalenin çevresinden dağılmıştır.

3.2. Kentin Gelişimi

Laodikiea'dan göçen halk ilk olarak kale içi bölgesinin olduğu yere yerleşmiştir. Denizli ilinin bulunduğu bölge o zamanlar mesirelik alanı olarak kullanılıyormuş. Denizli endüstrisinin hız kazandığı 1950-1960 senesine kadar kırsal görünümlü bahçe içindeki yerleşme devam etmiştir. Eski kentin dokusu bu tarla bahçe etrafında dolanan yollar, bahçelerin aile içinde parçalanıp dağılması ile oluşmuştur. Bu mülkiyetlerin içinde yer alan evlere çıkmaz sokaklar ulaşmış. Sokak genişlikleri at arabalarının geçebileceği genişlikte yapılmıştır. “*”

19 yy 'ın ikinci yarısında demiryolunun şehre gelmesiyle, kentin strüktürü değişmiştir. Kaleiçinden sonra yeni yerleşim alanı istasyon bölgesi olmuştur. Demiryoluyla birlikte oluşan endüstrileşme ile istasyonun çevresinde sosyal –toplular yapılmıştır.

Kentin ilk yerleşim yerleri Bayramyeri, Gürcan, Musa, Atalar, İstiklal, Kayalık, Delikli Çınar, Saraylar ve Çaybaşı mahalleleridir. Şehrin yerli aileleri bu semtlerde oturmaktaydı (Şekil 3.1).

İkinci dünya savaşından sonra kentin büyümesi ve nüfusun artmasıyla evler yerlerini apartmanlara bıraktı. Hızlı kentleşme sürecinde, kentteki eski Denizli evlerinin yoğunlaştığı dokular bu süreçten olumsuz yönde etkilenmiştir.

Zamanla kent merkezinin yoğunlaşmasıyla kentte yeni imar alanları açılmış, şehir kuzey-doğuya doğru büyümüştür.

*’ İnceoğlu, N. , (1988), “Türk kültür tarihinde, Denizli sempozyumu ”, 27-30 Eylül 1988, Denizli, s.292

- T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

4. FİZİKSEL YAPI

4.1. İklim

Ege ve İç Anadolu arasında bir geçit iklimine sahiptir. Genelde iklimi Ege bölgesine oranla biraz serttir. İç Anadolu'ya yakın değerler vermektedir. Yükseklik arttıkça iklim sertleşmektedir. Bölgede egemen rüzgar yönü, kuzey-batıdır.

4.2 Topografik Yapı

Denizli Karcı dağı eteklerindeki platformda yer almıştır. Az eğimlidir ancak güneybatı - kuzeydoğu yönlü akarsu sel yatakları ile bölünmüş ilk platformdan sonra Çürüksu yatağı ile arada ikinci bir platformdan oluşmaktadır. Alçak ve yüksek ovalardan meydana gelir.

4.3. Bitki Örtüsü

Denizli ili topraklarının %35'i bitkisel üretime açık, yarısı ormanlık, %10'u da çayır ve meralıktır. Verimli topraklarda buğday, arpa, mısır, pamuk, tütün, şeker pancarı, haşhaş, anason, ayçiçeği yetiştirilmektedir. ‘*’

4.4 Zemin Niteliği

İller Bankası, İmar Planlama Dairesi Başkanlığı 18.03.1983 tarihli ve 1/25000 ölçekli jeolojik etüt raporuna göre Denizli yerleşik alanı Neojen oluşumlar üzerinde bulunmaktadır. Güney ve Batı kesimlerde Konglomeralar başlamaktadır. Karcı dağı eteklerinde ise birikinti konileri dizelenmiştir ki bunlar da Denizli yerleşik alanına doğru uzanmaktadır. Gökpınar deresi doğusunda Neojen ve yer yer traverten oluşumları yer almaktadır. Denizli düzlüğü ile Çürüksu alüvyal düzlüğü arasındaki sekide Neojen oluşumlar hakimdir, yer yer konglomeral oluşumlar görülmektedir. Jeolojik etüt sonucunda Neojen iskan dışı bırakılması gerekli alanlar olarak gösterilmişlerdir. Aynı etüde göre, aşırı eğimli yamaçlarda emniyet şeridi bırakılmak kaydıyla konglomera oluşumları en elverişli zemin olarak belirlemektedir. ‘***’

‘*’ Denizli kent bütünü nazım imar planı, analitik etüt, (1990), sayfa 12

‘***’ Denizli kent bütünü nazım imar planı, analitik etüt, (1990), sayfa 13, 14

4.5 Deprem Durumu

1307,1315,1907,1963 ve 1976'da önemli depremler geçirmiştir. Bu depremler yeni konut alanlarını etkilemiş, böylelikle kent güneye ve doğuya yayılmıştır. Batıda ise organize konut alanı hazır edilmiştir.

Fiziksel verilere göre Denizli ve çevresi jeoloji, deprem ve taban suyu açısından avantajlıdır. Fakat eğim ve topografya eşikleri yönünden de yerleşmeye elverişlidir.

Doğudan batıya uzanan bir fay hattı üzerinde bulunuşu Denizli'yi birinci derecede deprem bölgesi yaparken bu fay hattı boyunca fışkıran sıcak şifalı sularda aynı zamanda burayı kaplıcalar diyanı yapar. M.T.A. Enstitüsü genel müdürlüğünce bu bölgede başlatılan sondaj çalışmaları sırasında 1965'te ilk jeotermal buhar kaynağı bulunmuş, fay hattı boyunca bunu diğerleri takip etmiştir. Bugün Türkiye'de ilk defa burada jeotermal buhar enerjisiyle elektrik üretilmekte, ayrıca sıkıştırılmış karbondioksit gazı ile kuru buz fabrikası, seralar, ılıcalar bulunmaktadır.

Jeotermal enerjinin ancak %11'ini teşkil eden buhardan elektrik üretilmekte geriye kalan ve çıkış noktasında sıcaklığı 150C' yi bulan yılda 35-40 bin ton civarında fuel oil'e eş kapasitedeki kullanılmayan %89'luk sıcak su ise Büyük Menderes nehrine akmaktadır. ^{“*}

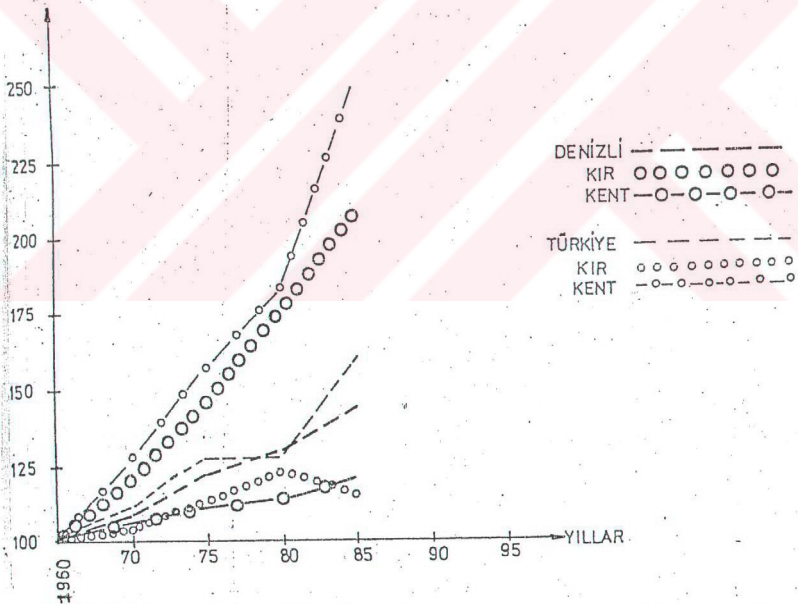
^{“*} Denizli kent bütünü nazım imar planı, analitik etüt, (1990), sayfa 14

5.NÜFUS ve SOSYAL YAPI

Ege bölgesi Küçük Menderes ovası yerleşiminin uç noktasında bulunan Denizli kentinin ilk yerleşim nedeni korunma, ulaşım imkanları ve verimli topraklardır. Çevresinde tarihi yönden çok önemli yerleşimler bulunmaktadır.

1973'te kalkınmada öncelikli il olmasıyla sağlanan teşvik uygulamaları, mevcut olan potansiyeli harekete geçirmiş ve sanayileşme büyük bir patlama yapmıştır. Sanayileşmenin gelişmesiyle iş kolları çoğalmış ve kente göç yoğunlaşmıştır (Şekil 5.1) .

1985 yılında 667478 olan nüfus son 30 yılda iki kat artmıştır. Bu artış oranı aynı zaman diliminde, kentsel nüfus için 3.45 iken kırsal nüfus için 1.4 olarak belirlenmiştir. Merkezde nüfus artarken ilçelerde bir artış görülmemektedir. Bu da kente göçün sonucudur. ^{“*”}

Şekil 5.1 Nüfus artış indeksi (Denizli kent bütünü nazım imar planı analitik etüd (1990) s.19).

^{“*”} Denizli kent bütünü nazım imar planı, analitik etüd, (1990) , sayfa 21

6. İMAR PLANI HATASINDAN DOLAYI YIKILAN EVLER

6.1 Çaybaşı Mahallesi Örneği . ‘*’

Çaybaşı mahallesi, Delikli çınara ulaşmadan önce İstiklal caddesinin batısında eski komşuluk yerleşimlerinden biridir. Bu bölgede genellikle şehrin en eski aileleri otururdu. Zamanla evlerin bakımları zorlaştıkça, eski evleri satın veya kiraya verip başka evlere taşınmışlardır. 1964 yılındaki ilk şehir planının yapıyla ev satışları artmıştır. Yakın komşulukta bulunan Lise caddesi üzerindeki yeni yapılan evlere 7-9 kat izni verilmiştir. Lise caddesinin de genişletilmesiyle tahrip olan eski evler bahçelerinin de küçülmesiyle özelliklerini yitirmişlerdir. Eski evlerin aylık kirası 450 – 800 TL arasında iken yeni apartmanlarda bu aylık 1100 TL daha fazladır. ‘***’

Çaybaşı'nın batısında ve kuzeyinde eski yerleşmeler yoktur. Buraları çoğunlukla bahçeler işkal etmiştir. Yeni yerleşmeler günümüzde Çaybaşı ile bahçe alanları arasında inşa edilmiştir. Gelişmeler doğuda İstiklal caddesinin yenileşmesi ile güneyde kışla caddesi ile sürdürülmüştür.

Resim 6.1 Çaybaşı mahallesindeki evler yıkılırken çekilmiş bir fotoğraf. Yıkılmış olan ev Şoğlu evi. Hamza Tınastepe'nin arşivinden.

*' Yeşil Çetin, F., (1984), MSÜ Diploma projesi

***' Engin, Ş., (1978), The Çaybaşı district in Denizli, Ankara

6.1.1 Çaybaşı'ndaki evlerin mimarisi

Bahçeli olarak planlanmış evler genellikle yol etkilerinden uzak olacak şekilde inşa edilmiştir. Bahçe duvarı evlerin ön cephesi boyunca uzanırdı. Çaybaşı bölgesinde bahçeli evlerden çok lise caddesi boyunca dikkatlice sıralanmış sıra evlere rastlanırdı. Bahçeler evlerin arkasında yer alıyordu. Bahçelerin içinden arıklar geçerci.

Çaybaşı mahallesinde geleneksel Türk evi plan tipi dışında başka plan tipine rastlanmamıştır. Sofanın yerleşimine göre iki plan tipine rastlanmaktadır. Birincisi, sofanın en azından iki üç veya dört oda ile sınılanması gereken tip, dış sofalı plan tipidir. Sofanın en az bir kenarı bahçe ile direkt ilişkili olmalıdır. İkincisi iki oda sırası arasında yer alan merkezi sofalı tiptir.

Eğer ev, sıra evlerin içinde yer alıyorsa, girişi yol tarafında yer alır (Resim 6.1) . Aksi halde ev bahçelidir ve girişi sofanın ortasından geçer. Yolların durumu değişebilir olduğundan evlerin sonradan yer değiştirdiği görülebilir.

Eski evler genellikle iki katlıdır. Zemin kat düzeyinde yaklaşık 120 cm su basman kotu bırakılmıştır.

Bütün evler incelenmesine rağmen genel yapılan araştırmayla ve fotoğraflarla temel sistemlerinin taş işçiliğine dayandığı belirlenmiştir. Taş temel duvar , giriş katına kadar yükselir. Giriş kat seviyesi toprak seviyesinden yüksektir.

Bu bölgedeki evlerin çoğunun duvarları kerpiçten veya ahşap strüktür üzerine sıkıştırılmış tuğladan yapılmıştır. Aralarında sadece kagir olanlara ve tamamen ahşap strüktürle yapılanlara da rastlanmıştır.

Giriş kat duvarları ; 60 –90 cm kalınlığında kerpiçten yapılır. Duvarlar yükseldikçe lentolar kullanılır.

Birinci kat duvarları ; zemin kat duvarları ile aynı malzemeden yapılmıştır. Fakat kalınlığı daha incedir. Minimum 30 cm kalınlığındadır.

Pencereler ve kapılar için temel malzeme ahşaptır. Genelde pencereler yatay veya düşey olmak üzere iki kanattan meydana gelir. Yatay bölümlerde pencereler giyotin pencere tipindedir. Pencerelerin orantısı 5/8'dir. Bazı pencerelerde demirden yapılmış koruyucu çubuklar bulunmaktadır.

Yerleşmedeki iki katlı evlerin çoğunda çıkmalar mevcuttur. Her evin sokağa doğru bir çıkması vardır. Bazılarında ise iki tanedir. Bahçeli evlerde çıkması olan cephe sayısı daha fazladır. Cumba sofada ise tektir. Kenardaki odalarda ise iki tanedir. Lise caddesi boyunca bulunan evlerde çıkmaya rastlanmamıştır.

Sıra evlerde çatı beşik çatıdır. Sokak tarafına ve arka tarafa doğru iki tarafa eğimlidir. Bahçe içinde bulunan evler dört tarafa eğimli kırma çatıdır. Hepsinde alaturka kiremit kullanılmıştır. Plandaki değişiklikler direkt olarak çatıyı etkiler.

Duvarlar her zaman sıvalıdır. Kalın duvarların genelde nişleri vardır. Ev sahibinin ekonomik durumuna göre tavanlar çeşitli kalitede dekore edilmiştir. Evlerin dış cephe boyası çivit mavisi veya sarıdır. Genelde bu şekilde muhafaza edilmiştir. Evlerin içindeki duvarlarda beyazdır.

6.1.2 Karşılaşılan sıkıntılar

Yeni yapılan apartman bloklarının arasında kalan eski evlerde yaşayanlar büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Eskiden sofayı içeriye alarak veya bahçe duvarları örerek belli bir rahatlık yaşanırken evlerin çevresinde yükselen apartman katları huzuru bozmuştur.

1964 yılında yapılan şehir planı Lise caddesinin genişletilmesini ön görmüştür. 19.5 m olan cadde genişliği ile mevcut eski yapıların hemen tümü tahrip edilmiştir. Eski şehir planında eski evlerin yerleşim planı incelenmemiş veya eski evlerin korunması niyetiyle yapılmamıştır. Yanlış yapılan bu planlamayla eski doku yok edilmiştir. 1976 depreminden sonra iller bankası tarafından 1/25000 ölçeğinde alan kullanım analizleri yapılmıştır.

6.1.3 Yapısal olumsuzluklar

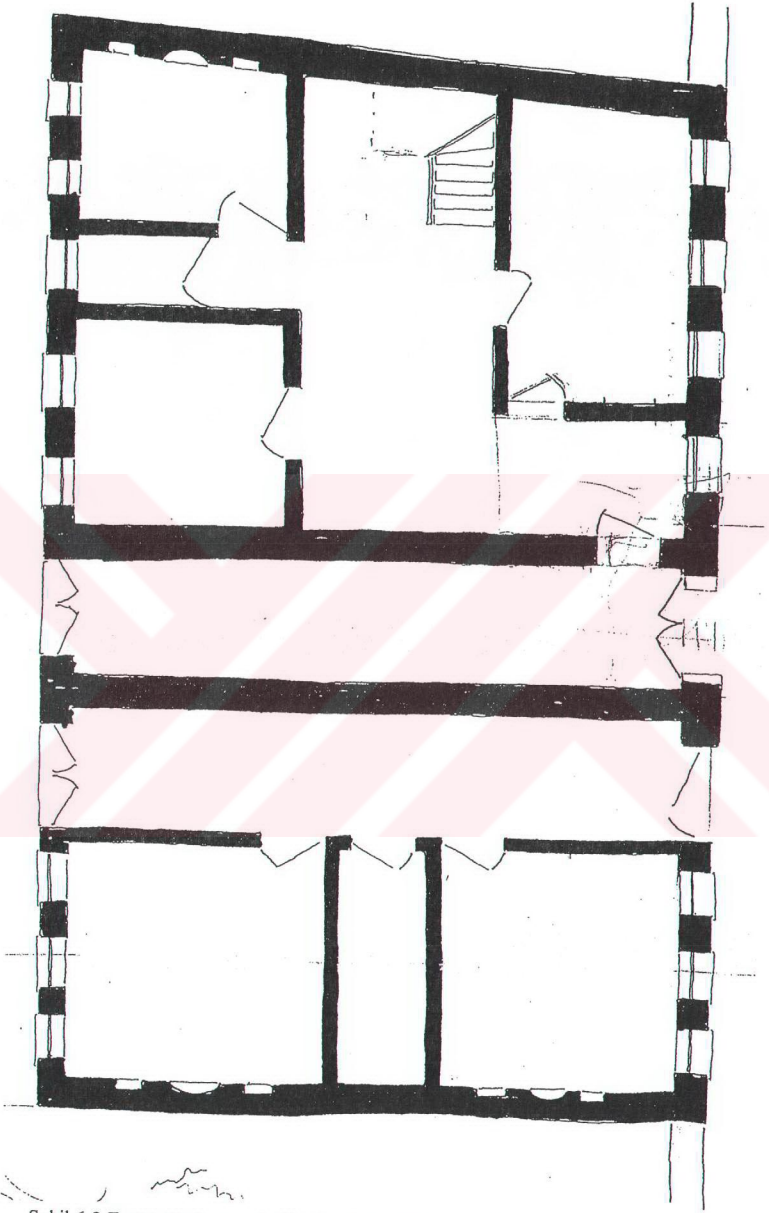
1976 depremi sonrası evlerde çatı aşınmalarına ve çıkmalarla binalar arasında çatlaklara rastlanmıştır. Üst kat döşemelerinin de çöktüğü ve merdivenlerin bozulduğu saptanmıştır.

Duvarlar genellikle sağlamdır. Sadece atmosfer etkilerine açık olan sıvalarda zamanla çatlamar olmuştur. 18 Ağustos 1976 depreminde Çaybaşı bölgesindeki evlerde çok fazla hasara rastlanmamıştır. Bu bölgedeki evler genellikle simetrik ve dikdörtgendir. Bu plan karakterinden dolayı evlerin depreme dirençli olması muhtemeldir. 90 cm kalınlığında kerpiç tuğla duvarlı evler en az 200 yılıktır ve bir çok depremle karşılaşmışlardır.

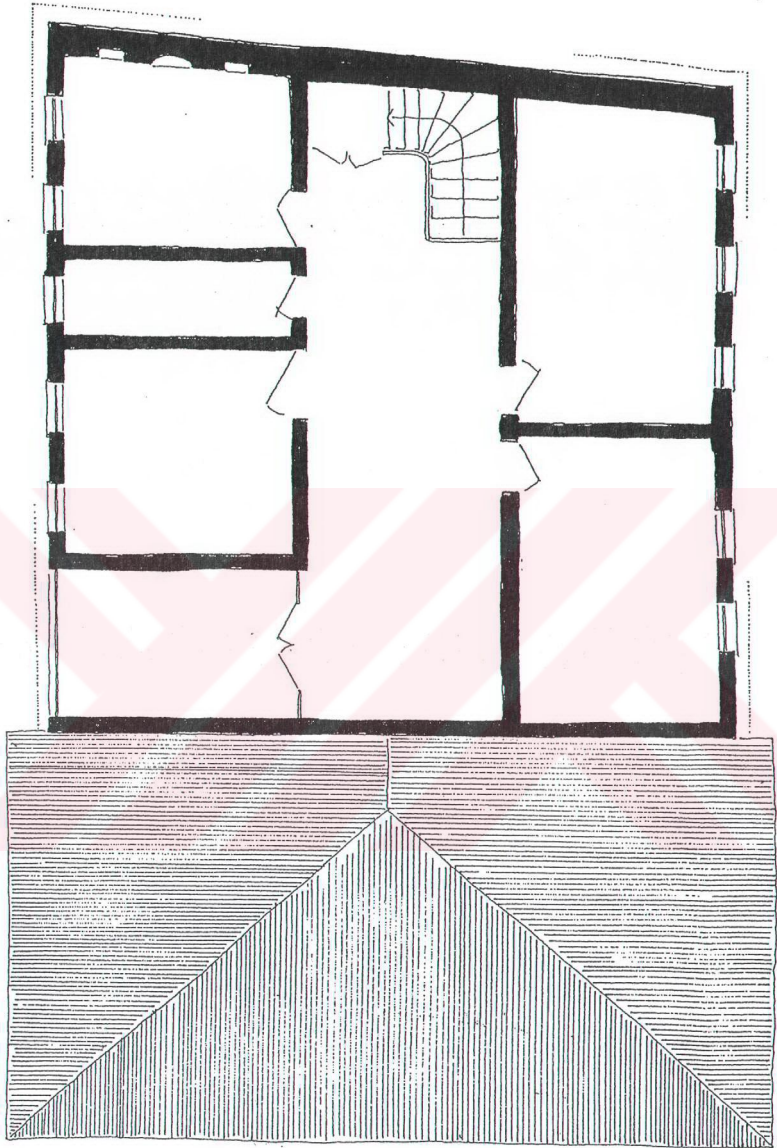

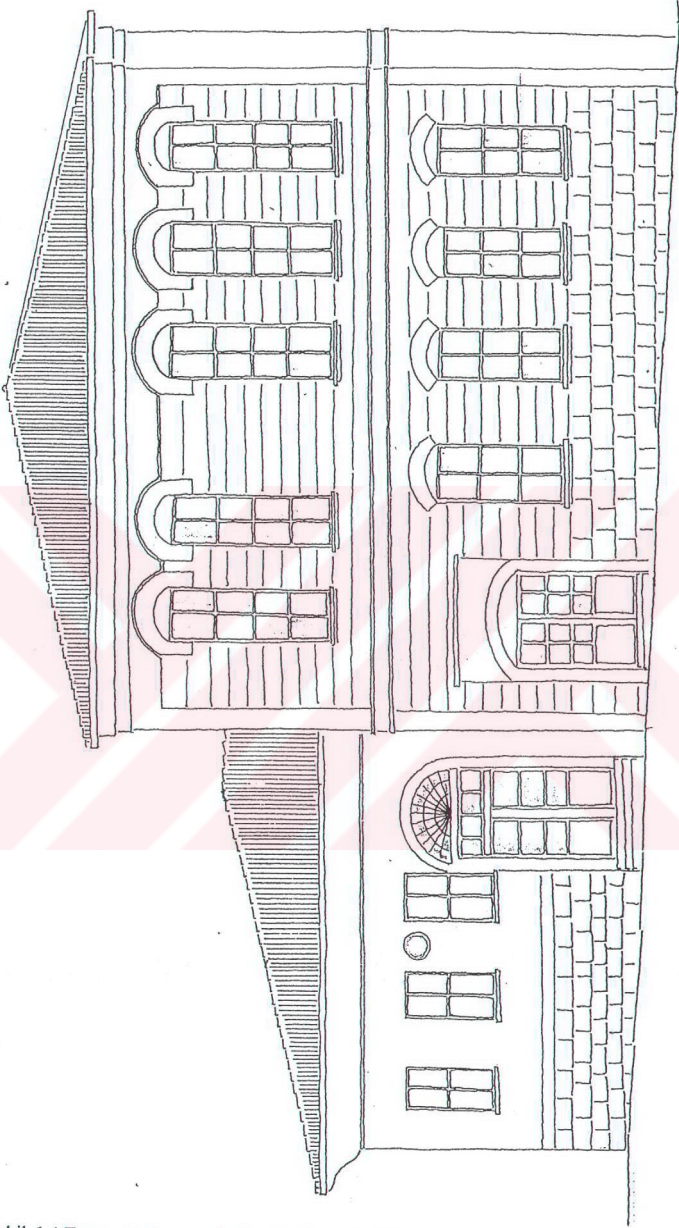
Şekil 6.1a Çaybaşı mahallesi vaziyet planı.

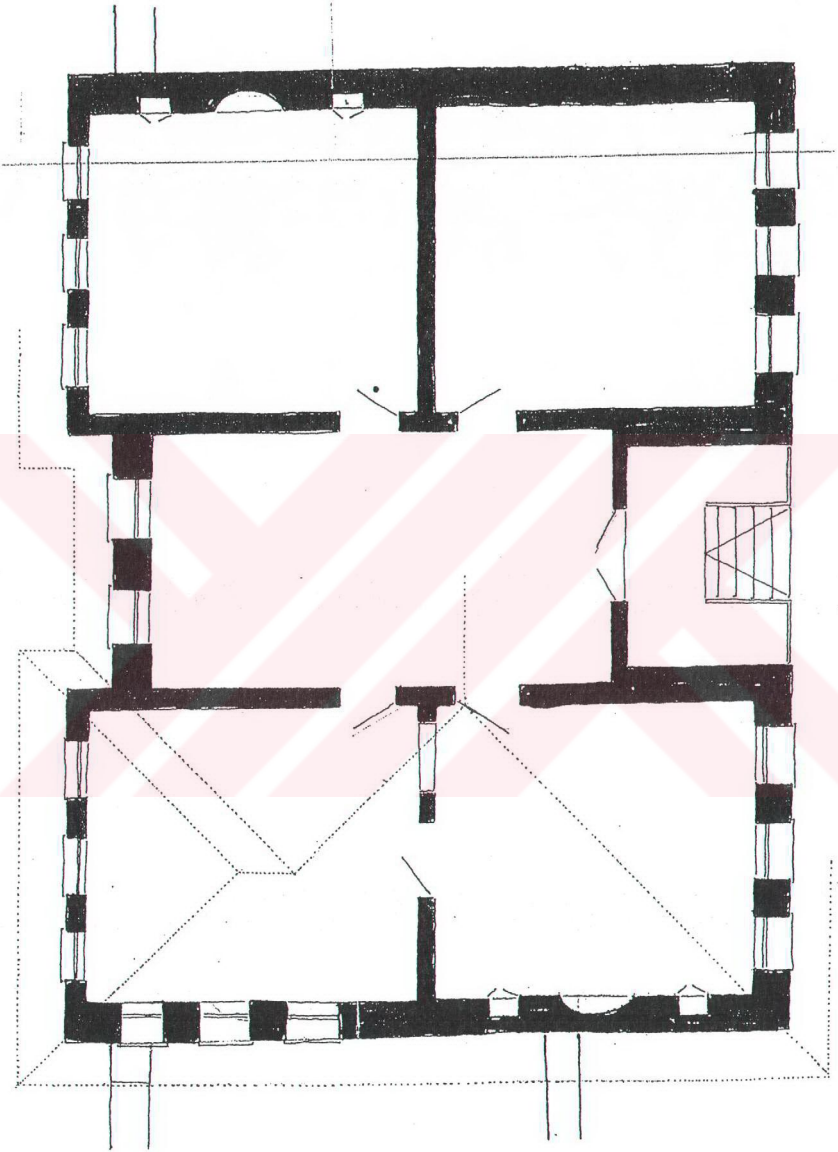
Şekil 6.2 Fatma Doğan ve A. Karabağlar evlerinin zemin kat planları. Ölçek : 1/100
(Yeşil, F. , (1984), MSÜ diploma projesi.)

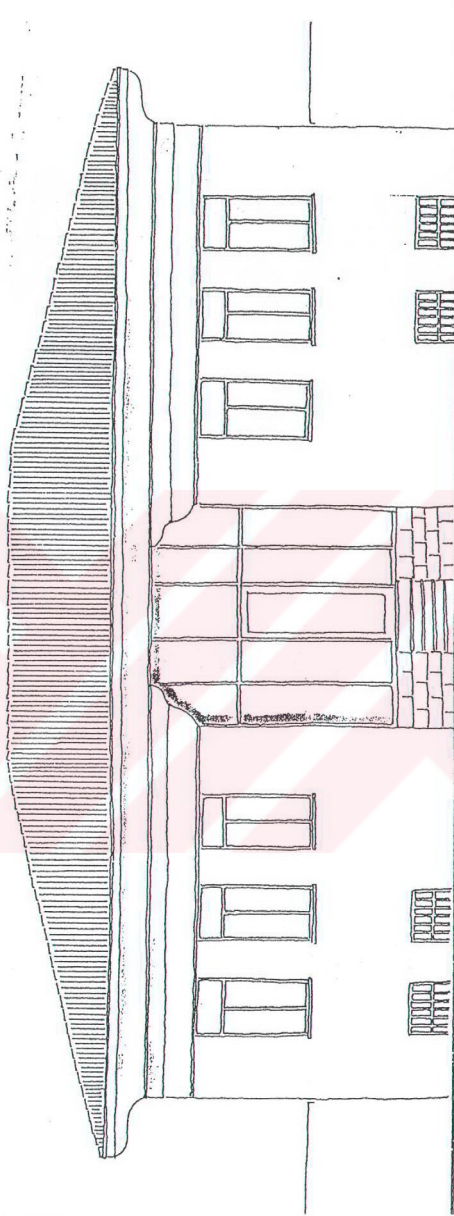
Şekil 6.3 Fatma Doğan evi birinci kat planı. Ölçek : 1/100
(Yeşil, F. , (1984), MSÜ diploma projesi.)

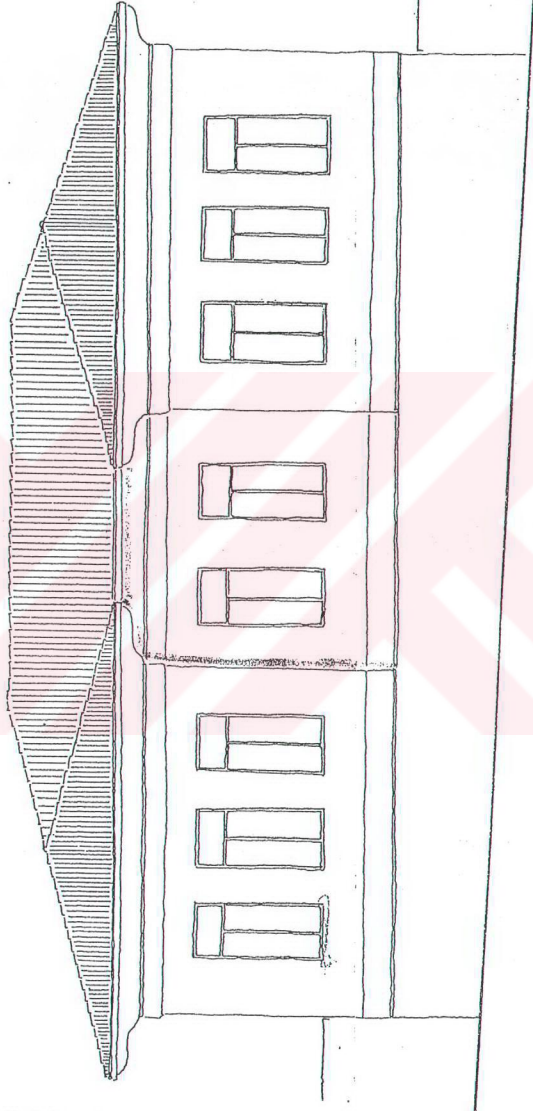
Şekil 6.4 Fatma Doğan ve A. Karabağlar evlerinin sokak görünüşü. Ölçek : 1/100
(Yeşil, F. , (1984), MSÜ diploma projesi.)

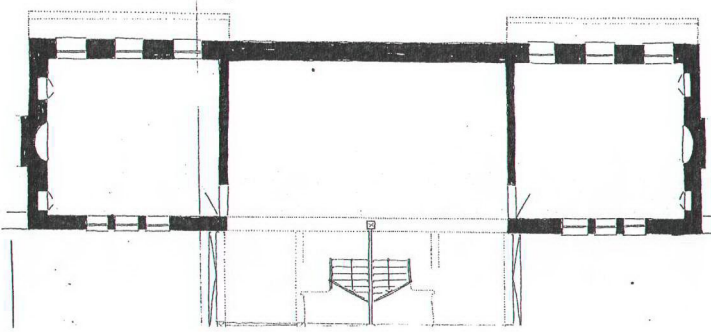
     6.5 Ferit K    ka evi zemin kat planı.     k 1/100
(Yeşil, F., (1984), MS   diploma projesi.)

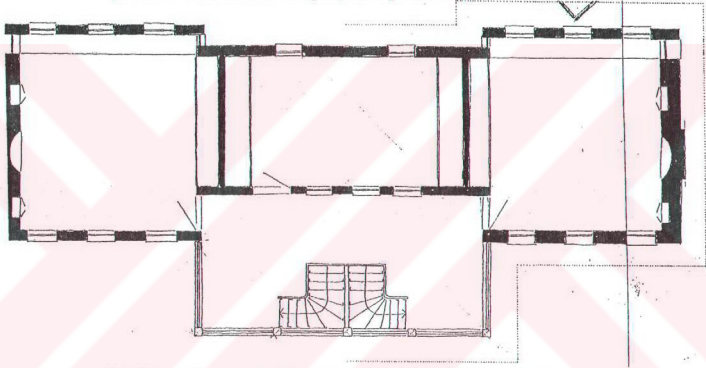
Şekil 6.6 Ferit Küçükca evi sokak görünüşü. Ölçek 1/100
(Yeşil, F., (1984), MSÜ diploma projesi.)

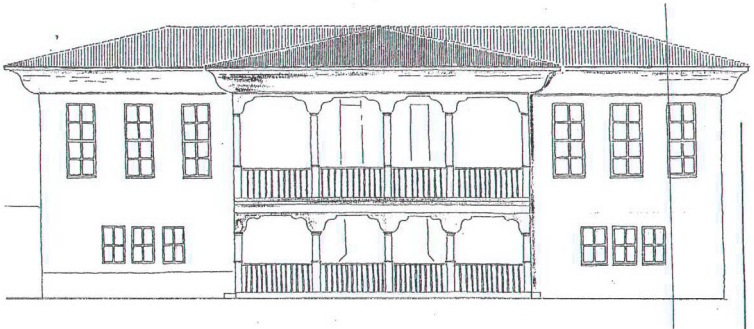
Şekil 6.7 Ferit Küçükca evi arka cephe görünüşü. Ölçek 1/100
(Yeşil, F., (1984), MSÜ diploma projesi.)

Şekil 6.8 Saramad evi giriş katı planı. Ölçek 1/200.

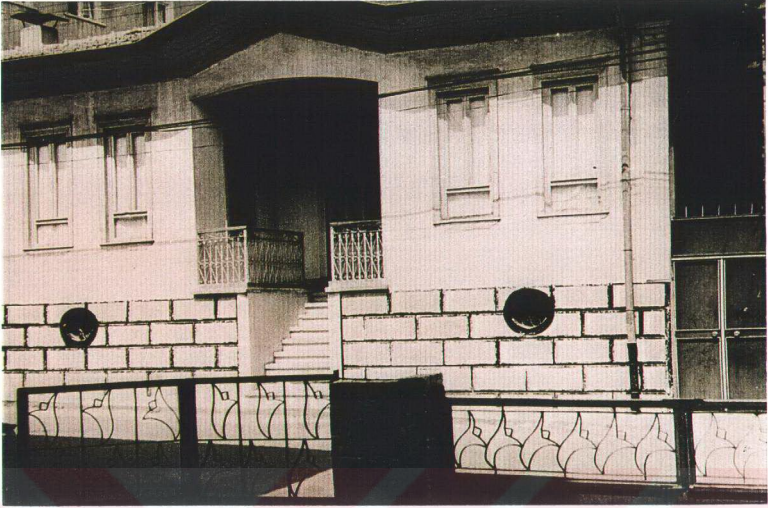
Şekil 6.9 Saramad evi birinci kat planı. Ölçek 1/200.

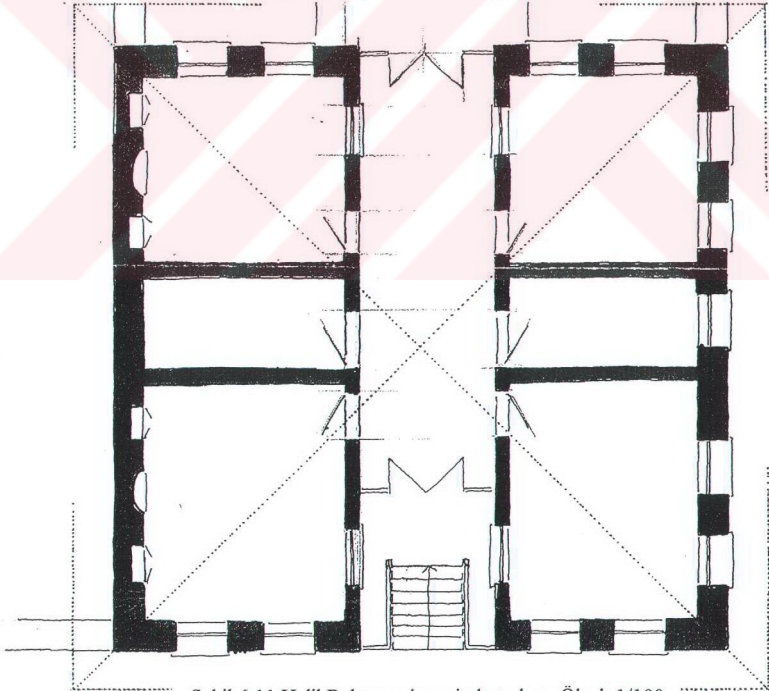
Şekil 6.10 Saramad evi, arka görünüş. Ölçek 1/200
(Yeşil, F., (1984), MSÜ diploma projesi.)

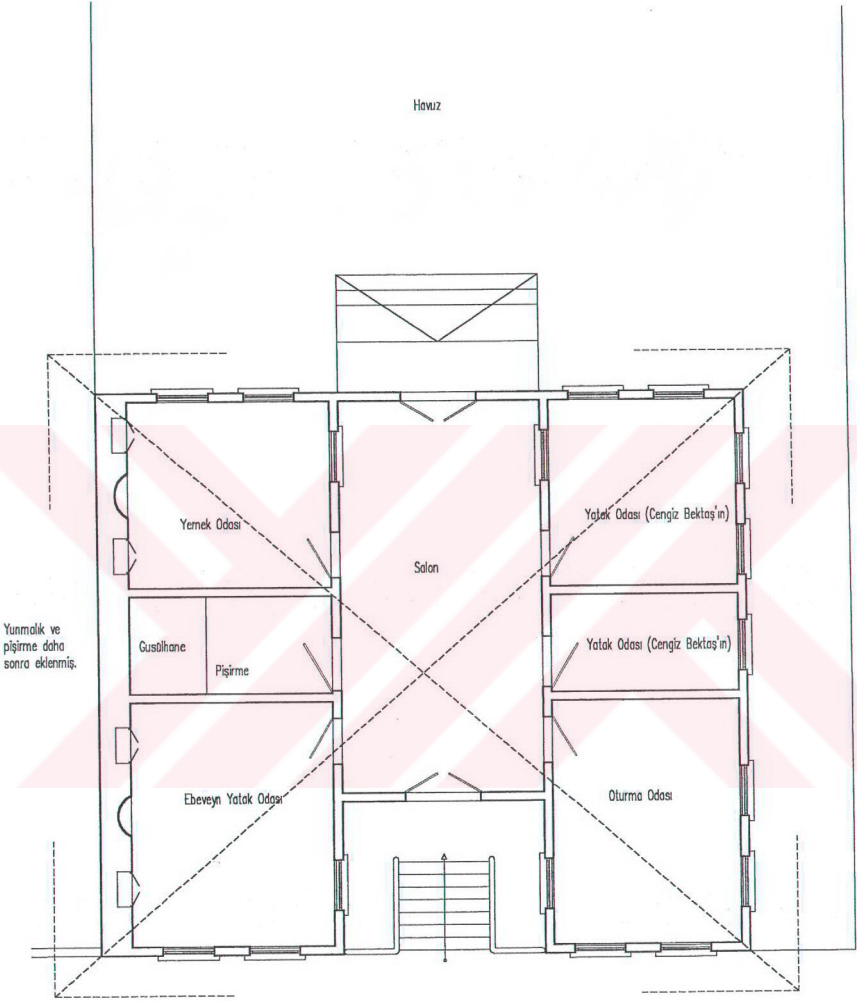
Şekil 6.1b Çaybaşı mahallesi vaziyet planı.

Resim 6.2 Halil Bektaş evi. Ferda Yeşil Çetin' in arşivinden.

Şekil 6.11 Halil Bektaş evi zemin kat planı. Ölçek 1/100
(Yeşil, F. , (1984), MSÜ Diploma projesi.)

Şekil 6.12 Cengiz Bektaş ile yapılan taşih ve düzeltme üzerine revize edilmiş zemin kat planı. Ölçek 1/100.

Ön görünüş

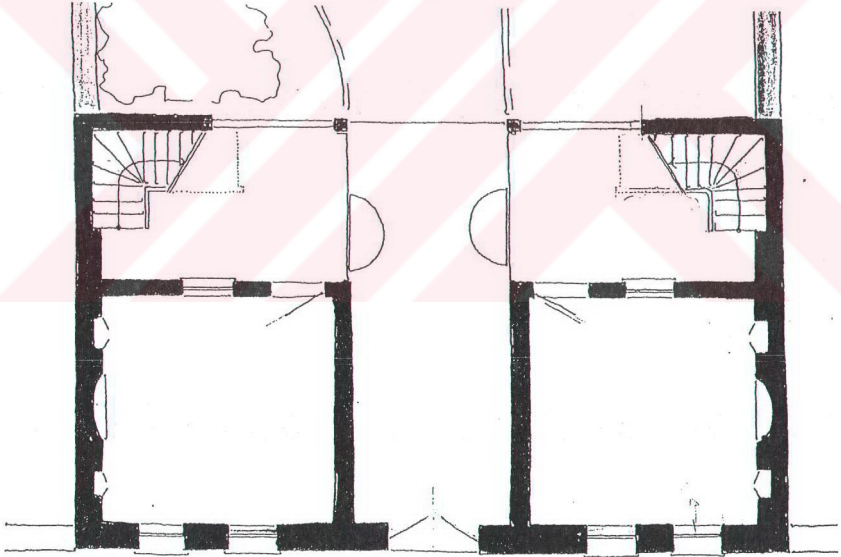

Sağ yan görünüş

Şekil 6.13 Halil Bektaş evi ön ve sağ yan görünüşleri. Ölçek 1/100
(Yeşil, F., (1984), MSÜ diploma projesi.)

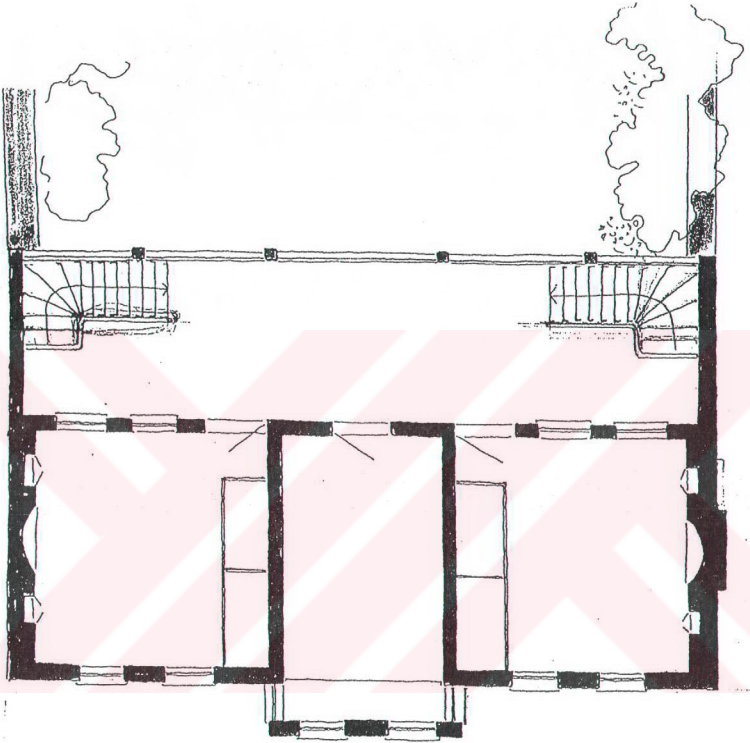

Bahçeden görünüş.

Giriş katı planı.

Şekil 6.14 Şohoğlu evi giriş katı planı ve bahçeden görünüşü. Ölçek 1/100
(Yeşil, F., (1984), MSÜ diploma projesi.)

Şekil 6.15 Şohoğlu evi birinci kat planı. Ölçek 1/100
(Yeşil, F., (1984), MSÜ diploma projesi.)

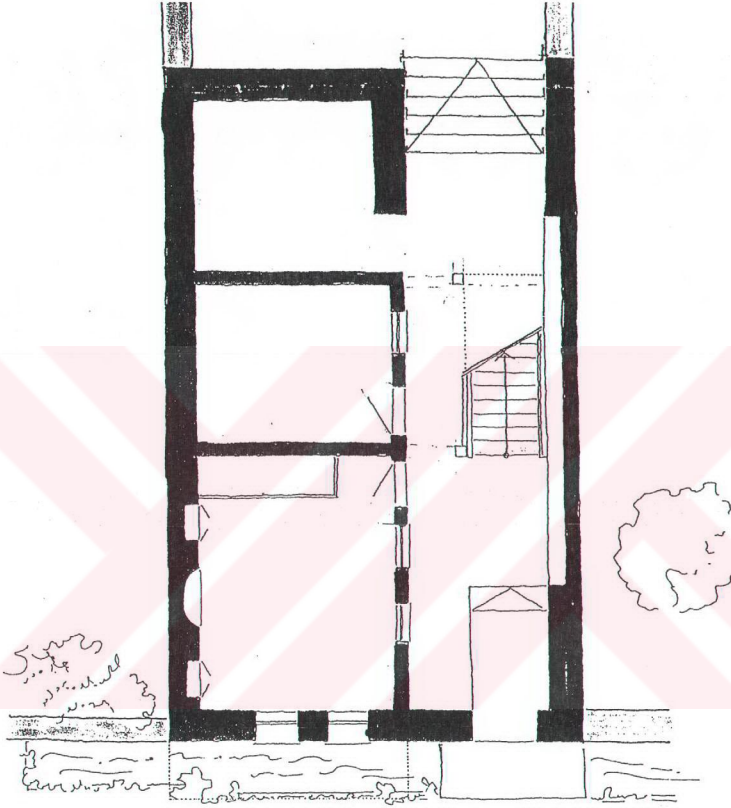

3. Şohoğlu evinin sokaktan çekilmiş bir fotoğrafı. Tahta kapıdan bahçeye geçiliyor. Ferda Yeşil Çetin'in fotoğraf arşivinden.

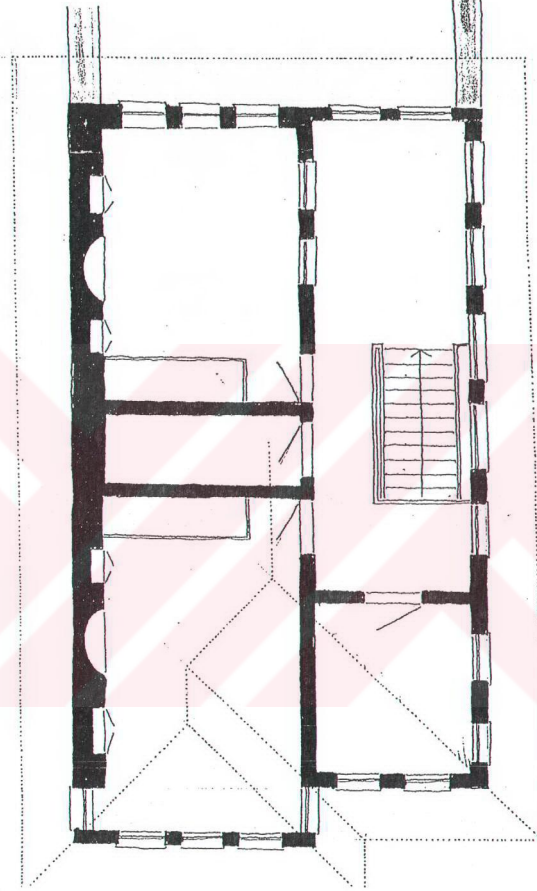

Sokak görünüşü.

Şekil 6.16 Şohoğlu evinin sokaktan görünüşü . Ölçek 1/100
(Yeşil, F., (1984), MSÜ diploma projesi.)

Şekil 6.17 Neriman Ege evi, giriş katı planı. Ölçek 1/100
(Yeşil, F. , (1984), MSÜ diploma projesi.)

Şekil 6.18 Neriman Ege evi, birinci kat planı. Ölçek 1/100
(Yeşil, F. , (1984), MSÜ diploma projesi.)

Neriman Ege evinin sulu boya resmi. Ahmet Ege'nin arşivinden.

Şekil 6.19 Neriman Ege evi sokak görünüşü. Ölçek 1/100
(Yeşil, F. , (1984), MSÜ diploma projesi.)

Resim 6.4 Ege evinin eskiden çekilmiş bir fotoğrafı. Ahmet Ege'nin arşivinden.

Resim 6.5 Neriman Ege evinin yıkılırken çekilmiş bir fotoğrafı. Hamza Tınastepe arşivinden.

6.2 Turan Sarıca evi ^{‘*’}

Çaybaşı caddesi, Değirmenönü mahallesinde yer alan Turan Sarıca evinin 1986 yılında Kültür ve Turizm bakanlığı tarafından rölövesinin yapımına ve aslına uygun şekilde farklı bir arsada uygulanmasına karar verilmiş. ^{‘**’}

Belediye tarafından yapılan tespitlere göre konutun taşıyıcı sistemi; zeminde batı duvarı 70 cm kalınlığında kerpiç duvar olup, diğer duvarlar ve üst kat ahşap karkas sisteminde yapılmıştır.

Oda tabanları alaturka ahşap döşeme, tavanları ise işlemeli ahşaptır. Tavan köşeleri yarım kaval silme şeklinde duvarla birleşmektedir. Dış cephedeki cumba ise kaz göğsü şeklindedir. Odaların güney duvarında gusülhane yüklük ve dolap vardır. Dolapların kapakları ahşap işlemelidir. Saçaklar klasik çıtalı ahşap olup, alın tahtası işlemelidir. Çatı örtüsü alaturka kiremit kaplıdır.

^{‘***’}

Resim 6.6 Güney batıdan yola bakan ön cephe. (Şendur Oğuz'un arşivinden evin eski fotoğrafı.)

^{‘*’} İmar planına göre yolun üzerinde kaldığı için 1986 yılında belediye tarafından yıkılmıştır.

^{‘**’} İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğüne sunulan, 1986 tarihli rapor.

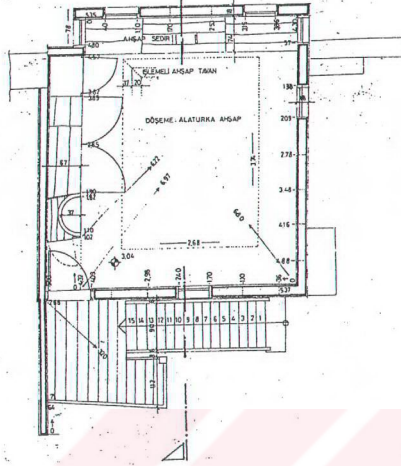
^{‘***’} Belediye tarafından, Şendur Oğuz'un hazırladığı tespitler.

Resim 6.7 Kuzey batıdan çevresi ile birlikte genel görünüş (Şendur Oğuz arşivi).

Resim 6. 8 Bahçeye bakan doğu cephesi (Şendur Oğuz'un arşivinden).

GİRİŞ

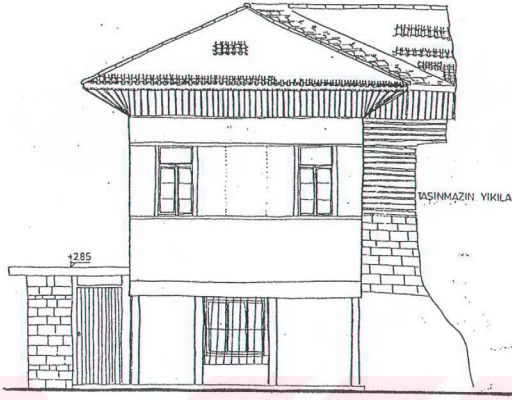
TAŞINMAZIN YIKILAN KISMI

YAN BAHÇE

ZEMİN KAT PLANI

ARKA BAHÇE

Şekil 6.20 Turan Sarıca evi, giriş ve birinci kat planları. Ölçek 1/100. Çizen Şendur Oğuz.

Batı cephesi.

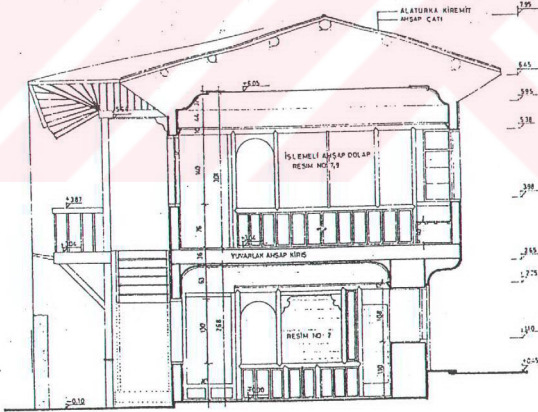

Doğu cephesi

Şekil 6.21 Turan Sarıca evi, Batı ve doğu görünüşleri. Ölçek 1/100. Çizen Şendur Oğuz.

Kuzey cephesi

Kesit

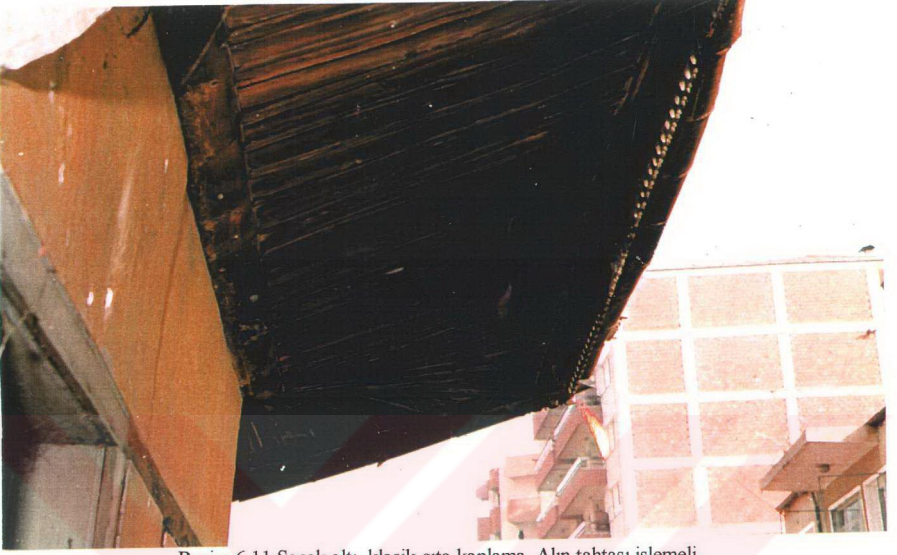
Şekil 6.22 Turan Sarıca evi kuzey görünüşü ve kesiti. Ölçek 1/100. Çizen Şendur Oğuz.

Resim 6.9 Turan Sarıca evinin yıkılmadan önce çekilmiş kuzey cephesi fotoğrafı.

Resim 6.10 Doğu cephesi fotoğrafı. (Şendur Oğuz arşivi).

Resim 6.11 Saçak altı, klasik çıta kaplama. Alın tahtası işlemeli.

Resim 6.12 Kuş bakışı çekilmiş fotoğrafı. (Şendur Oğuz arşivi).

Resim 6.13 Dolap kapakları ahşap işlemeli. Yükseklikleri üst sınıra kadar yükseliyor. Alt kısım sabit yapılmış. Üst kısımda niş, gusülhane ve yüklük bulunuyor.

6.3 Peliklibağ Mahallesinde Bir Ev “**”

İstiklal caddesi, Peliklibağ mahallesinde yer alan bu ev Şekil 6.24’de görüldüğü gibi yer katında hayvan barındırılan ev tipine bir örnektir. Zamanla şehir koşullarından dolayı hayvancılık yapılmadığı için bu tür evler kullanılamaz hale gelmiş ve yıkılmıştır.

Ev yer katı ve yatma katından oluşmaktadır. Yaşam, bahçe ile bağlantılı olan yer katında geçmektedir. Yemekler burada pişirilir, burada yenmektedir. Yer katının hemen yakın bir köşesinde tulumba bulunmaktadır. Su ihtiyacı bu tulumdan karşılanmaktadır. Tulumbanın hemen yanında geniş bir taş yalak yer alıyor. Hela ise biraz uzakta, evin dışında yapılmış (Şekil 6.24).

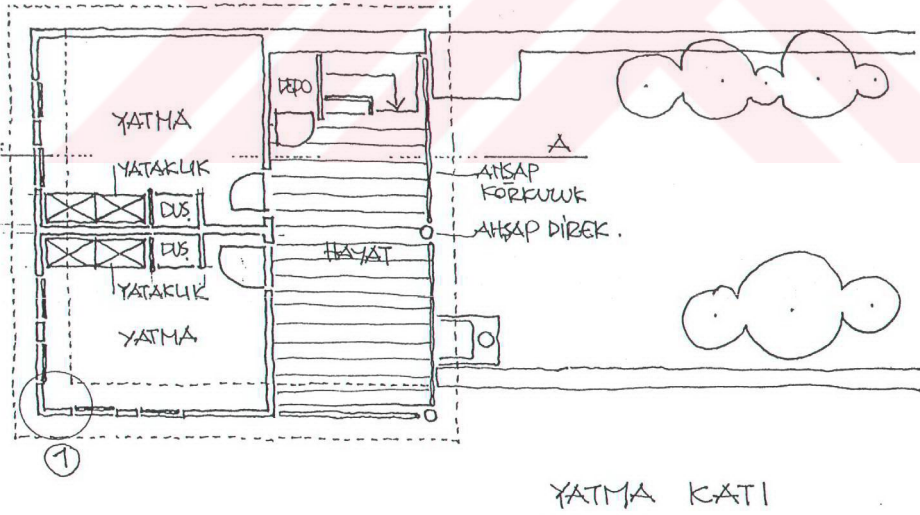
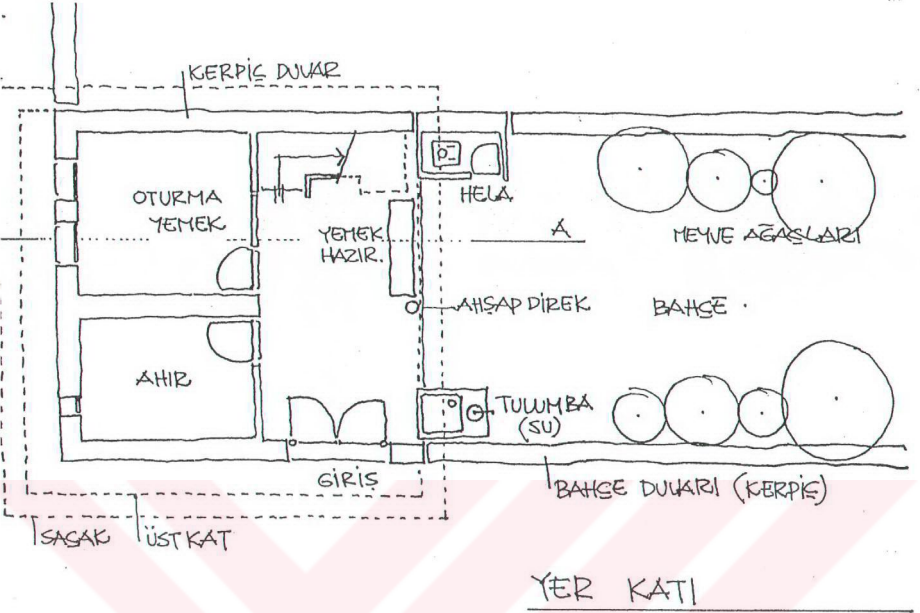
Evlerin üst katı yatma ve yıkanma amacıyla kullanılır. Üst kattaki odaların önünde geniş bir hayat bulunmaktadır. Odalar ocakla ısıtılır. Yazın yaşam hayatta, kışınsa odalarda geçmektedir. Kullanılan malzeme kerpiç, ahşap, alaturka kiremit ve balçık sıvadır. Yer katlarının giriş bölümü ve yaşam kısmı dere taşlarıyla kaplanmıştır.

Yer katını çevreleyen duvarlar 60-80 cm genişliğinde kerpiçten olup, üst katta ahşap döşeme üzerine çita üstü balçık sıva yapılarak hafif duvarlar elde edilmiştir. Tavan kısmı ahşap taşıyıcı tavan tahtası ile kaplanıp üst kısmı kırma çatı yapılarak alaturka kiremit döşenmiştir. Yapının iç kısmı beyaz kireç badana, dış yüzeyinde renkli boya yapılmıştır.

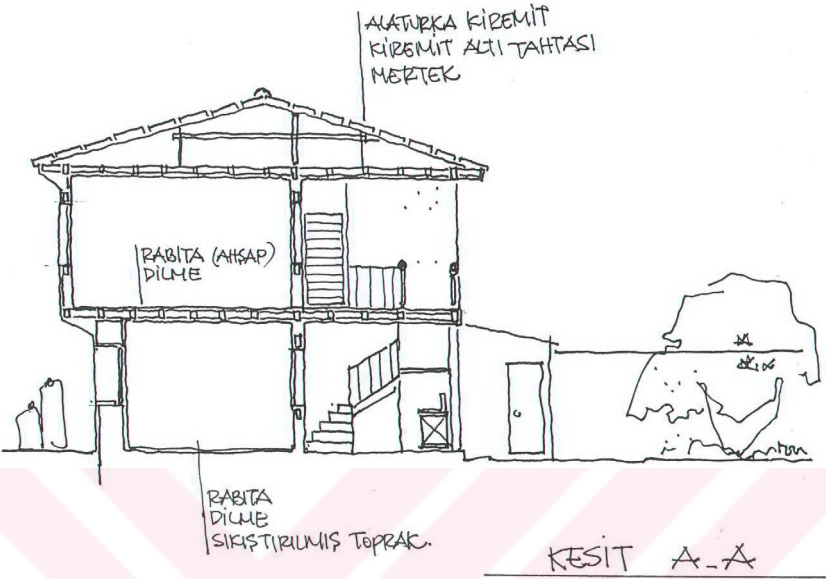

Şekil 6.23 Vaziyet planı

“**” Tınastepe, H. , Yüksek lisans araştırma ödevi.

Şekil 6.24 yer katı ve yatma katı planları. Ölçek 1/100. (Tınastepe, H., Y.L. ödevi.)

Şekil 6.25 A-A Kesit. Ölçek 1/100

Resim 6.14 Sokaktan çekilmiş bir fotoğraf. Hamza Tınastepe arşivi.

7. DENİZLİ BELEDİYESİ TARAFINDAN RESTORE EDİLEN YAPILAR

7.1 Denizli Evi

1930' lu yıllarda Hacı Baki Yağcı tarafından yapılan Denizli Evi, İstiklal caddesinde yer almakta. 1987 yılında Denizli belediyesi tarafından istimlak edilip, restoran olarak kullanıma açılmıştır. İki katlı merkezi sofalı bir Türk evidir.

Ev bodrum ve iki kattan oluşmaktadır. Bodrum katın duvarları 70 cm kalınlığında taştan yapılmıştır. Diğer iki katın duvarları 50 cm kalınlığında kagir. 80 cm su basman kotundan sonra iki oda arasındaki büyük tahta kapıdan binaya girilmektedir. Binanın girişinde sofa yer alıyor. Odalar sofanın iki yanında konumlanmaktadır. Girişin tam karşısından bahçeye çıkış var. Odaların ortasında yer alan merdiven ve tuvalet 100cm geri çekilerek sofa çıkması yapılmış buradan odalara açılan kapılar pahlı yapılmıştır. Giriş katında dört tane oda bulunmaktadır. Üst katta merkezi sofa oluşturulmuş. Odalar sekizgen sofanın çevresinde yer alıyor. Girişin üzerindeki odadan dışarıya açılı bir çıkma yapılmıştır.

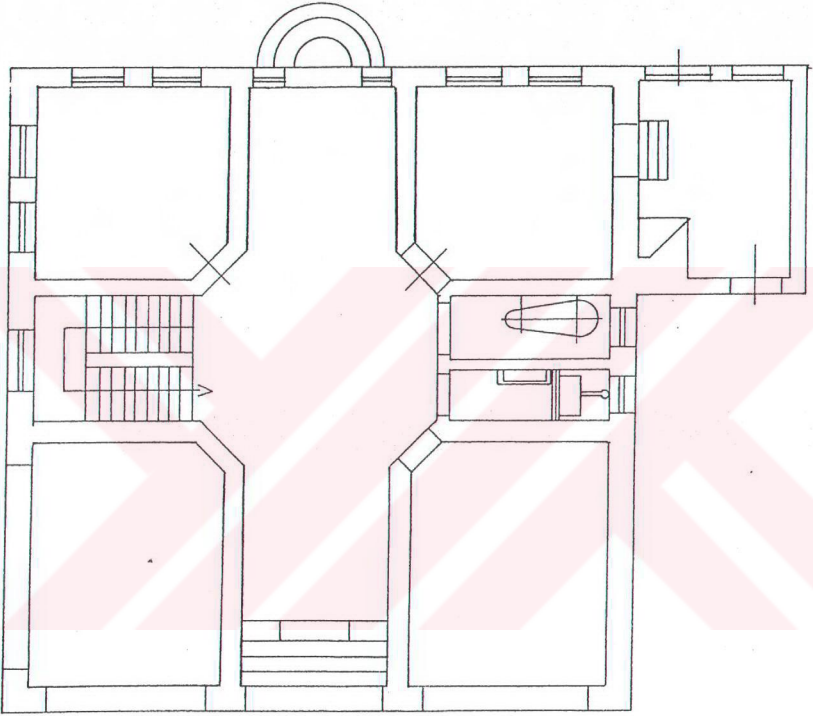
Pencerelerin ve kapıların malzemesi ahşap. Çift kanatlı yapılmış olan pencereler içeriye açılıyor. Kapılar vitraylarla süslenmiş.

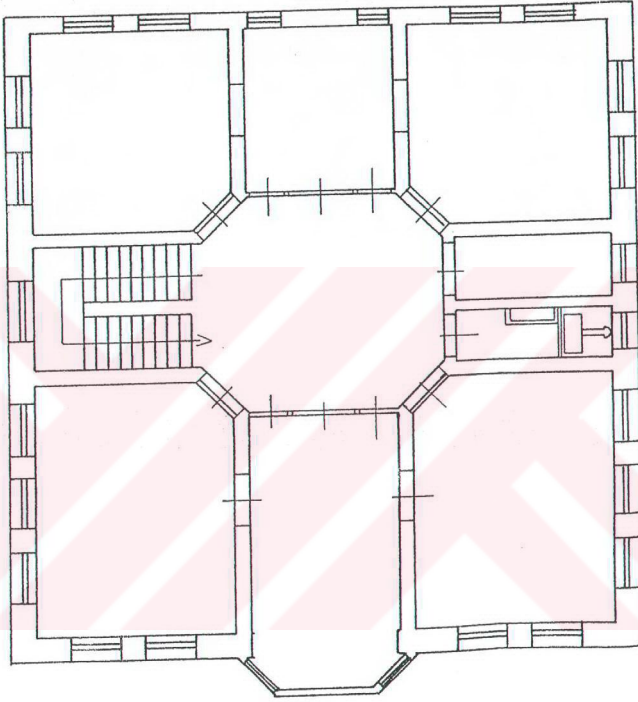
Resim 7.1 Restoran olarak kullanılan Denizli evinin caddeden çekilmiş bir fotoğrafı.

Resim 7.2 Denizli Evinin girişi. Giriş kapısı, bahçe kapısı ve odaların kapıları sofaya açılıyor.
Kapılar vitraylarla süslenmiş, tavan ahşap kaplama.

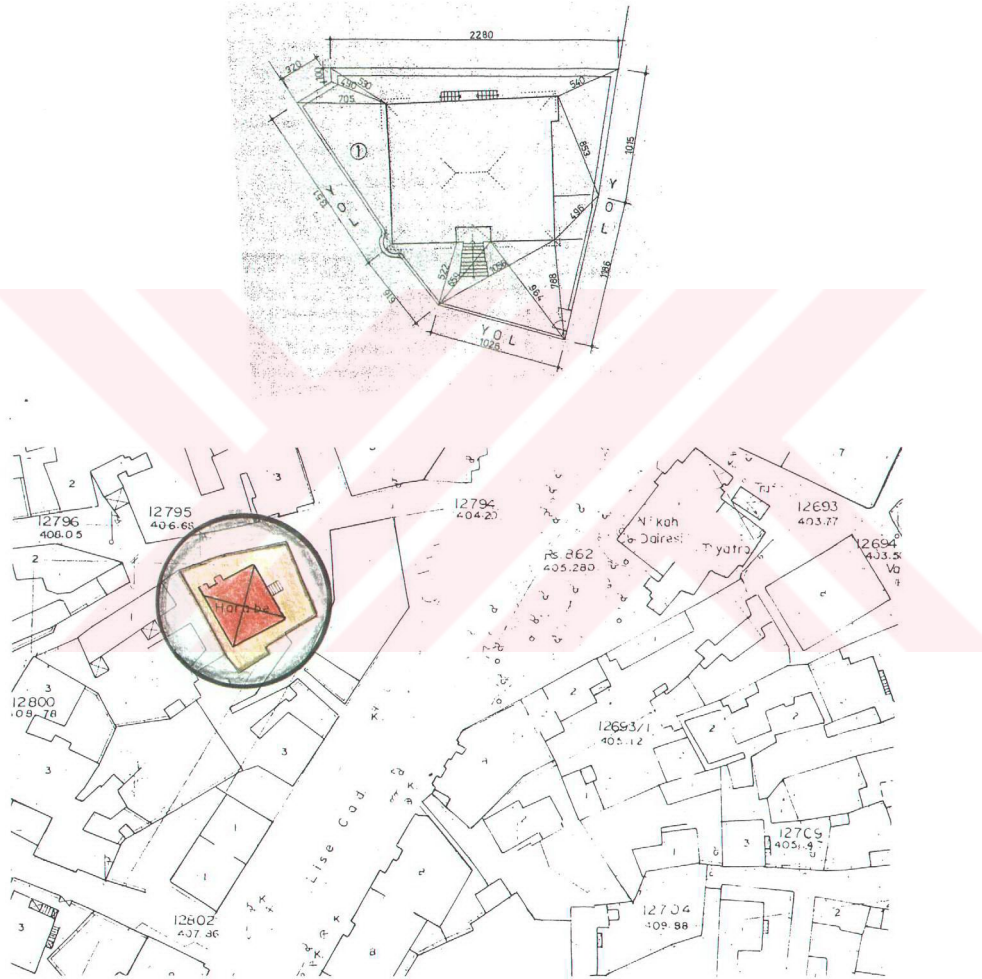

Şekil 7.3 Giriş katı planı. Ölçek 1/100. Denizli Evi arşivi.

Şekil 7.4 Birinci kat planı. Ölçek 1/100. Denizli Evi arşivi.

7.2 Mustafa Tavaslıoğlu Evi

Şekil 7.5 Vaziyet planı

Resim 7.3 Mustafa Tavaslıoğlu evinin restorasyon öncesi fotoğrafı. İbrahim Oklu arşivi 1998.

Resim 7.4 Restorasyon sırasında evin girişinden çekilmiş bir fotoğraf (2000).

Resim 7. 5 Tek katlı evlerin terk edilmesinin başlıca sebeplerinden olan apartmanlar evin çevresinde görülüyor. İbrahim Oklu arşivi.

Resim 7.6 Çatı restorasyonu yapılırken çekilmiş olan bu resimde evin arka tarafında bulunan Konyalıoğlu evi görülebiliyor. İbrahim Oklu arşivi.

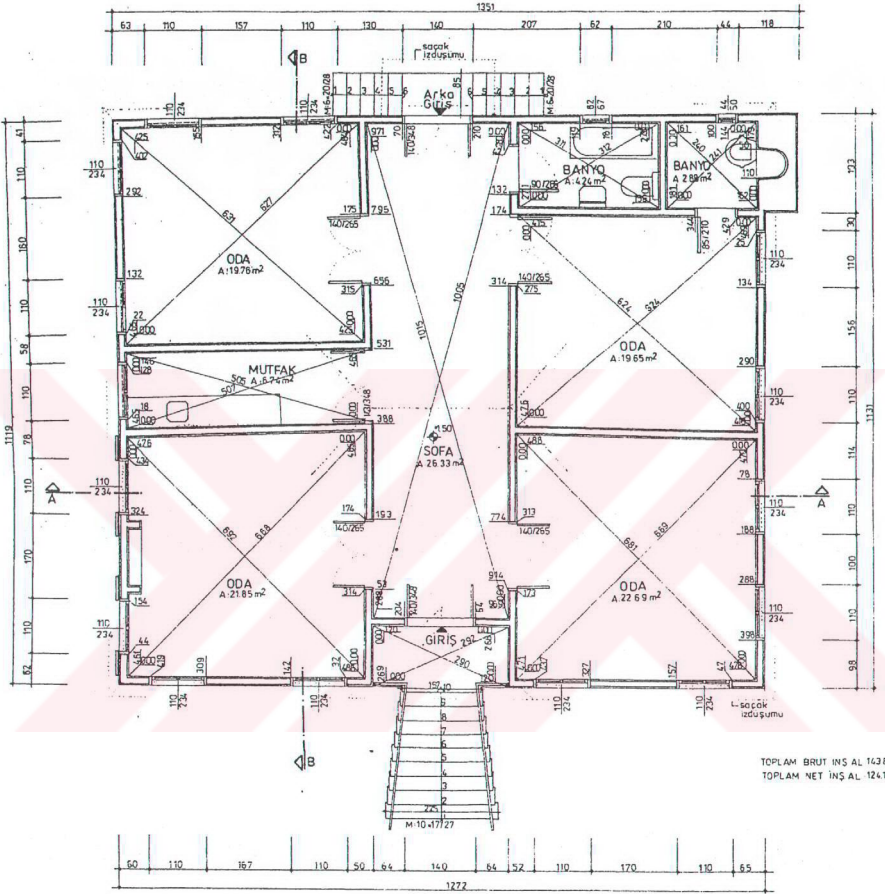
Resim 7.7 giyotin pencerelerin panjurları ahşaptır. Evin köşelerinde bulunan yivli ahşap kolonlar binaya belirli bir estetik değer katmaktadır.

Deliklicinar mahallesinde bulunan Mustafa Tavashoğlu evi 1998 yılında Denizli Belediyesi tarafından istimlak edilerek şehre kazandırılmış. Tavashoğlu evi Denizli Belediyesince korunmuş üçüncü ev. Belediyenin olanakları kısıtlı olduğu için ancak belli sayıda yöresel ev istimlak edilip işlev kazandırıldı.

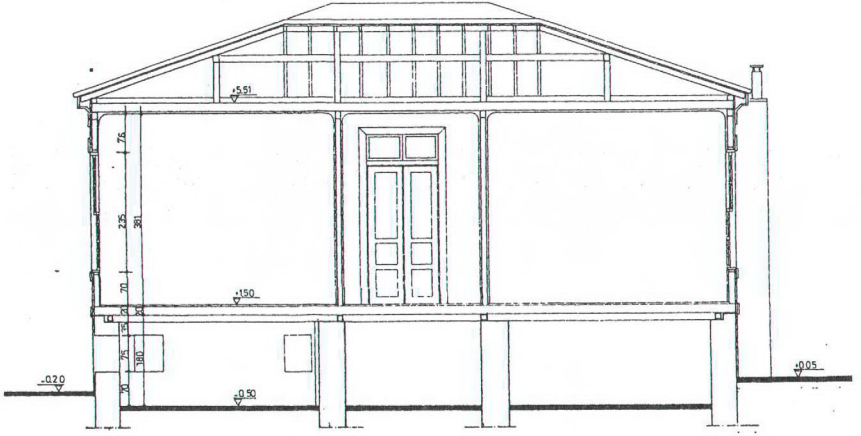
İbrahim Oklu tarafından restorasyonu yapılan binanın yapımı 2000 yılında tamamlandı. 1989-1999 dönemi belediye başkanı Ali Marım'ın evle ilgili projesi binayı Denizli'nin yöresel yemeklerini sunacak bir restoran olarak işletmeye sunmaktı. Bahçesiyle birlikte açık ve kapalı oturma mekanına sahip olan bu bina hizmete açılmayı bekliyor.

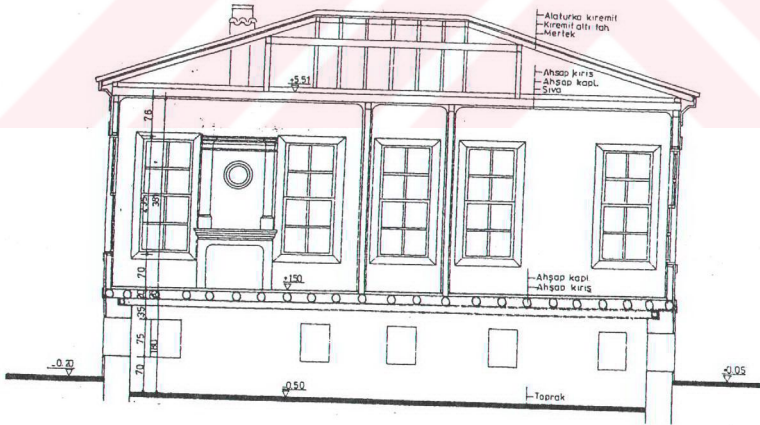
Resim 7.8 oda kapılarından birinin fotoğrafı. Kapılar çift kanatlı ve aynalı. Malzemesi ahşap. Kasanın çevresinden geniş pervaz dönüyor.

Şekil 7.6 Tavaslıoğlu evinin giriş katı planı. Ölçek 1/100. İbrahim Oklu arşivi.

A-A Kesit

B-B Kesit

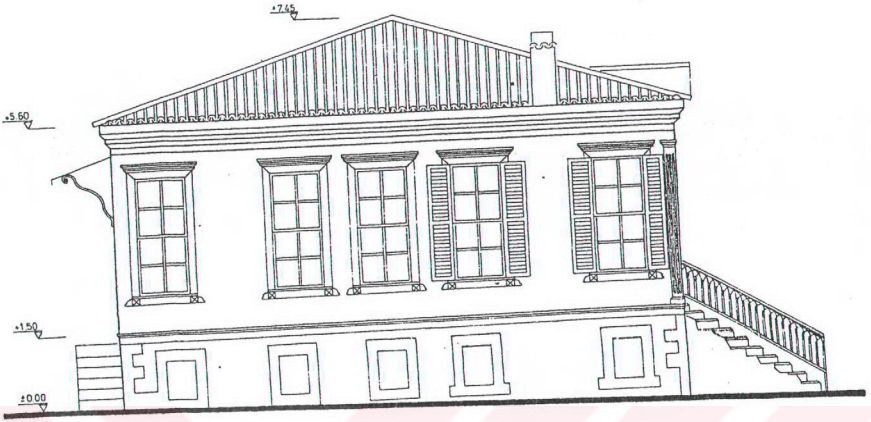
Şekil 7.7 A-A ve B-B Kesitleri. Ölçek 1/100. İbrahim Oklu arşivi.

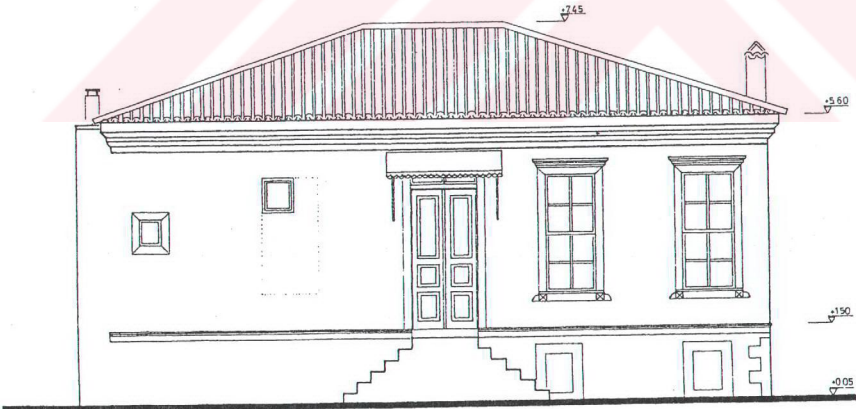
Şekil 7.8 Ön görünüş. Ölçek 1/100. İbrahim Oklu arşivi.

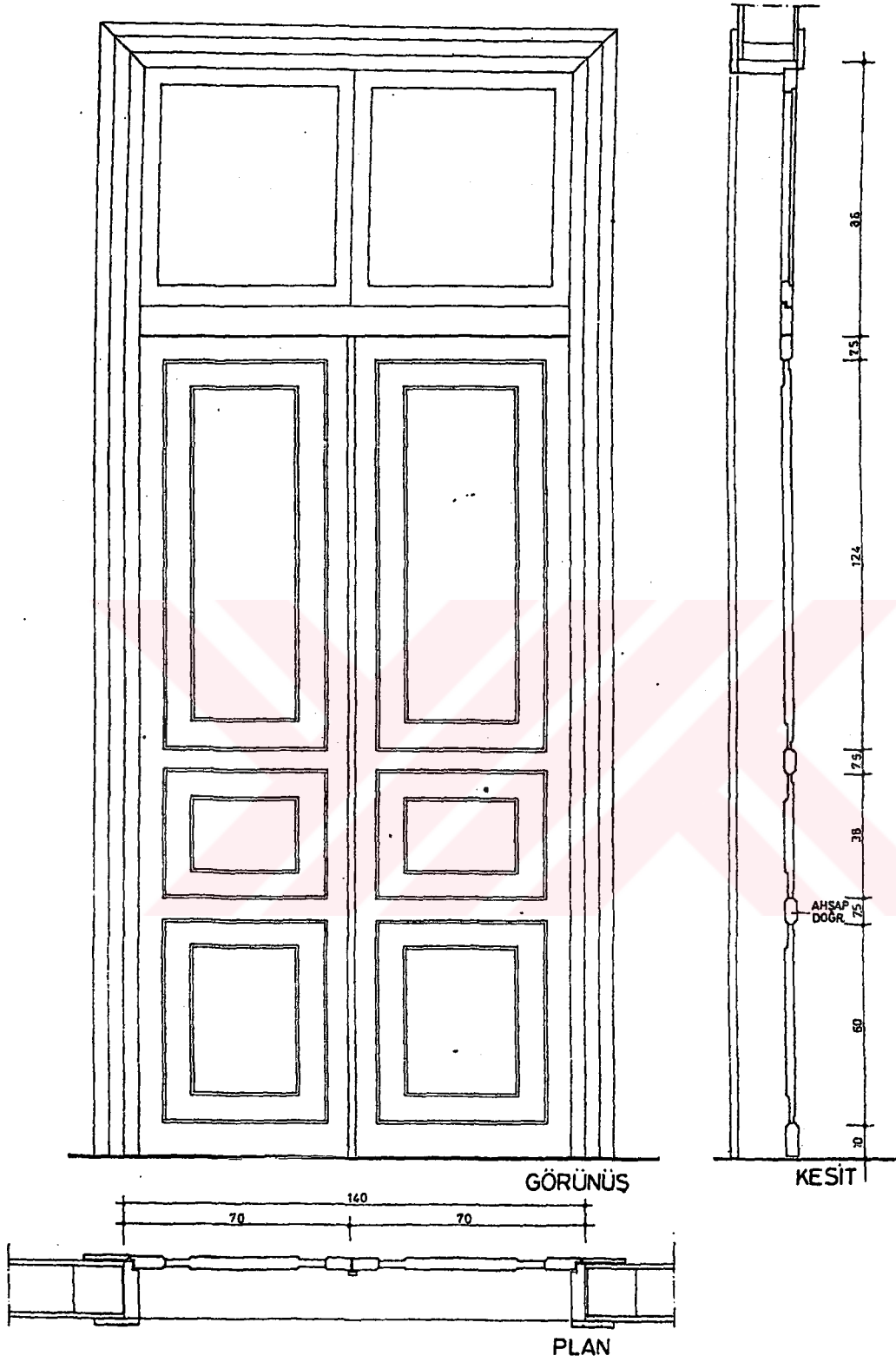
Şekil 7.9 Sağ yan görünüş. Ölçek 1/100. İbrahim Oklu arşivi.

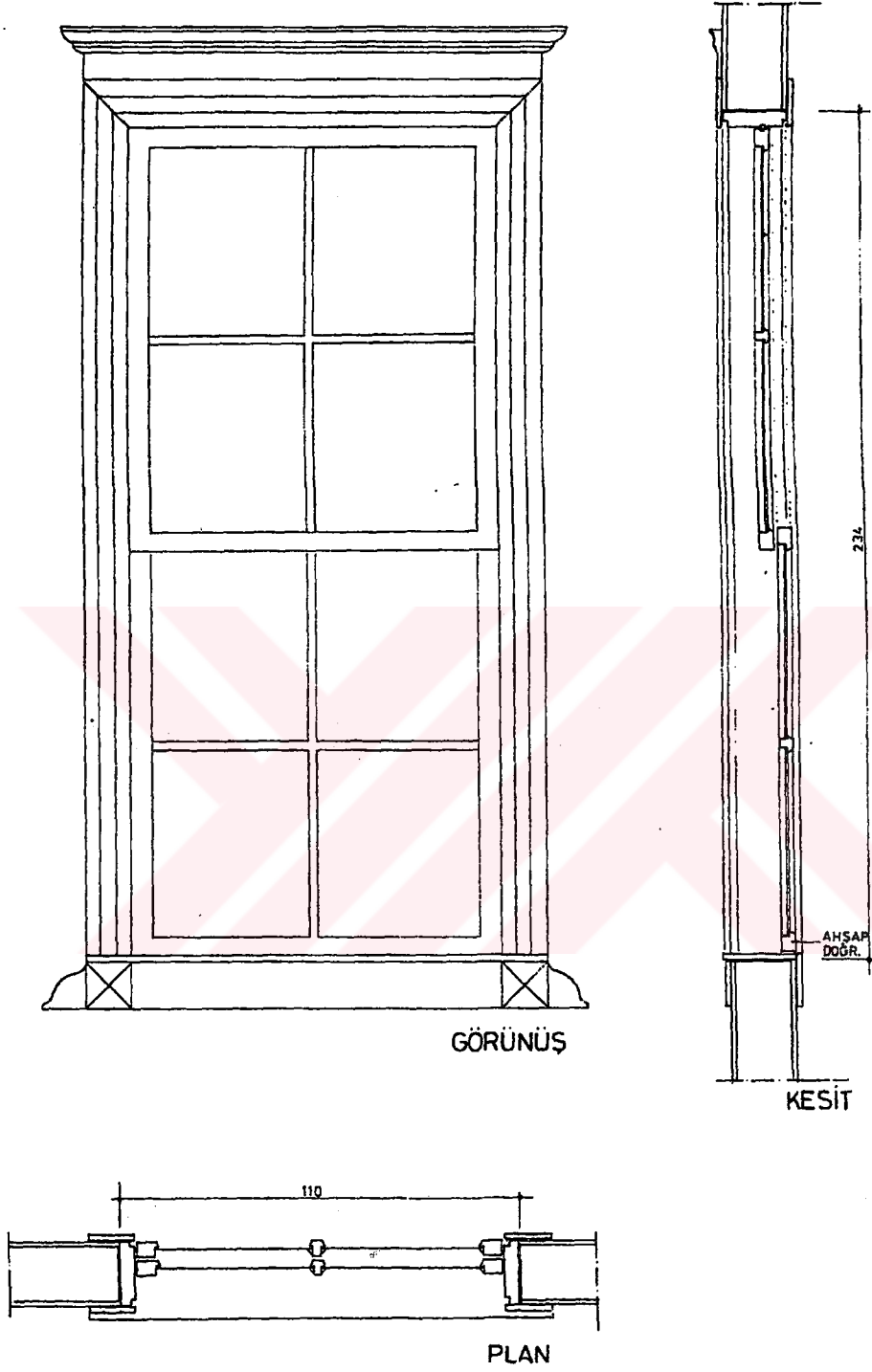
Şekil 7.10 Sol yan görünüş. Ölçek 1/100. İbrahim Oklu arşivi.

Şekil 7.11 Arka görünüş. Ölçek 1/100. İbrahim Oklu arşivi.

Şekil 7.12 Arka bahçe kapısı detayı. Ölçek 1/5. İbrahim Oklu arşivi.

Şekil 7.13 Oda penceresi detayı. Ölçek 1/5. İbrahim Oklu arşivi.

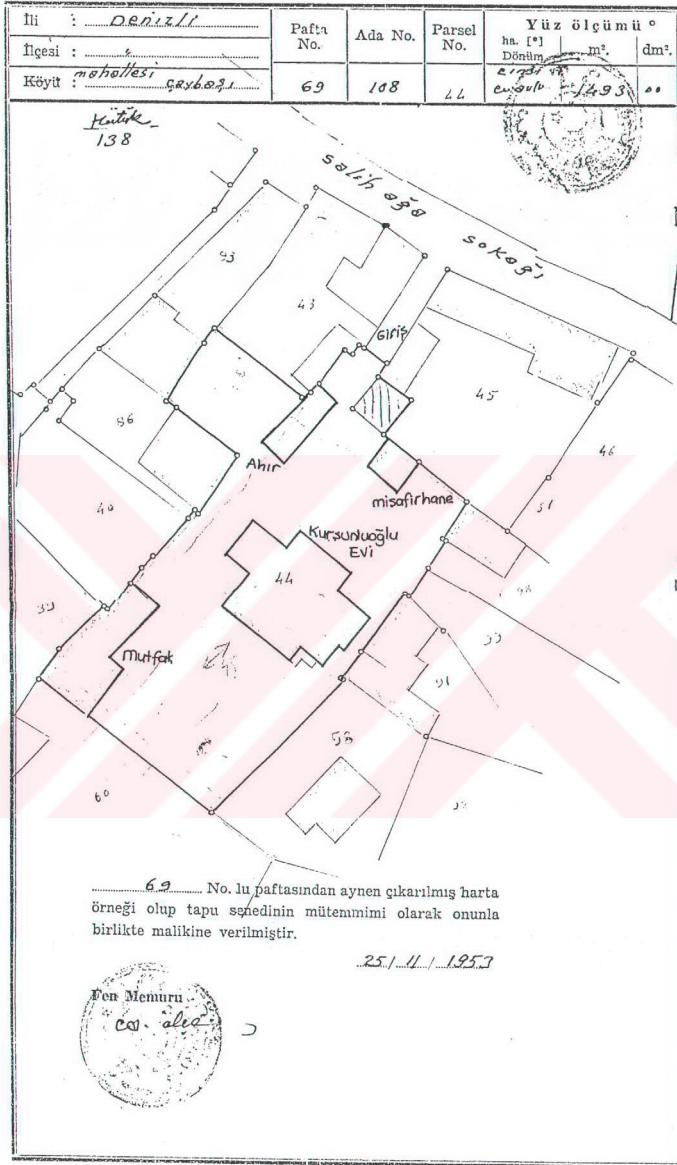
8. GÜNÜMÜZE KADAR KORUNMUŞ MEVCUT YAPILAR

8.1 Kurşunluoğlu Evi

İli : Denizli	İlçesi:Merkez	Mahalle; Köy : Saltak cad. Çaybaşı mah.		
Kapı no: 15		Kadastro: Pafta: 69 Ada: 108 Parsel: 44		
Adı : Ali Kurşunluoğlu Evi		Yaptıran: - Yapım Tarihi: 1780 'li yıllarda	Yapan: -	Mimari Çağı: Cumhuriyet Öncesi
Genel Tanım: Yaklaşık olarak 220 senelik olan binayı Ali Kurşunluoğlu 1945 yılında Hacı Salihağa'dan almış. 1975 yılında mahkeme kararıyla eski eser olarak onaylanmış. 1987 yılına kadar konut olarak kullanılmış. Şu an kimse kullanmıyor.				
Bugünkü Sahibi: Ali Kurşunluoğlu'nun varisleri .				
Yapılan Onarımlar: 1958 senesinde alt katta bulunan oda mutfığa dönüştürülmüş. Dışarıda bulunan tuvaletin girişi içeriden verilmiş.				
				

Şekil 8.1

Kadastro hartası örneği

Şekil 8.2 Kurşunluoğlu evinin 1953 tarihli vaziyet planı. Ramazan Kurşunluoğlu arşivi.

Denizli'nin en güzel evlerinden biri olan Kurşunluoğlu evi , yaklaşık olarak 220 senelik. Ali Kurşunluoğlu 1945 yılında evi , Hacı Salihağaoğlu'ndan almış. Ev bu sırada talebe yurdu olarak kullanılıyormuş. Daha önceden de orman dairesi olarak kullanılan ev bu süreç içerisinde çok tahrip olmuş.

Ramazan Kurşunluoğlu'nun ağzından bir zamanlar Kurşunluoğlu evi; ‘*’

“ 1497 metrelik bir alanda yer alan evin geniş bir bahçesi vardı. Bahçeye yol tarafından dar bir sokaktan giriliyordu. Evin yol tarafında cephesi yoktu. Bahçe kapısından içeriye girince sol tarafta, evin ön tarafında misafirhane bulunuyordu. Bayramlarda bu misafirhanede yemekler verilirdi. Ahır ve mutfak evin dışında yer alıyordu. Bahçede nar, muşmula, ayva, incir, yeni dünya, cennet elması, erik yetiştirirdi. Meyvesi o kadar boldu ki bütün akrabalara dağıtıyorduk.

Evin arka tarafında yer alan mutfağın üç tarafı duvarla çevriliydi, bahçeye bakan tarafı da ahşap kafestendi. Döşemesi ahşap, çatısı sundurmaydı. Mutfağın ön kısmında ocak bulunurdu. Evin hanımları ön tarafta ekmek yaparlardı , arka tarafında ki çamaşırılık yerinde çamaşırları yıkarlardı. Şimdi mutfağın bulunduğu yerden yol geçiyor.” (Şekil 8.2)

“ Evimiz 1975 yılında eski eser oldu. İmar planı yapıldığında evimiz sınırların içindeydi, yıkımdan zor kurtardık. 1987 yılına kadar annem , ben ve erkek kardeşim eşlerimizle bu evde yaşadık. İki oğul üst katta, annem alt katta kalıyordu. Genelde tüm zamanımız alt katta geçiyordu. Sadece yatmak için üst kata çıkardık. 1976 depreminde sadece sıvalarda dökülmeler oldu başka bir hasar olmadı. Depremden korkan herkes bizim evin bahçesinde yattı.”

Ramazan beyin eşi de eski evde daha sağlıklı olduğunu belirtti. Eski evde yaşarken hiç hastalanmazmış. 1987 yılında apartman katına çıkınca astım hastalığına yakalanmış. Evin duvarları bağdadı olduğu için iklimsel yönden daha dengelidir. Döşemenin ve tavanın ahşap olması insan sağlığı için daha faydalı. Duvarların arasından geçen hava, doğal bir ısı yalıtımı sağlıyor. Oda ısıdıktan sonra çok zor soğurmuş.

*’ Ali Kurşunluoğlu'nun büyük oğlu Ramazan Kurşunluoğlu ile yapılan söyleşiden.

8.1.1 Kurşunluoğlu evinin mimarisi

Kurşunluoğlu evi 1780 yılından kalma tipik bir Türk evi. Evin planını inceleyecek olursak; iki kattan oluşan ev dış sofalı türün bir örneği. Dört büyük oda sofanın üç tarafına simetrik olarak yerleştirilmiş. Yola cephesi olmayan evin sadece hakim rüzgara maruz kalan tarafı, kuzey-batı cephesi, sağır bırakılmış. Kuzey-batı cephesinin duvarı da diğer duvarlardan daha kalın yapılmış. Diğer üç cephede pencereler yer alıyor. Sofa bahçeye açılıyor, döşemesi taştan. Alt sofa havuzunda serinliğiyle yaz günlerinin vazgeçilmez bir mekanymış (Resim 8.1). Alt kattaki sofada ahşap bir seki bulunuyor. Burada eskiden sedir bulunurmuş. Sofanın tavanı ahşap kaplama(Resim 8.11). Sol tarafta yer alan orta oda 1958 senesinde mutfak haline dönüştürülmüş. Mutfağın içinden bir kapı ile kilerin, banyonun ve tuvaletin bulunduğu kısma geçiliyor. Tuvaletin girişi dışarıdanmış. Mutfakta tadilat yapılırken kapısı içeriden verilmiş. Mutfak tarafında ocağın bulunduğu duvarda küçük bir ocak daha yer alıyor. Burası odun ile ısıtarak banyonun ısınması sağlanıyormuş(Şekil 8.3). Banyoda kot farkı var. Isınan ocağın dumanı banyonun altına giriyormuş. Böylelikle banyo ısınıyor.

Resim 8.1 Sofanın önünde yer alan mermer fiskiyeli havuz sofaya yazın müthiş bir serinlik veriyormuş.

Sofanın köşesinden ahşap bir merdivenle üst kata çıkılıyor (Resim 8.2). Üst sofanın tavanı direkler üzerine oturtulmuş, bahçe tarafında duvarı yok. Yan duvarları sağırlaştırılarak ve rüzgara karşı yönlendirilerek sofanın soğuğa, rüzgara ve yağmura maruz kalmaması için tedbir alınmış. Üst katta, evin ön tarafında, 170 cm sofa çıkması bulunuyor. İki odanın geriye çekilmesiyle eklenen bu kısım Türk evinin tipik özelliklerinden birisi. Sofa çıkması tavan yüksekliği ve kaplamasıyla iç mekandan ayrılmış. Bir tarafı abdestlik olarak diğer tarafı da çiçeklik olarak kullanılmış. Sol yandaki odanın yanından küçük bir kapı ile kiler ve tuvaletin olduğu bölüm bulunuyor. Bu kattaki odalar tavan işlemleri ve kapıların kaplama detaylarıyla alt kattakinden ayrılıyor. Yan odalarda üç istikamette çıkma yapılmış. Çıkmalar bağdadi kaval çıkma (Resim 8.3). Orta odalar da iki istikamette çıkma yapılmış. Böylelikle üst katta daha fazla ışık alınıyor.

Resim 8.2 Sofanın köşesinde yer alan merdiven ahşaptan yapılmış. Limon kiriş üzerine bindirme ahşap basamaklar. Merdiven altı ahşap kaplama. Merdiven korkulukları da ahşaptan yapılmış.

Resim 8.3 Fotoğrafta üst katın kaval çıkması yer alıyor. İnce ahşap çıtalardan kavisin formu verilmiş. Daha sonra üzeri sıva ile kapatılmış. Evin ilk rengi olan mavi renk beyaza boyansa da hala belli oluyor. Çıkmanın üzerinde döşeme tahtası yer alıyor. Direklerin üzerindeki kemerlerin strüktürü de fotoğrafta görüldüğü gibi bağdadi üzerine sıva yapılmış.

Dış sofalı evin üç tarafı odalarla çevrili. Odaların her birinin sofaya ayrı bağlantısı var. Odaların şekli dörtgen. Yüklük, gusülhane, raf gibi sabit elemanlar bu dörtgene dahil edilerek yer alıyor. Gusülhane yüklüğün içine yerleştirilmiş. Odalar sofanın çevresindeki konumlarına göre isim alıyor. Oda sırasının ortasındakiler ‘orta oda’. Yanlarındakiler ‘yan oda’ olarak isimlendirilir.

Alt kattaki odaların tavanı üst kata göre 10 cm daha basık yapılmış. Üst katın odaları tavan kaplamaları ve çıkması ile daha özelleştirilmiş. Odalar sofa tarafı hariç üç istikamette çıkmalı. Odalar yazın genelde sadece yatmak için kullanılırdı. Yaşantı genelde sofada geçirdi. Sadece sol yandaki odalarda ocak bulunuyor. Yüklük her odada mevcut.

Kapıların odaya bağlı bir öge olduğunu anlatmak için hepsi içe doğru açılıyor. Kapıların boyutu ve yerini belirlerken odanın gizliliğini ve özelliğini bozmayacak bir boyutta ve yerde olmasına özen gösterilmiş. Odanın içinin kapı açılınca gözükmemesine ve soğuk havanın içeriye girmemesine dikkat edilmiş. Kapı , pencere ve dolapların üst sınırını yatay ahşap öge belirliyor. Türk evinde ve odasında görülen kullanma alanlarının insan boyutlarının dışına çıkmaması temel ilkesi böylece gözle görüle bilen 'üst sınır' ortaya çıkarmıştır. Kapı, pencereler ve kapalı kullanma alanları ve bütün iç düzen öğeleri bu sınır çevresinde düzenlenmiştir.

Sofa tarafından odaların önemi kapıların üzerindeki taç şeklinde bir başlık ile ayırt edilebiliyor. Kapılar bu gibi ayrıntılarla olduklarından daha yüksek gösteriliyor (Resim 8.4,5,6). Kanatların sofa tarafı oymalı , oda içine bakan yüzleri ise yalın yapılmış.

Resim 8.4 Alt katın orta odalarının kapıları. Kapıların sofa tarafından görünümü. Sofa tarafı oymalı yapılmış, oda tarafı sade. Kapılar iç tarafta, dolap dizisinin içinden açılıyor. kapıların üzerindeki taç ile kapı olduğundan daha yüksek gösteriliyor.

Resim 8.5

Üst katın orta odalarının kapıları kapıların yüksekliğini ,tacın üzerinde yer alan üst sınır belirlemiştir. Kapı yüksekliği 220 cm. kapının üzerinde yer alan tacın yüksekliği 50 cm. üst katın kapıları üst katınkilere oranla daha süslemeli.

Resim 8.6

Üst kat, sağ yan odanın kapısı. Yan odaların kapıları çift kanatlı yapılmış. Odanın içinde yüklük sırasının ortasından açılıyor. Odanın kapısı ve tavan kaplamaları bu odanın zamanında baş oda olduğunu gösteriyor.

Gündüz kaldırılan şilte, yorgan, yastıklar ve yatak takımlarının saklanması için kullanılan yüklükler her odada bulunuyor. Dolap üç bölümden oluşuyor. Alt kısım, 60cm yüksekliğinde sabit bölmeden oluşuyor. Bu kısım kapı tarafından açılan bir kapakla depo olarak kullanılıyor. Orta kısım, 170 cm boyundaki hareketli dolap kapaklarından oluşuyor. Üst kısımda , 30 cm boyunda sabit kısımla dolap bitiyor. Dolaplar oymalı desenlerle süslenmiş. Dolap dizisinde gusülhane, yüklük, niş ve çanaklık bulunuyor. Odanın kapısı dolabın köşesinden veya ortasından açılıyor.

Resim 8.7

Üst kattaki sağ yan odanın dolabı. Sırayla dolap, yüklük, niş yer alıyor. Alt kısım sabit. Kapı tarafından açılan bir kapakla alt bölüm depo olarak kullanılıyor. Dolapların üzerindeki işleme, ıhlamur ağacı üzerine çiçek desenleri oyularak yapılmış. Şimdi bunları yapacak ustalar az bulunuyor.

Resim 8.8

Birinci katın sol yan odasının dolapları. Odanın kapısı dolap derinliğinin ortasında yer alıyor. Kapının açıldığı yerin tavan yüksekliği odanın tavanına göre daha alçak. Kapının oda tarafından görüntüsü, kaplamasız. Kapının yan tarafında çanaklık görünüyor. Sürekli el altında bulunması gereken bardaklar, çanaklar bu raflarda saklanırmış.

Resim 8.9 Ocağın yanında yer alan gömme dolaplardan biri. Dolap yüksekliği üst sınıra kadar. Dolap kapakları çiçek motifi işlemeli.

Pencereler iç düzenin kuruluşunu güçlü bir biçimde etkilemiş. Alt kat pencereleri güvenlik ve gizlilik için demir kafes ile korunuyor. Evin ilk halinde bu parmaklıklar ahşapmış. Üst katta görüşü ve ışığı arttırmak için pencere sayısı artırılmış. Sofaya açılan pencere yok hepsi dışa yönlendirilmiş. Kuzey-batı cephesinde ise pencere açılmamış. 80cm genişliğinde 170 cm yüksekliğinde olan pencerelerin üst kısmı sabit. Alt kısmı çift kanatla içeriye açılıyor. pencerelerin ilk hali aşağıdan yukarıya sürülen, giyotin pencereymiş.

Odaları önemine göre tavanlarda farklılaşıyor. Özel odaların tavanı döşemeyle bağlantılı olarak yükseltilmiş ve süslenmiş. Sıvalı duvardan tavana geçiş bağdadi üzerine sıvalı bir kavisle ıhlamur ağacı kullanılarak yapılmış. Bu kavisten sonra ahşap çıtalarla yapılan tavan kaplaması yer alıyor. Tavan kaplaması malzemesi ıhlamur ağacı .

Resim 8.10

Birinci katın orta odasından sofaya açılan bir fotoğraf. Odanın kapısı dolap sırasının köşesinde yer alıyor. Odanın yüksekliği 320 cm. 260 cm de yer alan üst sınır ahşap bir elemanla belirlenmiş. Üst sınır, dolapların, kapının ve pencerelerin yüksekliğini belirliyor. üst sınırın üzerindeki sıvalı duvardan tavana geçiş görülüyor.

Resim 8.11 Birinci katın sofasının tavan kaplaması. Ön tarafta yer alan sofa çıkmasında tavanda kot farkı yapılmış. Tavan kaplamasının ortasında yine kot farkıyla göbek var. Tavan kaplaması, ince çitelerin diyagonal yapıştırılmasıyla elde edilmiş.

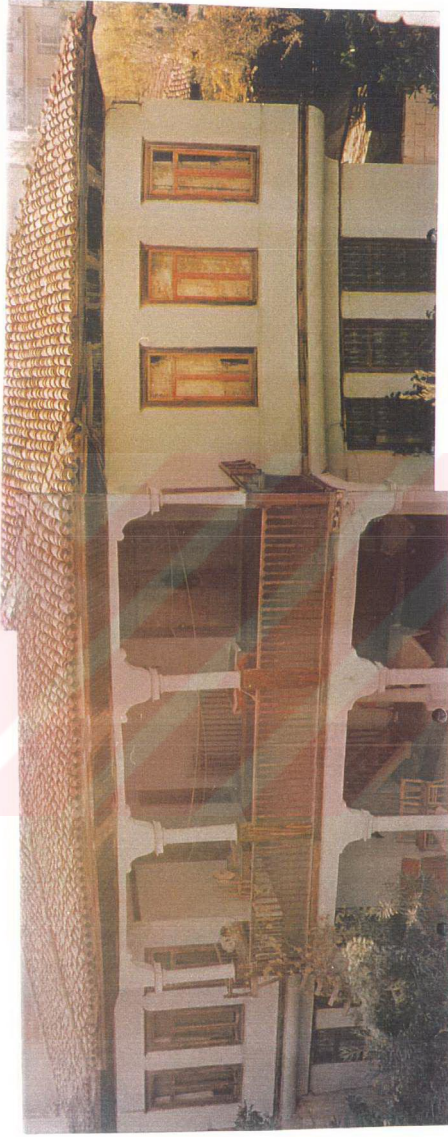

Resim 8.12 Birinci kattaki baş odanın tavan kaplaması. Diğerlerine göre daha özenli yapılmış.

Resim 8.13

Evin çatısı geniş saçaklı kırma çatıdır. Saçakların altı ahşap kaplama yapılmış. Üstü kiremitle örtülüdür. Fotoğrafta sofanın sol tarafında yer alan çiçeklik görülüyor. Binanın asıl rengi olan çivit mavisi üzerine başka renkler atılsa da orijinallliğini korumuş.

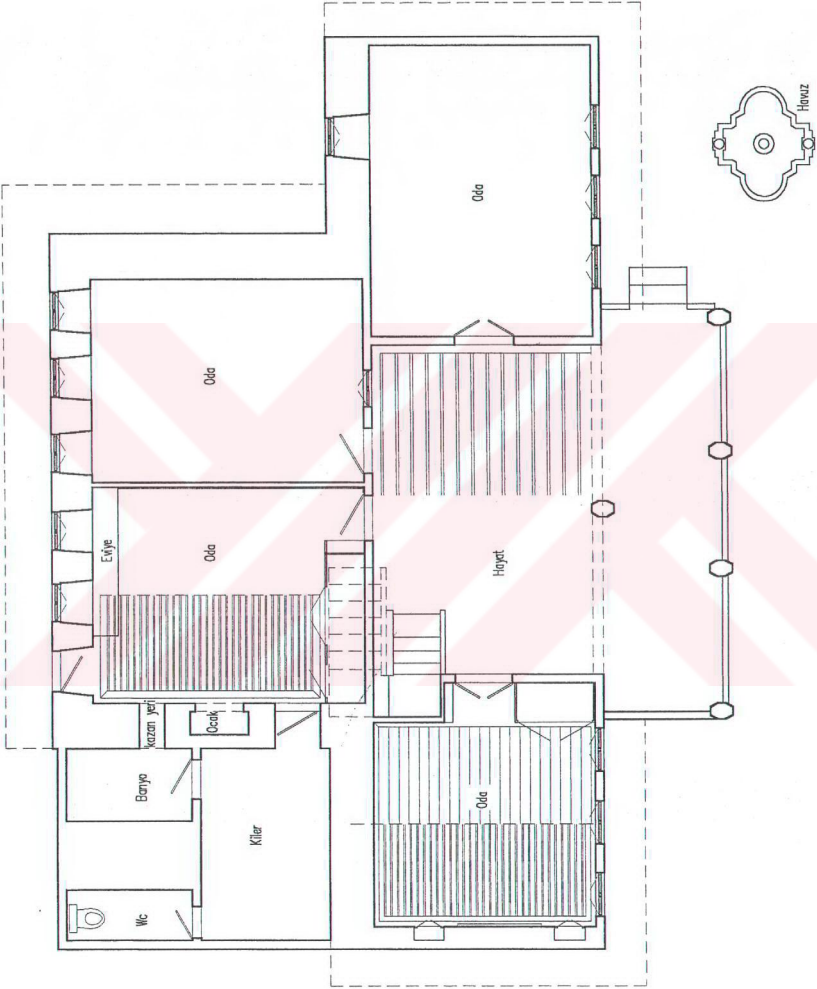
Resim 8. 14 Kurşunluoğlu evinin içinde yaşanırken, bahçeden çekilmiş fotoğrafı. Ramazan Kurşunluoğlu arşivi.

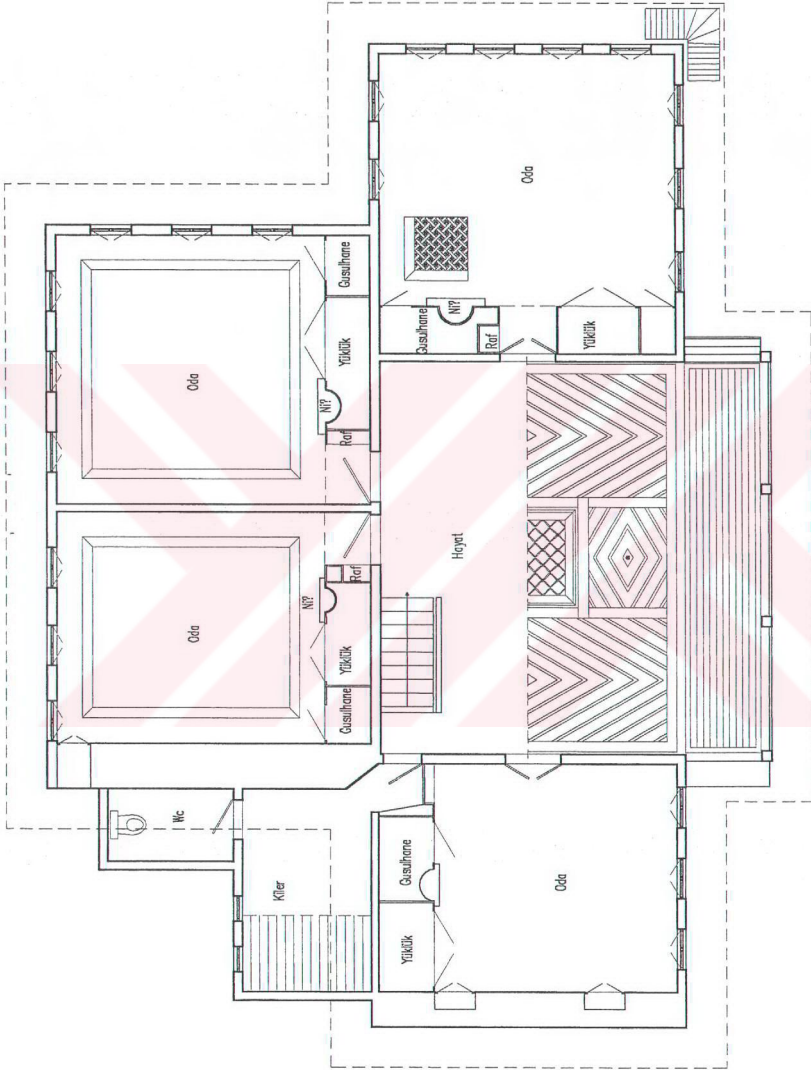

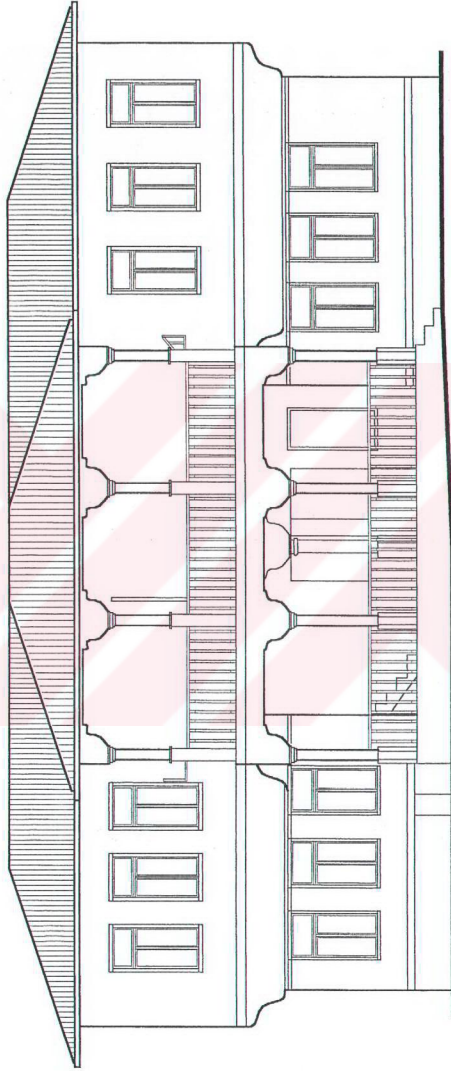
Resim 8.15 Kurşunluoğlu ailesi bakımı zor olduğu için evin önünde bulunan apartmana taşınmış. Eski ev boş ve bakımsız halde duruyor.

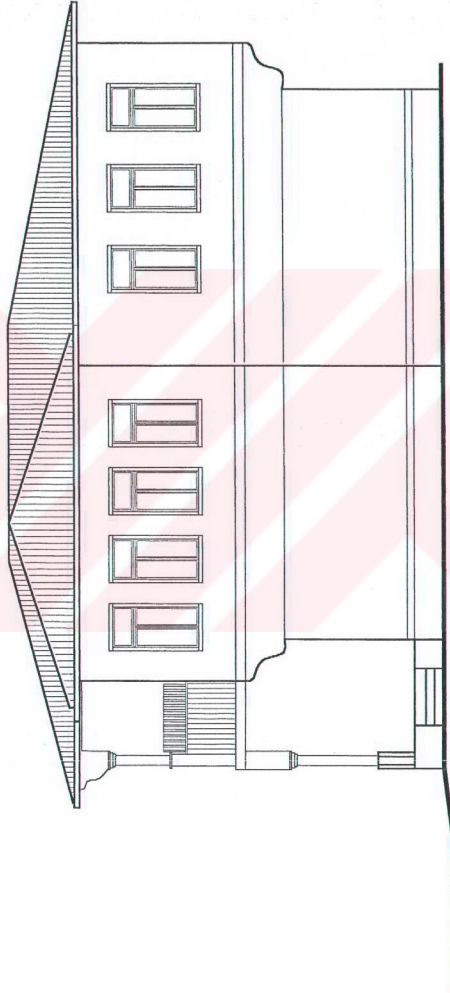

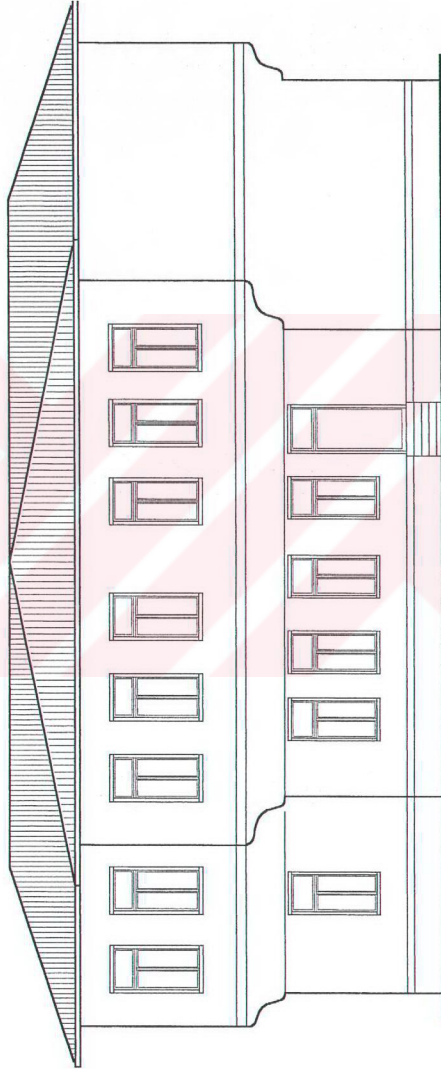
Resim 8.16 Evin strüktürünün görüldüğü detay fotoğrafı.Çivit mavisi evin orijinal rengi.

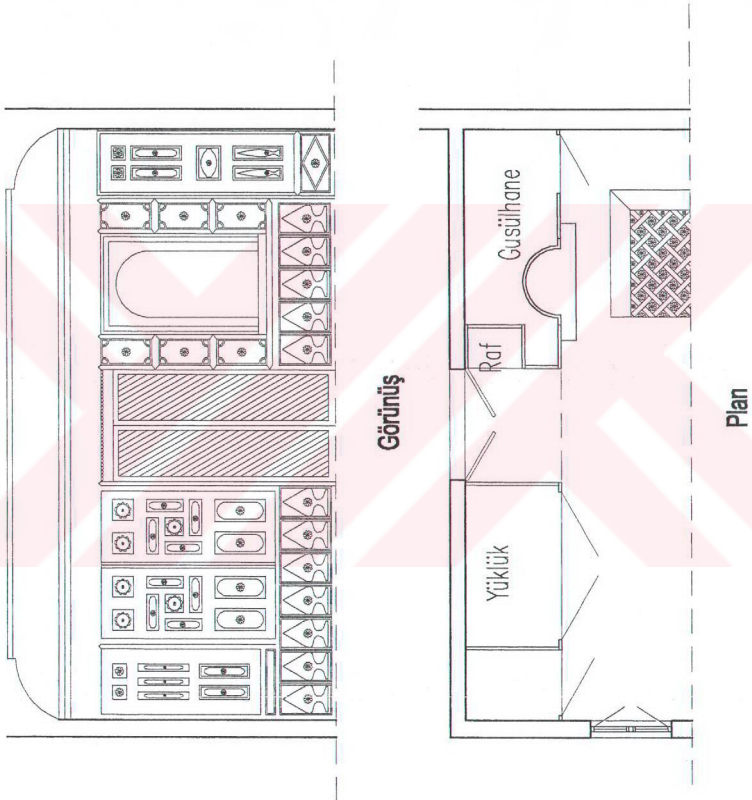

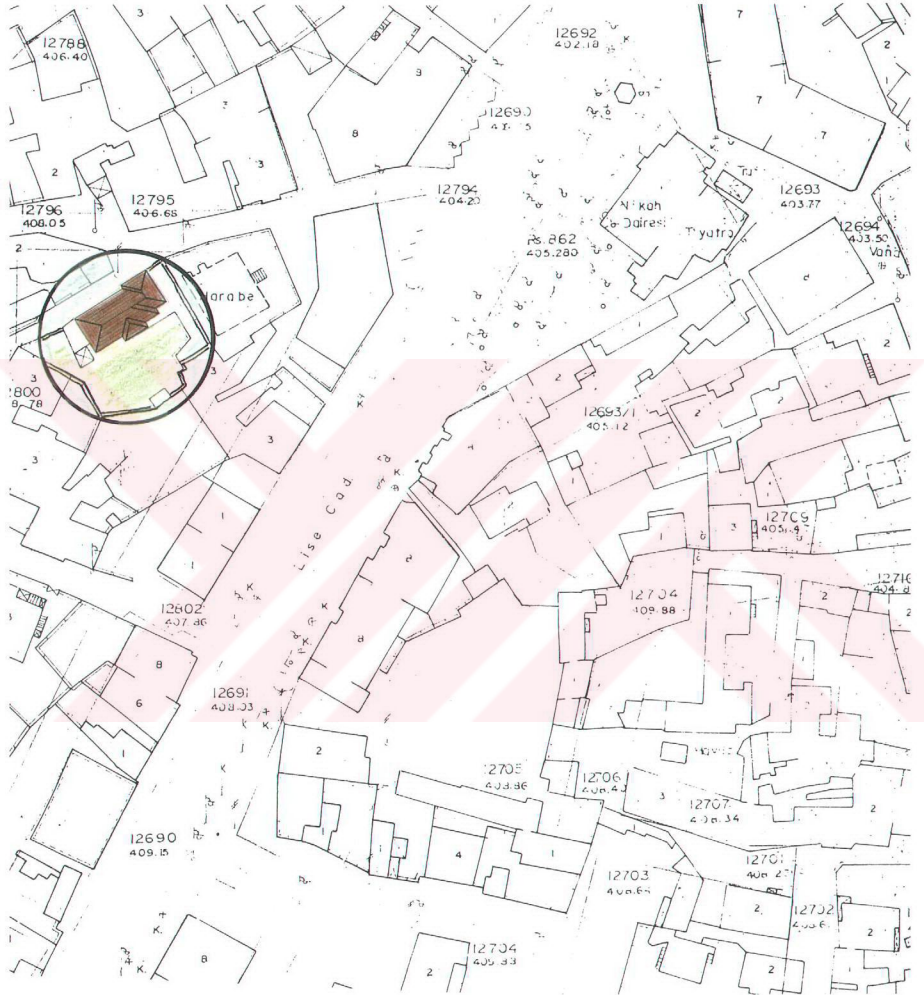
Kurşunluoğlu evi

Şelik 8.7 Arka Görünüş

8.2 Konyahoğlu Evi

Şekil 8.9 Vaziyet Planı. Ölçek 1/1000.

Konyalıoğlu evi bağdadi tekniğinde yapılmış, iki katlı bir Türk evi. Eski yerleşim yerlerinden biri olan Delikli çınar mahallesinde yer alıyor. Bu bölgede halen tek katlı, bahçeli evler bulunuyor. Apartmanlar, cadde tarafında yapılmış. Şu an alt katını bir aile kullanıyor, aynı zamanda evin bakımını da üstlenmişler. Alt katın sofasına banyo,tuvalet ve mutfak ekledikleri için evin orijinal hali bozulmuş.

Resim 8.17 Eski yerleşim yerinden bir fotoğraf. Önde Belediye tarafından yeni restore edilen Tavashlıoğlu evi yer alıyor. Konyalıoğlu evi onun arkasında ki mavi renkli olan ev.

Yol tarafından büyük tahta bir kapı ile bahçeye giriliyor. Evin yanından yol geçtiği için bahçe öncekine göre küçülmüş. Bahçeye girişte sağ tarafta ev yer alıyor. Tam karşıda da mutfak olarak kullanılan tek katlı , küçük bir ev var. Tuvalet biraz daha uzakmış, yıkılmış.

Denizli'nin çoğu eski evi gibi bu evde dış sofalı plan tipinde yapılmış (Şekil 8.10,11). Her iki katta da sofanın önünde üç odadan oluşan, bir oda sırası yer alıyor. Odaların sokağa bakan cephesi sağır yapılmış. Sadece sofa tarafında ve sağ cephesinde pencereler açılmış.

Evin alt katı toprak hizasında, bodrum katı yapılmamış. Alt katta odaların önünde direklik denilen bir kısım bulunuyor. Direkler üst katın sofasının döşemesini taşıyor. Direkliğın önünde iki yan, bir tane de orta oda yer alıyor. Oda sırasının yanından bir merdivenler üst katın sofasına çıkılıyor. Merdivenin simetriğinde de merdivenin genişliğinde sofanın uzantısı var. Üç cephesi de açık olan sofanın üstü çatı ile kapatılmış. Çatıyı alt kattaki gibi direkler taşıyor. Direkler birbirine bağdadi tekniğinde yapılmış kemerlerle bağlanıyor. Üst katın sofasının döşemesi ahşap.

Resim 8.18 Sofa bahçe tarafına bakıyor. Bütün odaların pencereleri sofaya açılıyor. sofanın çatısını ahşap direkler taşıyor. Direklerin altı ahşap korkuluklarla, üstü bağdadi kemerle bağlanmış.

Sofanın bir tarafında yer alan odalar bağdadi tekniğinde yapılmış, duvar kalınlıkları 17 cm. Yan odalar orta odaya göre daha geniş yapılmış. Odalara sofadan giriliyor. İki katın plan şeması aynı olsa da odaların yüksekliğinden ve oda kapılarındaki, tavandaki işlemlerden yaşama katı belli oluyor.

Giriş katın odalarına bahçe kotundaki sofadan giriliyor. Sol yan odanın iki duvarı boyunca dolap yer alıyor. Kapı bu dolap sırasının içinde köşeden açılıyor. Dolapların birleştiği köşeye yunmalık yapılmış. Diğer kısımlar yüklük olarak kullanılmış. Odanın sofa tarafında iki tane giyotin pencere

yer alıyor. Kapının karşısındaki duvarda da ocak var. Ocağın bulunduğu ve yol cephesinde ki duvarlar kerpiç dolgu. Sağ yan oda da sadece yüklük ve yunmalık bulunuyor. Yunmalıklar dışında evde aynı bir banyo yapılmamış. Pencereleleri, çift kanatlı ve içe açılıyor. Alt katın odaları üst kata göre daha basık ve özensiz yapılmış.

Birinci katta, alt katın planının aynısı. Sadece sağ yan oda olan baş oda, iki istikamette yapılan çıkması ile alt kattakinden daha geniş tasarlanmış. Odanın pencere sayısı da artırılarak daha fazla ışık alması sağlanmış. Bu oda mescit olarak kullanılmış. Pencere sırası boyunca tahta sedir yer alıyor. Sadece bu evde sabit sedire rastlandı.

Resim 8.19 Evin bahçesine açılan büyük tahta kapı yer alıyor. Fotoğrafta görülen oda, baş oda. Yol tarafında ve bahçe tarafında çıkma yapılmış. Çıkmayı payandalar taşıyor. Yol cephesinde pencere açılmamış.

Dolap; gusülhane, raf ve yüklükten oluşan sabit bir eleman. Rafları değerli nesnelerini sergilemek için kullanıyorlar. Yan odaların hepsinde, odaların bir duvarı boyunca dolap dizisi yer alıyor. Kapılar dolap derinliği içinden, köşeden açılıyor. Odaların içinde ki elemanları; pencerelerin, kapıların ve dolapların, yükseklik sınırı ahşap bir elemanla belirleniyor. Bunun yüksekliği insan boyuna göre ayarlanmış, sabit bir ölçü. Dolapların alt kısmı sabit olarak yapılmış. Üst sınıra kadar olan kısımda hareketli dolap kapaklarından oluşuyor (Resim 8.20).

Resim 8.20

Üst katın yan odasının dolapları. Sol tarafta yunmalık yer alıyor. Orta kısım yüklük olarak kullanılıyor. Yüklüğün yanında da lambaların konulduğu raflar yer alıyor. Dolapların üzerinde yer alan ahşap öge üst sınır çizgisi.

Evin sol cephesinde ocaklar yer alıyor. bu sebepten dolayı bu cephe sağır ve kerpiçten yapılmış. Ocağın iki tarafında da duvar içine gömülmüş dolaplar yer alıyor. bu dolapların şekli bütün evlerde aynı yapılmış. Üç kısımdan oluşuyor. Dolapların üst kısmında ahşap oymalarla süslenmiş bir raf bulunuyor. Orta kısım çift kanatlı dolap olarak kullanılıyor. Alt kısımda dolap içinden kilitlenen bir çekmece yer alıyor.

Resim 8.21

Ocağın yanında yer alan dolaplardan birisi yer alıyor. dolabın üst kısmında üst sınırı belirleyen 15 cm kalınlığında ahşap eleman yer alıyor

Odaların kapıları, odaların önemlerini dışarıdan vurguluyor. Odaların önemine göre kapıların üzerindeki işlemler artıyor. Alt katın odaları sade tahtalardan yapılmış. Üst katta yan odaların kapıları açılı bir şekilde odaya açılıyor. Kapıların, sofa tarafında kalan yüzleri oymalı yapılmış.

Kapıların açıldığı duvar boydan boya dolap kaplı. Kapılar bu dolap derinliği içinde açılıyor. Birinci katın bütün dolapları işlemeli yapılmış. Baş odanın kapısı üzerindeki taç ile diğer kapılardan farklı kılınmış. Taç, kapının daha yüksek görünmesini sağlamış.

Resim 8.22

Üstte ki fotoğrafta birinci katın yan odasının kapısı yer alıyor. Kapılar çam ağacından yapılmış. Kapıların çevresinde geniş bir pervaz yer alıyor. Kapıların sofaya bakan tarafları işlemeli, oda tarafı sade yapılmış. Kapıların üzerindeki çiçek motiflerine Kurşunluoğlu evinde de rastladık.

Resim 8.23

Baş odanın kapısı, merdivenden çıkınca sağda yer alıyor. Kapının üstünde taş bulunuyor ve çevresinde geniş bir pervaz yer alıyor. Kapının yanında orta odanın giyotin penceresi görülüyor.

Odaların pencereleri, bahçeye bakıyor. Yol tarafına sadece alt katın penceresi açılıyor. pencereler, aşağıdan yukarıya sürmeli yapılmış. Malzemesi, ahşap. Üst katın pencerelerinin önünde ahşap parmaklıklar yer alıyor. Pencerelerin altından ve üstünden hatıl geçiyor. Pencerenin yüksekliğini, üst sınır belirliyor.

Resim 8.24 Baş odaların pencereleri. Ahşap parmaklıklar orijinal.

Giriş katının tavan kaplaması, ahşap kaplama . Üst katta duvarla tavan kavisli olarak birleşiyor. Bu kavis bağdadiden tekniğinde, üzeri sıvalı. Kavisten sonra küçük çıtalardan yapılmış ahşap tavan kaplaması yer alıyor. Baş odanın tavan kaplamasında çıtalardan oluşan karelerin arasına çiçek motiflerinin baskısı bulunuyor. Sofanın tavanında da çıtalardan kareler yapılmış.

Geniş saçaklar çatı mertekleri uzatılarak yapılmış. Saçakların altı tahtalarla kaplı. Çatısı dört tarafa eğimli kırma çatı . Çatının üstü alaturka kiremit ile örtülü.

Bahçenin sınırlarını kerpiç duvar belirliyor. Havuzu yok. Bahçe içinde ki küçük mutfak hala duruyor. Tuvaleti yıkılmış. Evin çevresi apartmanlarla kuşatıldığı için bahçe rahatça kullanılamıyor.

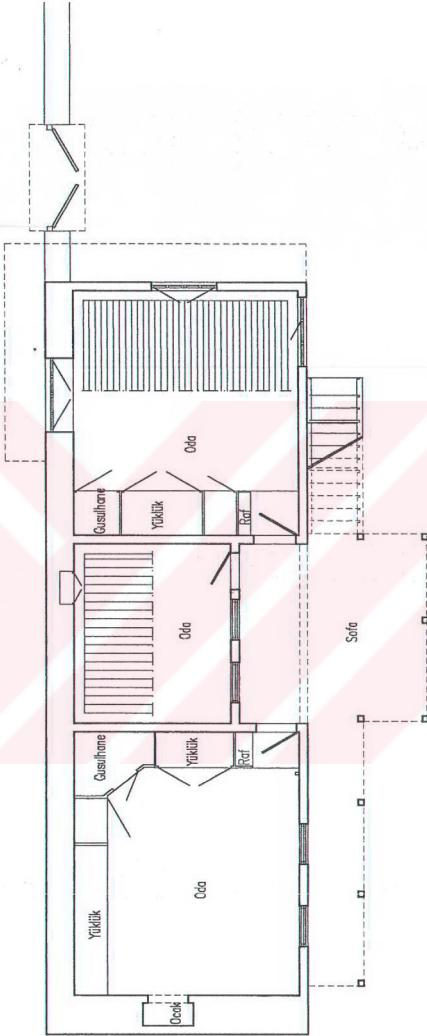
Resim 8.25 Ahşap direkler üzerinde taşınan sofanın tavan kaplaması.

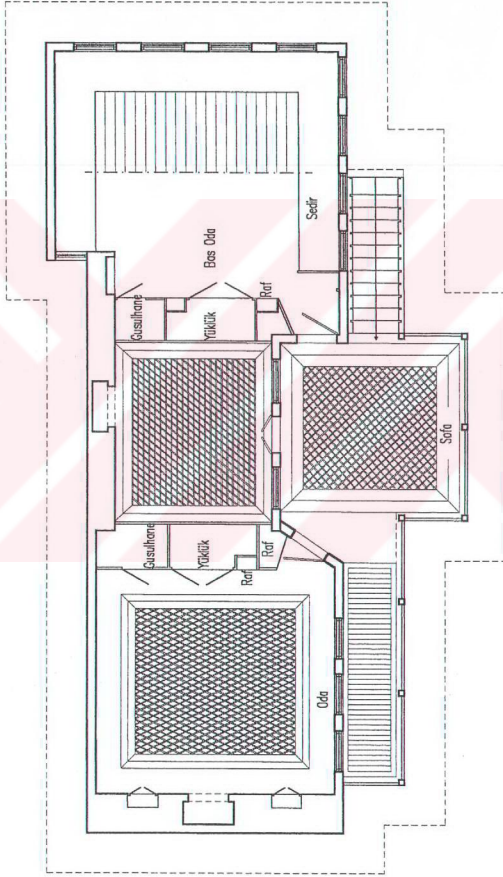

Resim 8.26 Baş odanın tavan kaplaması. Çiçek motifleri baskı.

Resim 8.27 Fotoğrafta merdivenin simetriğinde yer alan sofa uzantısı yer alıyor. Sol yan odanın önünde yer alan bölüme eskiden sedir konulurmuş. Sofayla aynı kotta olan sofa uzantısının yer döşemesi ahşap, tavan kaplaması da diğer kaplamadan farklı yapılı. Enine tahtalarla kaplı.

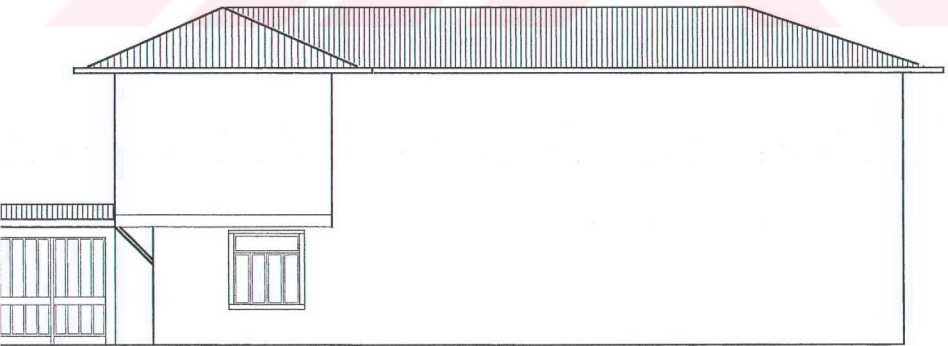

Ön Görünüş

Sağ Yan Görünüş

Yoldan Görünüş

8.3 İbrahim Çallı Evi

İli : Denizli	İlçesi: Merkez	Mahalle; Köy : Delikli Çınar mah.
Sokak ve Kapı no:		Kadastro: Pafta: Ada: Parsel:
Adı : İbrahim Çallı Evi	Yaptıran: Kerimoğlu Ali Çavuş Yapım Tarihi: 1930	Yapan: - Mimari Çağı:

Genel Tanım:

1930 yılında konut olarak yapılan bina, 1987 yılında Denizli Belediyesi tarafından kamulaştırılmış. Şu an Denizli Belediyesi Kültür Müdürlüğü olarak kullanılıyor.

Bugünkü Sahibi: Denizli Belediyesi

Yapılan Onarımlar: 1987 yılında restore edildi.

Vaziyet Planı:

Şekil 8. 13

Eskiden Kerimoğlu Ali Çavuş' un oğlu Salih Ünverdi' ye ait olan bu ev 1930 yapılmıştır. 1000metre karelik bir bahçenin içinde yer alıyordu. 1987 yılında Denizli Belediyesi tarafından sahibinden alınarak kamulaştırıldı ve restore edildi. Daha sonra Sanat Sevenler derneğinin işletmesine verildi. Dernekçe buraya ressam İbrahim Çallı' nın ismi verilerek burası işletmeye açıldı. İlk zamanlarda çay bahçesi olarak kullanıldı. Alt katta işletme ve mutfak yer alıyordu. Birinci katta da odaların içinde yer minderleri, ve sedirlerle şark köşelerinde oturma yerleri yapılmıştı. Bahçelerin içindeki oturma yerleriyle yazların vazgeçilmez yeri haline geldi. Şu an kültür müdürlüğü olarak kullanılıyor.

Resim 8.28

Çallı Evi' nin bahçeden görünüşü. Şu an Denizli Belediyesi Kültür Müdürlüğü olarak kullanılıyor. Bahçesini de arka tarafta bulunan çay ocağı kullanıyor. Çallı evi' nin bahçesinde bir de oda tiyatrosu yer alıyor.

Çallı evi 1930 yılından kalma tipik bir Türk evi . İki kattan oluşan ev dış sofalı türün bir örneği. Sofanın önünde üç odadan oluşan oda sırası bulunuyor. Evin eski bahçe sınırları şimdi kaybolmuş, ama yol tarafında da pencere bulunduğuna göre evin girişi bahçe içinden olabilir. Ocakların bulunduğu duvarlar kalın yapılmış. Tahminen kerpiç dolgu olabilir.

Sofa bahçeye açılıyor, döşemesi tahta. Konyalıoğlu örneğinin plan şemasının aynısı. Sofa direkler üzerinde taşıyor. Alt sofanın önünde bir havuz yer alıyor. Sofanın tavanı ahşap kaplama. Binada subasman kotu bırakılmamış. Alt katın girişi bahçe kotuyla aynı. Odaların döşemesi 10 cm yükseltilmiş.

Resim 8.29 Sofanın önünde yer alan havuz . Ortasındaki fiskiye mermerden yapılmış.

Üst katın sofasına oda sırasının yanında yer alan ahşap bir merdivenle ulaşılıyor. Sofadan odalara dağılıyor. Sofa odaların önünde bir toplanma yeri. Yaz aylarının sıcaklığında yaşam burada geçiyor. Üst sofanın tavanı ahşap direkler üzerine oturtulmuş, bahçe tarafında duvarı yok. Direkler birbirine kemerle bağlanmış. Sofanın sol tarafında el ve bulaşık yıkanan, çanaklık yer alıyor. Çatı sofanın üzerine kadar geliyor. Kıрма çatı üzerine alaturka kiremit döşenmiş.

Resim 8.30

Üst kata evin sağ tarafında yer alan ahşap merdivenle çıkılıyor. Merdiven basamakları limon kirişe oturtulmuş, altı kiler olarak kullanılıyor. Merdiven korkulukları ahşap. üst katın döşeme tahtası boyanmamış, cepheden okunuyor.

Dış sofalı evin bir tarafı odalarla çevrili. Odaların her birinin sofaya ayrı bağlantısı var. Odaların şekli dörtgen. Yüklük, gusülhane, raf gibi sabit elemanlar bu dörtgene dahil edilerek yer alıyor. Odalar sofanın çevresindeki konumlarına göre isim alıyor. Oda sırasının ortasındakiler 'orta oda'. Yanlarındakiler 'yan oda' olarak isimlendirilir.

Alt kattaki odaların tavanı 200 cm yüksekliğinde. Üst kat yaşama katı olduğu için odaların yüksekliği 280 cm. Odalar yazın genelde yatmak için kullanılmış. Yaşantı genelde sofada geçermiş. Yanlardaki odalarda ocak bulunuyor. Yüklük, üst katta sağ yan odada bulunuyor.

Resim 8.31 Sol yan odanın içinden bir fotoğraf. Üstte raf olarak kullanılan sergen yer alıyor, ocağın üstü kadife bir örtüyle kapatılmış. Evlerin çoğunda gördüğümüz gibi ocağın yanında gömme dolap yer alıyor.

Resim 8.32
Duvarda yer alan fotoğraf, ressam İbrahim Çallı ve eşine ait.

Kapıların hepsi sofaya açılıyor. Yan odaların kapıları odaya pahlı bir şekilde açılıyor. Kapı , pencere ve dolapların üst sınırını yatay ahşap öge belirliyor. Kapıların hepsi ahşap ve süslemesiz. Alt katın kapıları üst katınkilere göre daha alçak yapılmış.

Gündüz kaldırılan şilte, yorgan, yastıklar ve yatak takımlarının saklanması için kullanılan yüklük sadece bir odada bulunuyor. Dolabın şu an sadece yeri kaldığı için içinde ki elemanları ayırt edilemiyor.

Yan odalarda da ocağın iki yanında gömme dolaplar bulunuyor. Diğer evlerde olduğu gibi üst raf, orta kapaklı dolap ve çekmecedan oluşuyor.

Evin orijinal pencereleri üst katta olduğu gibi giyotin pencere. Sadece orta odaların pencereleri sofaya açılıyor. Pencereler ahşap. alt katla üst katın pencereleri arasında ki farklılık odaların tavan yüksekliğinden kaynaklanıyor.

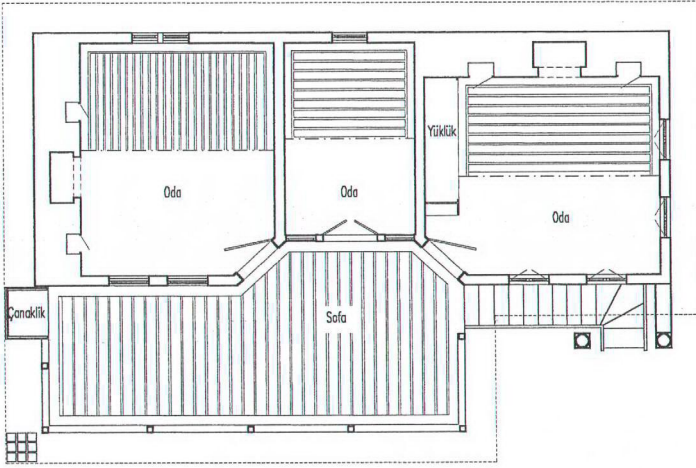

Resim 8.33 Çallı Evi'nin yandan görünüşü. Üst katın pencereleri sonradan değiştirilmiş.

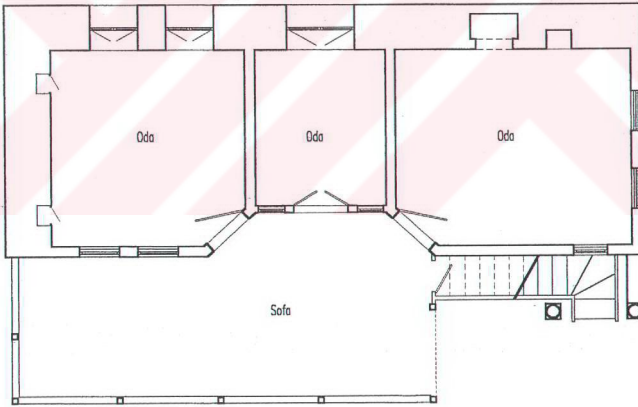
Resim 8.34

Odaların hepsinde ve sofada tavan kaplaması boyuna tahtalardan yapılmış. Hiçbir süsleme yok. Saçak altı kaplaması farklı. İnce çıtalarla kareler yapılmış.

Sapık Altı Kaplaması

Birinci Kat Planı

Giriş Katı Planı

Ön Görünüşü

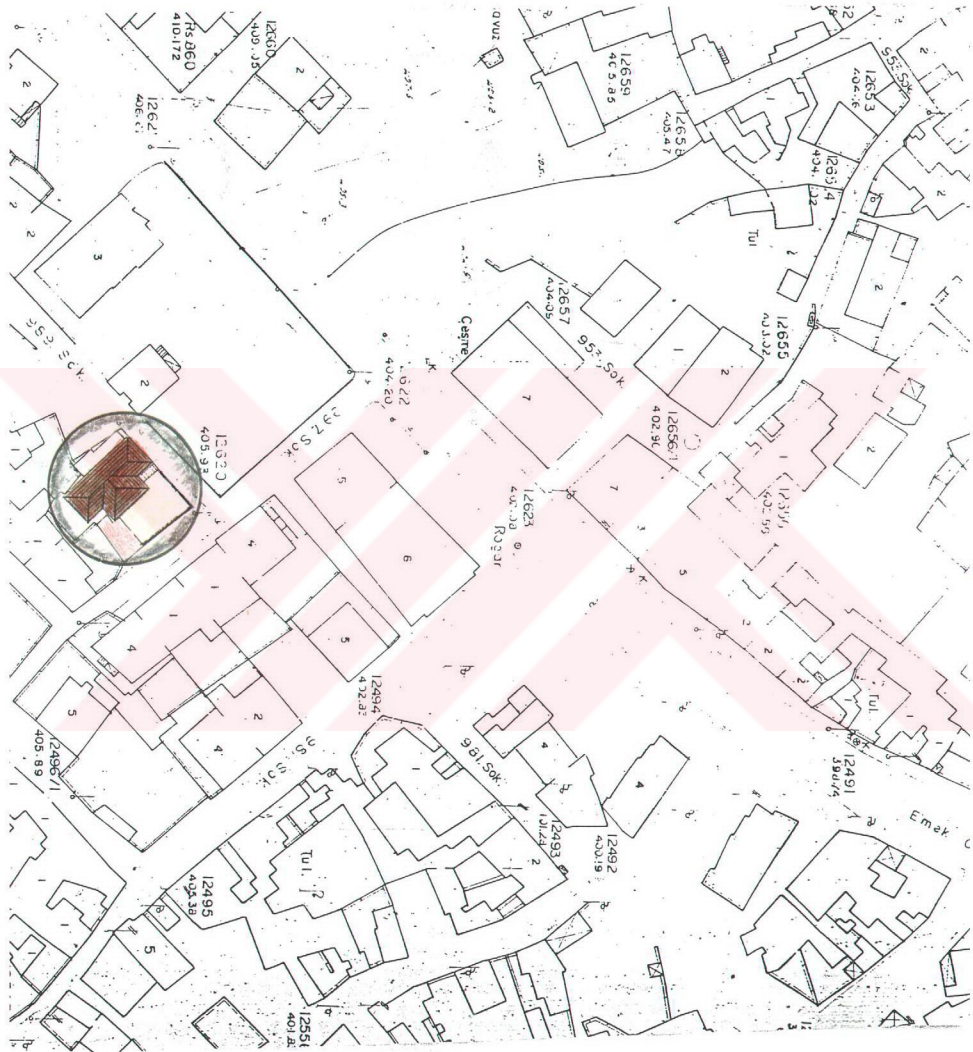

Sağ Yan Görünüş

Arka Görünüş

8.4 Sürücüler Evi

Şekil 8.16 Vaziyet Planı

Tek katlı, dış sofalı plan tipine bir örnek olan Sürücüler evi 1810 yılında yapılmış. Yapım tarihi saçak altında yer alıyor. İlk yapıldığı zamanda temeli atılarak 10 yıl temelin oturması için bekletilmiş. Temeli sağlam olduğu için daha sonraki depremlerde hiç hasar görmemiş.

Suzan Sürücüler 'den evdeki eski yaşam; ‘*’

“Evin iç bahçesi 3-4 dönümdü. 4 dönümlük dış bahçe kerpiç bir duvarla ayrılıyordu. Bahçe içinde her çeşit meyve yetiştirirdi. Hatta aşılama ile bir ağaçtan dört farklı ürün alındığı da oluyordu. Yetiştirdiğimiz ürünleri küplerin içinde , bodrum katta saklıyorduk. Küpler zamanında buzdolabı görevini görüyordu. Bağdan topladığımız üzümleri de ahşaptan yapılmış şarap teknelerinde ezip , şarap fıçılarında dinlenmeye bırakırdık. Dış bahçede de has gül yetiştirirdi bunların yağını çıkarıyorduk.

Evin yakınından pınar geçiyordu, halen Sürücüler evinin yanında ki apartmanın altında kaynağı bulunuyor. Evin sınırları içinden dört tane arık geçiyordu. Mutfağın içinden geçen arık aynı zamanda buzdolabı görevini de görüyordu.

Evin önünde bulunan , şu an mevcut olmayan havuzun suyu künkle geliyordu. Bahçede ki artezyen suyu depremden sonra yön değiştirdi.Tarımın yanında hayvancılıkla da uğraşıyorduk , koyun, keçi ,inek sürülerimiz vardı. Hayvanların su ihtiyacı Pınarbaşı’n dan gelen sudan sağlanıyordu.

Bir zamanlar şu an piknik alanı ve lüks villaların bulunduğu çamlık bölgesi sürücülerin topraklarıymış. Daha sonra devlet bu bölgeyi çok cüzi bir para ödeyerek bizden yeşil alan olarak almış. Tabi zamanla bu bölge imara açıldı ve şu an şehrin en lüks semti haline geldi. Sürücüler evi yapılırken çamlıktan kesilen ağaçlar kullanılmış. Fakat temelde gösterilen sabır ağaçların kurumasında gösterilmediği için ağaçlar kuruyunca 2-3 cm çekmeler meydana gelmiş.

Ev ilk yapıldığında sofa açıktı fakat zamanla çevre apartmanlaşınca babam sofayı kapattı. Sofanın üzerindeki çatının altında Arapça evin yapılış tarihi yazar. Dört sene öncesine kadar annem bu evde yalnız yaşıyordu. Şimdi 80 yaşına geldi. Eskisi gibi eve yalnız bakamıyor ve ona çok büyük geliyor. O yüzden şimdi bu evde kimse oturmuyor. ”

‘*’ Suzan Sürücü ile yapılan söyleşiden.

Sürücüler evi, bir oda sırası ve onun önündeki bir sofadan oluşan dış sofalı plan tipine bir örnektir. Tek katlı olan evin esas katı yerden 180 cm yukarıda. Subasman katına kadar olan kısım 50 cm kalınlığında kerpiçten yapılmıştır. Bu kat bodrum olarak kullanılıyor. Zemini yerden kopartarak alttaki hava sirkülasyonu ile binayı rutubetten korumuşlar.

Üst katın konstrüksiyonu, ahşap strüktür arasına sıkıştırılmış çamur tuğlasından yapılmış. Kapılar ve pencerelerde ahşap.

Bütün odalar sofaya açılıyor. Diğer dış sofalı evlerden farklı olarak bu evde odalar arası geçiş var. 18. yy sonralarına doğru görülen bu özellik sofaya çıkmadan odalar arası bağlantı sağlıyor. Sofanın önünde bulunan oda sırası dört odadan oluşuyor. Bunların arasında küçük bir oda daha yer alıyor. Bu odanın zemininde bulunan kapakla bodrum kata inilebiliyor. Suzan bey' in anlattığına göre zamanında her hangi bir düşman saldırısında sofaya çıkmadan odalardan toplanıp gizlice bu kapıdan bodruma inip bahçede gizlenirlermiş. Bu küçük odanın da sofaya açılan bir kapısı bulunmakta. Evin arkasında bulunan tuvalete ve banyoya da buradan geçilmekte.

Resim 8.35

Sürücüler evinin şimdiki hali. Arka tarafta tuvaletlerin olduğu bölüm yer alıyor. Eskiden ev bahçenin içinde yer almış şimdi çevresinden yol geçiyor.

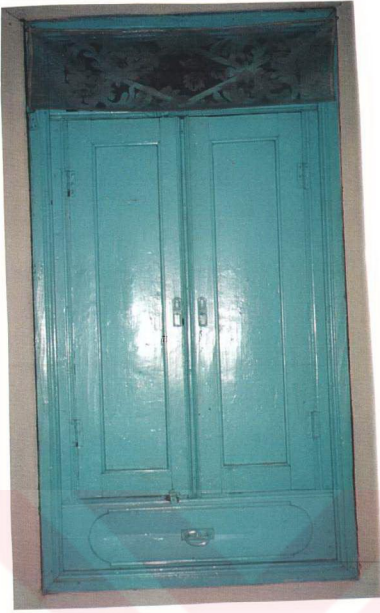
Odaların şekli dörtgen. Yan odalar iki cepheden de ışık alırken orta oda sadece sofadan ışık alıyor. Yan odaların kapıları diyagonal şekilde açılıyor. Odaların hepsinde ocak yer alıyor. Ocağın iki tarafı simetrik olarak dolaplarla zenginleştirilmiş.sadece iki odada yüklük ve gusülhane bulunuyor.

Resim 8.36 Sağ yan odadaki ocağın fotoğrafı. Mavi ile boyalı olan yerler mermerden yapılmış. Ocakların hepsinin üzerinde konsollar bulunuyor.

Evin arkasında bulunan bölümde kiler, banyo ve iki tane tuvalet bulunuyor. Zemini toprak. Bu kısım kat yüksekliğiyle odaların bulunduğu bölümden ayrılıyor. Tuvalet binadan ayrı yapılmamış. 4 sene öncesine kadar içinde yaşanan evde her şeyin , tuvalet taşlarının bile, eski özelliği korunmuş. 210 cm yüksekliğinde bulunan banyo çok güzel ısırmış.

Her odada ocak bulunuyor. Ocakların şekli direklerin üzerindeki kemerlerle aynı yapılmış. Zamanla soba kullanılmaya başlandığı için ocakların içi doldurulmuş. Ocağın iki yanında mermer sütun yer alıyor. Bu sütunlar taç ile bitirilmiş. Ocağın altında da mermer bir kaide bulunmuş.

Resim 8.37 Ocağın iki tarafında yer alan dolaplardan biri. Dolap derinliği duvarın içinde yer alıyor. Üç bölümden oluşuyor. Üstü ahşap işlemeli raf. Ortası, çift kanatlı dolap. Altında da çekmece bulunuyor.

Sofa ilk yapıldığında açık olarak yapılmış . Fakat zamanla çevrenin apartmanlaşmasıyla mahrumiyetini yitirmiş ve kapatmak zorunda kalmışlar. Türk evlerinde ki örneklerde de olduğu gibi sadece çatı kısmı kapalıymış. Sofada yer alan direklerle çatı kısmını taşıyor. Direkler birbirine kemerle bağlı. Kemerler bağdadi üzerine sıva tekniğiyle yapılmış. Sofanın üçgen çatı altında Arapça “Allah” ve yapım tarihi, Rumi takvimle 1226 yazıyor.

Sol yan ve orta odanın duvarından birine boydan boya dolap var. Odalar arası geçişi sağlayan kapılarda bu dolap dizisi içinde yer alıyor. Ocağın bulunduğu duvarla dolabın bulunduğu duvar köşesinde gusülhaneler bulunuyor. Dolap, tek kapılı gusülhaneden ve iki geniş kanatlı yüklükten oluşuyor. Yerden 60 cm yüksekliğe kadar sabit, ahşap bir kısım bulunuyor. Bu 60 cm üstünde yüklük ve gusülhane yer alıyor. Dolabın yüksekliği 210 cm. dolabın kapı ile birleştiği kısımda 25 cm derinliğinde bardak ve tabak koymak için üç kat raf var.

Tavanda ve kapılarda işlemeye özen gösterilmemiş. Sade ahşap kaplı.

Odaların bulunduğu kısımla banyoların bulunduğu kısmın çatıları birbirinden koparılmış. Odaların bulunduğu ön kısımda kırma çatı yapılmış. Geniş bir saçacağı olan çatının saçak altı ahşap kaplı. Arka kısım arkaya doğru eğimli yapılmış. Çatı kaplaması alaturka kiremit.

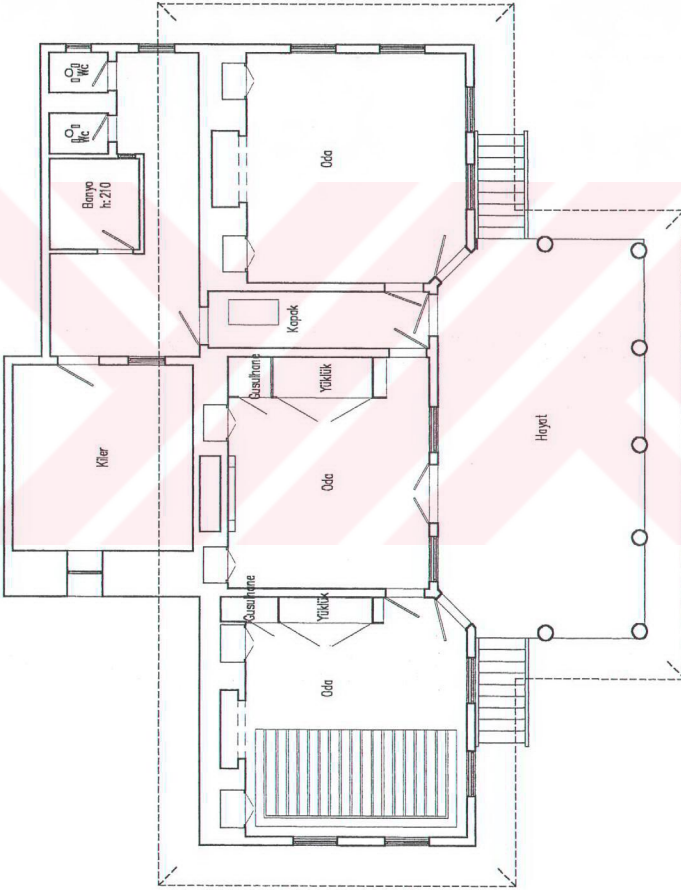
Resim 8.38 Üst sınırı belirleyen ahşap rafın üzerindeki Arapça işleme hala duruyor.

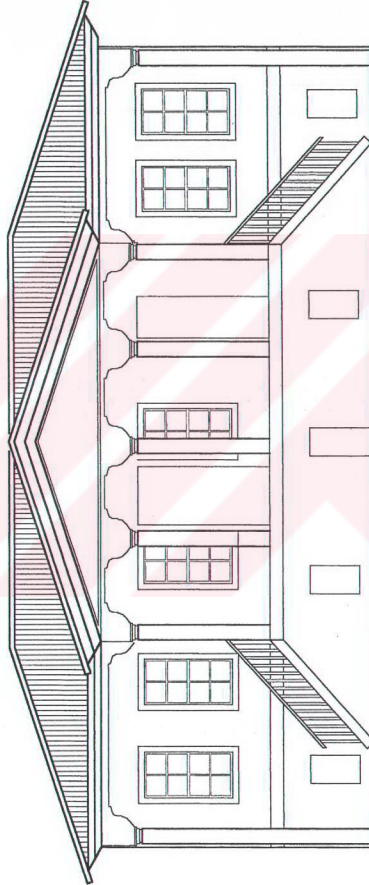

Resim 8.39 Sofanın çatısından bir detay. Alında Arapça yazı yer alıyor. Saçak altı kaplaması ahşap.

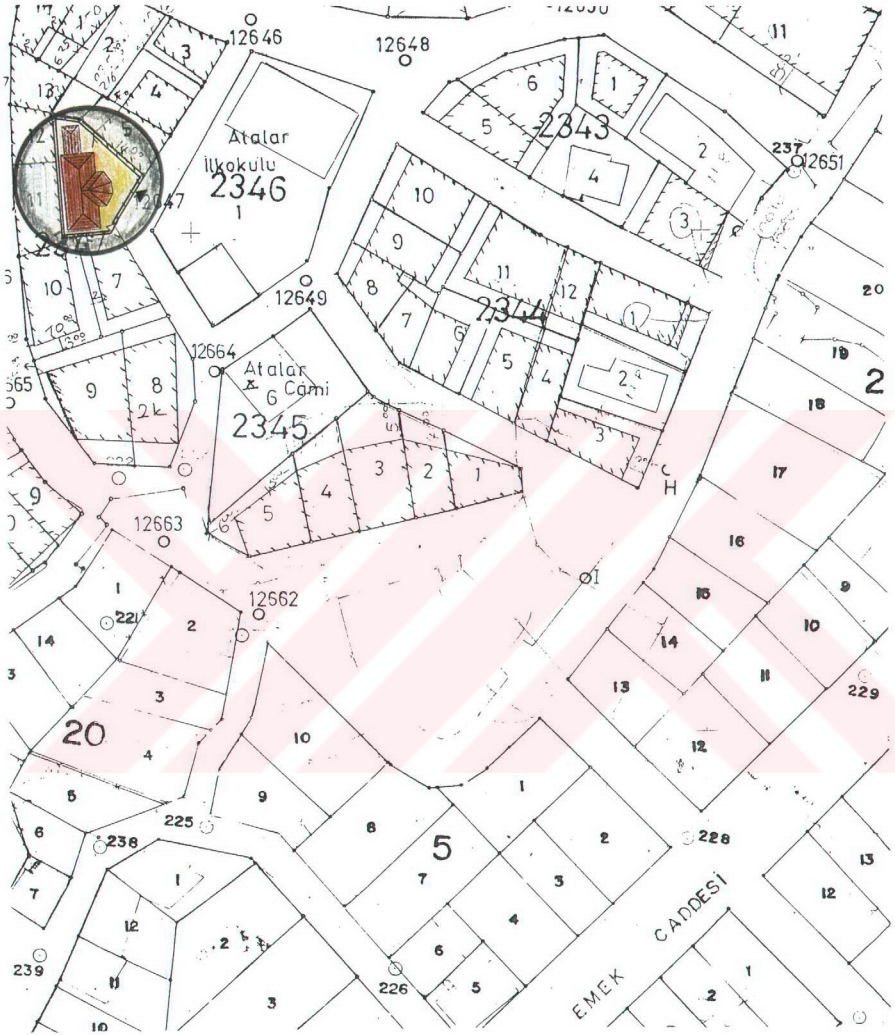

Resim 8.40 Tuvaletlerin bulunduğu kısımdan çekilen bu fotoğrafta evin strüktürü belli oluyor. Ahşap çatkı arasına çamur tuğlası sıkıştırılmış.

8.5 Atalar Mahallesi'nde Bir Ev

Şekil 8.19 Vaziyet Planı Ölçek 1/1000

Atalar mahallesinde, Atalar İlkokulunun yanında bulunan bu ev, bahçe içinde yer alıyor. Eve bahçe kapısından geçerek ulaşıyor (Resim 8.42). Sokağa cephesi yok. Mutfağı ve tualeti dışarıda yapılmış. Evin bitişiğinde mutfak yer alıyor (Şekil 8.20).

Atalar evi, dış sofalı plan tipine bir örnek. 150 cm yüksekliğinde bir bodrumdan ve tek kattan oluşuyor. Bina topraktan koparılarak rutubetten korunmuş. Bodrum katı kerpiç. Evin duvarları bağdadi yapılmış.

Sekizgen sofanın bir tarafında oda sırası yer alıyor. Sofanın üzeri kapalı. Sofanın çatısını taşıyan direklerin üzerindeki motif, hayatlı evlerin hepsinde görünüyor. Oda sırası iki yan , bir orta odadan oluşuyor. Birkaç örnekte daha gördüğümüz gibi yan odaların kapıları odaya pahlı açılıyor.

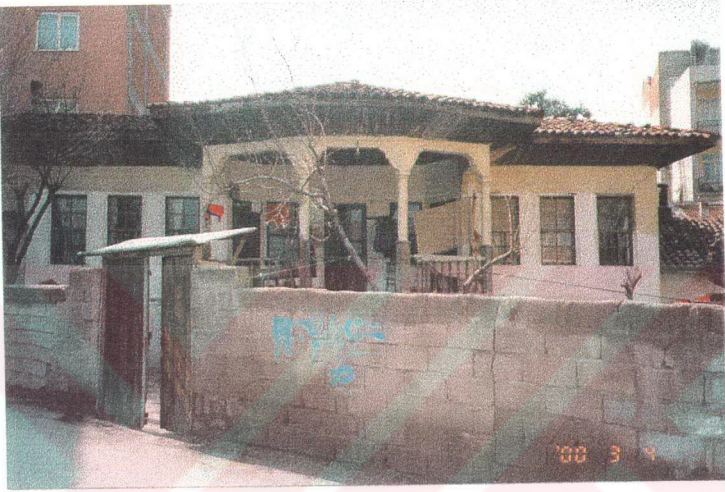

Resim 8.41 Evin eskiden çekilmiş fotoğrafı. “*”

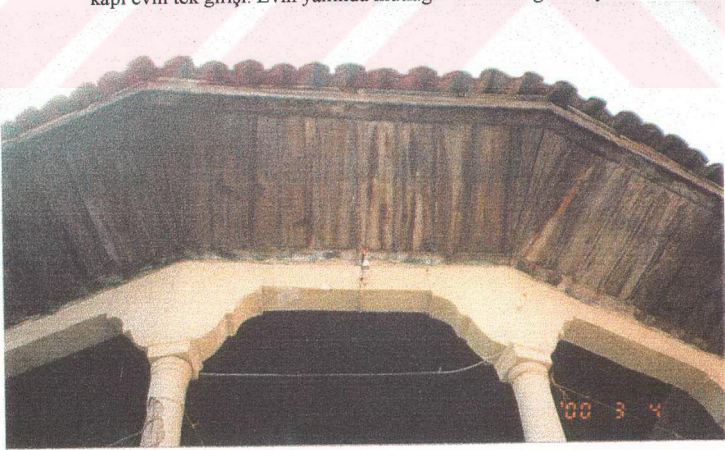
Evin üç cephesi sağır. Sadece sofa tarafında pencere açılmış. Orta odanın pencereleri sofaya açılıyor, diğer odaların sofaya açılan penceresi yok. Pencereler giyotin. Önlerinde ahşap korkuluklar yer alıyor.

“*” Türkiye’nin parlayan yıldızı Denizli , (1998), Denizli Valiliği, s. 230

Odaların tavanı ahşap kaplama. Süsleme yapılmamış. Yan odaların bir duvarında ocak ve iki yanında dolap yer alıyor. Yüklük ve gusülhanenin yer aldığı dolap, odanın bir duvarını boydan boya kaplamış. Yer döşemesi ahşap. Çatı, kırma. Saçakları geniş ve ahşap kaplamalı (Resim 8.43).

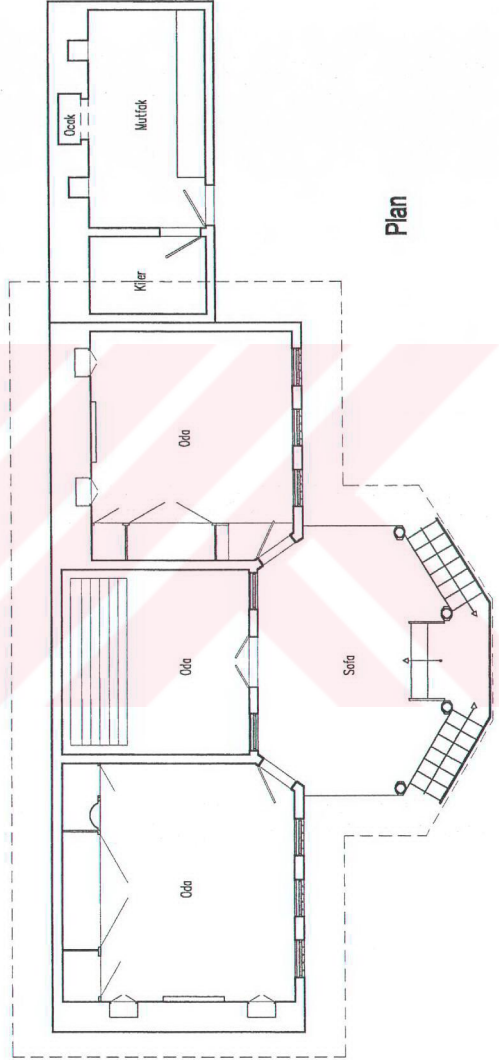
Resim 8.42 Evin sokaktan görünüşü. Çevresini apartmanlar sarmış. Bahçeye açılan tahta kapı evin tek girişi. Evin yanında mutfakın bir kısmı gözüküyor.

Resim 8.43 Saçak altı kaplama detayı. Direklerin üzerinde ki süsleme, bağdadi üzerine sıva.

Görünüş

Plan

8.6 Hacı Salih Balcı Evi

Balcı evi, 1926 yılında Hacı Salih Balcı tarafından yapılmış. Denizlide ki bu evin diğer evlerden farklı olması Salih beyin iş gereği çok yer görmesinden kaynaklanıyor. Bu konuda ilgili olup istediği evi kendisi yönlendirmiş. Ev yapılırken evin taşları bahçede kırılıp, örülmüş. Bu evi yapan usta aynı zamanda Hacı Salih beyin ortağı olan Hacı Baki Yağcı'nın da evini de yapmış. O ev şimdi 'Denizli evi' olarak kullanılıyor.

Hacı Salih Bey'in kızı Kadriye Çimen' den evin eski hali; “**

“Evinin önünde geniş bir bahçesi vardı. Bu bahçenin içinde şu an sadece cephesi kalmış olan. Küçük bir ev daha bulunuyordu. Bu evde dedem ve anneannem yaşıyordu. Evin halkı tüm zamanını bu küçük evde geçirirdi. Sadece yatmaya büyük eve giderdik.

Bahçede tadımlık ve etrafa sunacak kadar; nar, muşmula (Kadriye Teyze' nin tabiriyle beş bilyik) incir, dut, üzüm, limon, cennet elması, yetiştirdi. Bunun yanında bahçeye meraklı olan Salih Bey gül, sümbül, kartopu, leylak, mor salkımda yetiştirdi. Ramazan ayında bir ay boyunca bu bahçede, altı demir kocaman taş masada, ziyafet verilirdi. Çevredeki fakirler davet edilirdi. O zaman daha tutucu olduğu için sadece erkekler gelirdi.

Bahçeye açılan tahta kapı, un, mısır, pamuk taşıyan develerin girmesi için kullanılıyordu. Onun yanındaki evin demir kapısından misafir gelen erkekler kimseyi görmeden üst kattaki misafir odasına geçerdik. Bahçeden arık geçiyordu. Arığın yanında tuğladan yapılmış. Koruk suyu çıkarmak için kullanılan hazneler bulunuyordu. Bahçede yetişen üzümün suyu burada sıkılırdı. Arıklar ve havuzun göbeği o zamanki buzdolabı görevini görüyordu.

Resim 8.44 Hacı Salih Beyin, eşi, oğlu ve gelini yer alıyor.

‘**’ Hacı Salih ağasının kızı Kadriye Çimen ile yapılan söyleşiden.

Resim 8.45 Hacı Salihağa'nın annelerinin yaşadığı ev. Bahçe kotunda olduğu için daha rahat ediyorlarmış. Yanında bir tane ocak bulunmuş.

Resim 8.46 Bahçede yetişen üzümün suyunun çıkarıldığı beton hazneler. Yanlarından ank geçiyormuş.

Resim 8.47 Etrafa serinlik veren , üzerinde meyvelerin soğutulduğu mermer fiskiyeli havuz.

Binaya dahil olan mutfağın bir girişi bahçeden diğer girişi sofadandı. Mutfağın hizasında bir tane tuvalet yer alıyordu. Mutfakta bir tane büyük ocak yer alıyordu. Mutfakla evin içindeki banyonun bir duvarı ortaktır. Bu duvarda bulunan, demir kapaklı kazana mutfak tarafından odun atılıp yakılırdı. Böylelikle banyo sıcak olur ve artezyendeki suyun ısınmasıyla sıcak su akardı.

Banyo binanın alt katında yer alıyordu. Merdiven altındaki kapıdan geçiliyor. Banyo üç kısımdan oluşuyordu. Girişte sabunlar, havlular yer alıyor. Ayrıca merdiven altıda kiler olarak kullanılıyordu. O zamanda sabunlar kalıpla olmadığı için torbalarda sabun tozları bulunurdu. İkinci kısım soyunma kısmı, üçüncü kısımda mermer kurnaların olduğu hamam kısmıydı. Banyo bir kere ısındı mı iki gün soğumazdı.

Alt katta ilk girişte misafir odası var. Bu odaya girmeden evin diğer bölümlerine geçilebilirdi. Erkek misafirler demir kapıdan alınıp bu odada misafir edilirdi. Onun yanındaki oda oturma odasıydı. Evde mutfak dışında sadece bu odada ocak bulunur. Eskiden bu ocağı yakıp ısınırdık. Daha sonra onun közünü alıp mangalda da kahve yapardık. Ocağın iki yanındaki dolaplar aynalıydı.

Üst katta , bahçe tarafında olan odada babamlar yatardı. Bu odadan tuvaletin ve dolapların olduğu kısma bir kapı açılır. Kapının şekli aynı zamanda ilaçları koymak için raflı yapılmış. Dolapların olduğu bölümdeki nişin önü önceden camlıydı. Babam bu nişin içinde sigara koleksiyonunu saklardı.

Annemde vefat edince o evde kimse kalmaz oldu. Çevrede apartmanlarda çoğalınca bahçedeki hayatın tadı kalmadı. Herkes apartmanlara geçti. Şimdi bakımsız olarak duruyor.”

Resim 8.48

Balcı evinin bahçe tarafından fotoğrafı. Üzümlerin yetiştiği asma demiri hala duruyor. Fotoğrafta görülen kapı, evin sofaya açılan kapısı. Yan tarafında mutfağın pencereleri görülüyor. Üst katta sofanın pencereleri ve Salih Beyin odası yer alıyor. Merdivenden çıkınca sağda demir kapının açıldığı rüzgarlık kapısı yer alıyor.

Balcı evi, iç sofalı ev tipine bir örnek. Sofanın iki tarafında oda sırası yer alıyor. Sofaya girişte karşı tarafta merdiven bulunuyor. Ahşap olan merdiven sadece odadan açılan bir merdivenle ışık alıyor.

Balcı evini temeli taştan yapılmış. Üst kısımlarda ahşap çatkı arası tuğla ve kerpiç ile doldurulmuş. Evin dış duvarları 40 cm kalınlığında yapılmış. İç duvarlar bağdadi.

Eve üç ayrı kapıdan girilebiliyor. Birincisi bahçeden dört kanatlı tahta bir kapıyla. Genelde bu kullanılmış. Bu kapı sofaya açılıyor. ikinci kapı, demir kapı sokak kapısı, burayı misafirler kullanmış. Üçüncü kapıda mutfak kapısı. Mutfağın girişi bahçe tarafından. Mutfaktan sofaya çift kanatlı bir kapı ile geçilebiliyor.

Alt kat iki oda , mutfak , ve banyodan oluşuyor. Odalar sokak tarafında yer alıyor. Merdivenin yanındaki oda oturma odasıymış. Girişin yanındaki oda misafir odası olarak kullanılmış. Bu odanın bir duvarında ocak ve iki yanında yer alan dolaplar bulunuyor.

Bu oda da çift kanatlı bir kapı ile sofaya açılıyor. mutfak sofanın sol tarafında yer alıyor. Mutfağın bir duvarında ocak ve banyonun ısıtılması için kullanılan bir kazan yeri bulunuyor. Eviyenin bulunduğu tezgah bahçeye bakıyor. Mutfağın bahçe kapısının yanından bahçe tuvaletine geçiliyor. Alt katta evin içinde başka tuvalet yok.

Evin banyosuna merdiven altındaki kapıdan geçiliyor. Banyo küçük bir hamamı andırıyor. Ön kısımda soyunma odası yer alıyor. Banyonun içi mermerden ve kurnalıymış. Mutfak tarafından yakılan odunla çok güzel ısınılmış. Banyoda artezyen suyu kullanılmış.

Resim 8.49 Alt kattaki odanın ocağı ve dolapları. Dolap kapakları aynadan yapılmış.

Resim 8.50 Balı evinin sokaktan görünümü tahta kapıdan bahçeye geçiliyor. Önceden buradan develer girermiş. Onun yanındaki girintide yer alan demir kapı misafirlerin kullandığı kapı. Odaların pencereleri yola bakıyor. Yol cephesinde alt katta iki oda, misafir ve oturma odaları. Üst katta misafir yatak odası, sandık odası ve oturma odası bulunuyor.

Sofanın orta kısmından ahşap bir merdivenle üst kata geçiliyor. Merdivenin önü cam bir kapı ile kapatılmış. Üst kattaki sofaya çıkınca sofanın iki yanında odalar yer alıyor. Sağ tarafında Hacı Salih Bey'in odası ve dolap odası yer alıyor. Bu odanın yol tarafına cephesi yok, bahçeye bakıyor. Bu evde diğer evlerde olduğu gibi hiç yüklük bulunmuyor. Odaların içinde hiç gusülhanede yok. Banyo bir tane, alt katta. Dolap odasının içinde tuvalet yer alıyor. Salih Beyin odasından bu bölüme ayrı bir kapı var. Bu kapı aynı zamanda ilaçları saklamak içinde kullanılıyor.

Resim 8.51 Birinci katta , sofaya çıkan merdivenin önünde bulunan camlı kapı. Bu kapıda yapılan nişe eskiden minder koyulmuş. Duvarda bulunan demir rafa da radyo konulmuş. Hacı Salih Bey burada oturup radyosunu dinlermiş. Camlarda önceden vitray varmış. Camların üzerindeki çıta ile verilen motif dış camlarda da bulunuyor. Denizlide birkaç evde daha bu motife rastlandı

Sofanın sol tarafında, yol tarafında üç oda bulunuyor. Ortadaki oda sandık odası olarak kullanılmış. Bu odanın sofadan kapısı yok . Soldaki ilk oda misafir yatak odasıymış. Bu odada da alt kattaki oda gibi ocak bulunuyor. Kapının yanında bulunan pencere ile merdivenin ışık alması sağlanmış. Odanın içinden sandık odasına çift kanatlı bir kapı ile geçiliyor.

Solda bulunan ikinci oda misafir odası. Bu odanın hem yola hem de bahçeye cephesi var.

Resim 8.52 Salih beyin odasında yer alan gizli kapı. Bu kapıdan dolap odasına geçiliyor. Bu kapıda bulunan raflar ilaç saklamak için kullanılmış. Diğer kapı, sofadan dolap odasına açılan kapıdır. Kapıların hepsinin üzerinde sabit camlı bir kısım var. Odalara açılan kapıların hepsi camsız, ahşap aynalı.

Odaların hiç birinde çıkma yok. Dolap odasının bulunduğu cephe sağır yapılmış. Hakim rüzgarın olduğu taraf olabilir. Evin diğer bütün cephelerinde pencere yer alıyor. Duvarlar kalın olduğu için pencerelerin önünde geniş bir denizlik yer alıyor. Pencerelerin hepsi aşağıdan yukarıya doğru sürülecek şekilde, giyotin pencere yapılmış. Alt kattaki pencerelerin önünde demir parmaklıklar yer alıyor. Pencerelerin ve dış kapıların çevresine bir sıra tuğla örerek cepheyi zenginleştirmişler.

Çatıda hiç saçak yapılmamış. Parapet duvarı yükseltilerek kırma çatı gizlenmiş. Tuğla kaplamayı parapet duvarının üzerinde de görüyoruz. Tuvaletlerin olduğu kısım, tavan yüksekliğiyle binadan ayrılmış. Bu kot farkı çatıda da hissediliyor.

Resim 8.53 Yoldan görünüş. Pencereleer duvarın iç kısmında yer alıyor. Önlerinde geniş bir denizlik var. Sağır duvardan anlaşılacağı üzere eskiden bu cephede başka evler yer alıyormuş. Yol açılırken yıkılmış olmalı. Tuvaletlerin olduğu bölüm, çatıdaki kot farkıyla anlaşılabilir.

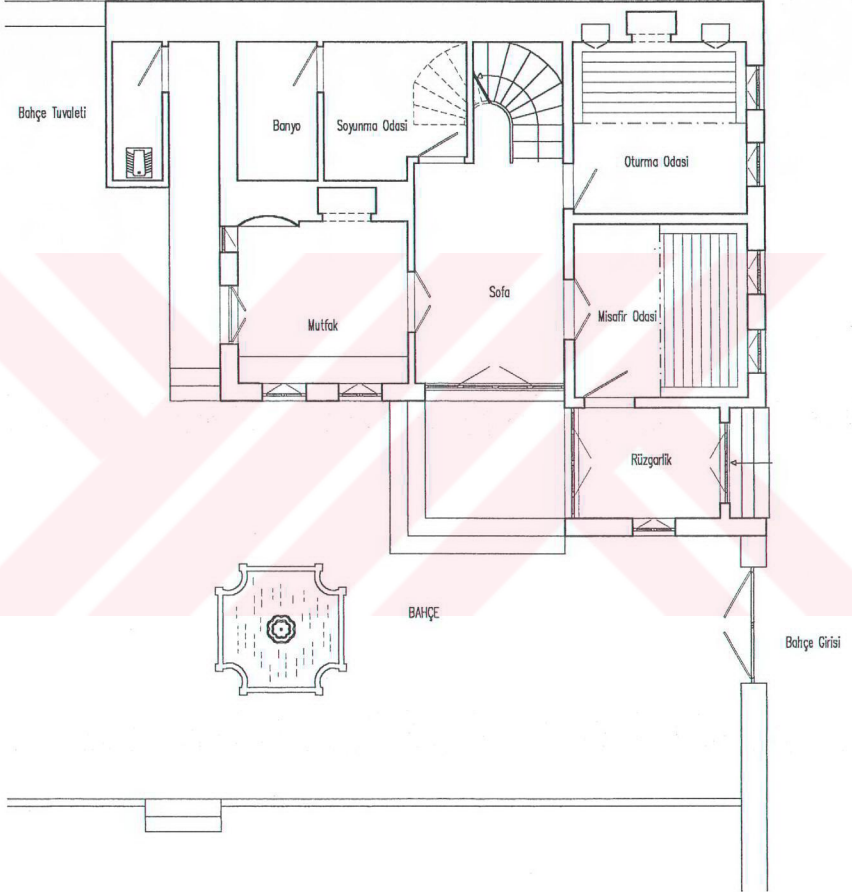
Resim 8.54 Alt katın oturma odasının pencereleri. İçe açılan çift kanatlı pencerelerin orijinali üst katlarda olduğu gibi giyotinmiş. Demir parmaklıklar hırsızdan korunmak için.

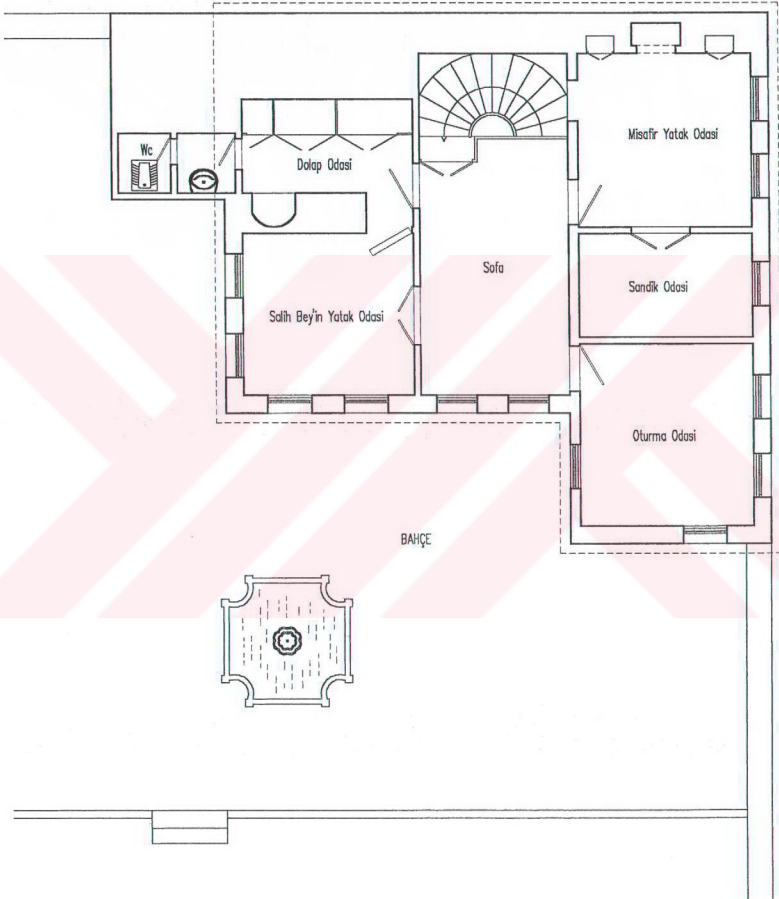

Resim 8.55 Demir sokak kapısı. Rüzgarlığa açılıyor. Buradan hem bahçeye hem de eve geçiş var. Erkek misafirler evin kadınlarına görünmeden buradan misafir odasına alınır.

Resim 8.56 Bahçeden görünüş. Çift kanatlı ahşap kapı rüzgarlığın bahçeye açılan kapısı. Sağda tahta bahçe kapısı yer alıyor.

Şekil 8. 24 Vaziyet Planı

Ölçek 1/1000

Balcı Evi

Şekil 8. 25 Sokak Görünüşü

0 1 2 3 4 5

Bahçeden Görünüş

Sol Yan Görünüş

8.7 İbrahim Kasap Saraçoğlu evi

80 yaşındaki İbrahim Kasap Saraçoğlu'ndan evin yapılışı: “*

“ 1932 senesinde babam ve Denizlili marangoz Yusuf Usta evi inşa etti. Tahtaların hepsi çam ağacındandı. Kocabaşta ki fabrikadan geldi. Tahtalar bahçede kütük haline getirilip, baltayla yarılıp, ağartılıp çakılıyordu. Ev yapılırken kereste tezgahı bahçede kuruldu.

Bahçe meyve ağaçlarıyla doluydu. Bahçenin çevresi çalı duvarıyla çevriliydi. Bir de büyük ahırımız vardı. Kasap olduğumuz için hayvan beslerdik. Bahçede ki ocakta kuzuyu sırığa sokarak pişirirdik. Tabi önceden bahçemiz bu kadar küçük değildi. Çok genişti, diğer ev 5-6 dönüm uzağımızdaydı. Zamanla parseller ayrıldı. 18. madde uygulanınca yol geçti.

Mutfağın ve evin önünden arık geçiyordu. Evin mutfağı dışarıdaydı. Eve bitişik. Dışarıya çıkmak zor gelmeye başlayınca evin içinden, merdivenin altından mutfığa bir kapı açtık. ”

Hiçbir depremde hasar görmediğini konuştuğumuzdan bir süre sonra, evde ölçü alırken 5.2 şiddetinde bir deprem oldu. Ev çok sallandı. Fakat hafif malzemelerden yapıldığı için hiçbir hasar görmedi.

Evde şu an İbrahim Kasap Saraçoğlu ve eşi birlikte kalıyorlar. Yıllardır yaşadıkları bu evden ayrılmak onlara çok zor geliyormuş. Evin sadece alt katını kullanıyorlar. Zamanla tadilat yaptırmak isteseler de yeni ustalar aynı şekilde yapamayacaklarını söylemişler. Evin giyotin olan pencerelerini çift kanatlıya çevirmişler.

*’ İbrahim Kasap Saraçoğlu ile yapılan söyleşiden.

Saraçoğlu evi günümüze kadar korunmuş ve yaşanabilir olan nadir Denizli evlerinden birisi. Kağıt yapı olduğu için ve sürekli bakım yapıldığı için çok fazla tahrip olmamış. Fakat zamanla doğramaların bozulması, demir parmaklıkların kullanılamaz hale gelmesi ve mutfağın dışarıda olmasından dolayı yaşanan zorluklar evde tadilat yapmayı gerektirmiş.

Eve öncelikle tahta bahçe kapısından giriliyor. Bahçenin içinde meyve ağaçları ve çiçekler yetiştiriyorlar. Mutfak evin yanında fakat girişi bahçeden. Tuvalet ve ahır evden uzak yapılmış (Resim 8.58).

Saraçoğlu evi iki katlı, kapalı dış sofalı plan tipine örnektir. Sofanın bir tarafında üç odadan oluşan oda sırası bulunmaktadır. Sofanın iki yan duvarı sağırdır. Yan duvarlarından birinde üst kata çıkan ahşap merdiven yer alıyor. Merdiven girişinde kapı yer alıyor. Zamanla içinde yaşayan insanlar yaşlanınca üst katı kapatıp, sadece alt katı kullanmaya başlamışlar. Sofanın bahçeye bakan ön cephesi pencerelerle kapatılmış (Resim 8.57). Bodrum katı yapılmamış. İki kattan oluşan kağıt binanın döşemesi ahşap. Döşemeyi taşıyan merteklerin altı kaplanmamış, bu da sofaya ayrı bir hava vermiş.

Resim 8.57 Saraçoğlu evinin bahçeden görünüşü. Ortada bulunan kapıdan sofaya giriliyor.

Resim 8.58 Bahçeden bir fotoğraf. Eskiden hayvanların barındığı ahır. Şimdi sadece kurban bayramlarında koyun besliyorlar.

Sofaya girişte sağ cephe duvarı sağır yapılmış. Mutfak bu cepheye bitişik. Aynı zaman da sağ yan odanın bu duvarında ocak bulunuyor. Diğer odalarda ocak bulunmuyor. Binanın diğer üç cephesinden de ışık alınıyor. Kagir yapı olduğu için duvarları kalın. Pencereler duvarın dış kısmında yer alıyor. İçeriye daha fazla ışık girmesi için iç kısma doğru pencere boşluğu genişletilmiş (Şekil 8.28).

Odaların kapıları sofaya açılıyor. Ayrıca sol yan ve orta odaların sofaya açılan pencereleri bulunuyor. Odaların hiç birinde duvar içi dolaba ve gusülhaneye rastlanmadı. Sofada ve sağ yan odada orta kısmı çift kanatlı dolap , alt kısmı çekme olarak kullanılan gömme dolaplar yer alıyor. Diğer örneklerden farklı olarak bu dolaplar ocaktan bağımsız olarak tek başlarına yapılmış.

İç kapılar ahşap, işlemsiz. Sadece kapıların çevresinde dönen pervaz kademeli bitirilmiş. Pencereler içeriye doğru açılıyor. Malzemesi ahşap. Alt katın pencerelerinin önünde demir parmaklıklar bulunuyor. Giriş katın demir parmaklıkları yeni yapılmış.

Resim 8.59 Saraçoğlu evinin sokaktan görünüşü. Evin duvarında bulunan çeşme 1975 yılında yapılmış. Eve bereket getirdiğine inanılmış. Büyük tahta kapı, bahçeye açılan kapı. Bahçedeki hayatın dışarıdan görülmesini engellemek için yüksek duvarlarla çevrilmiş.

Resim 8.60 Evin odalarının baktığı cephe. Pencereleeri sofanın pencerelerinden daha küçük .

Resim 8.61 sofanın pencerelerinden biri. Sofa tarafının duvarları daha ince yapılmış.

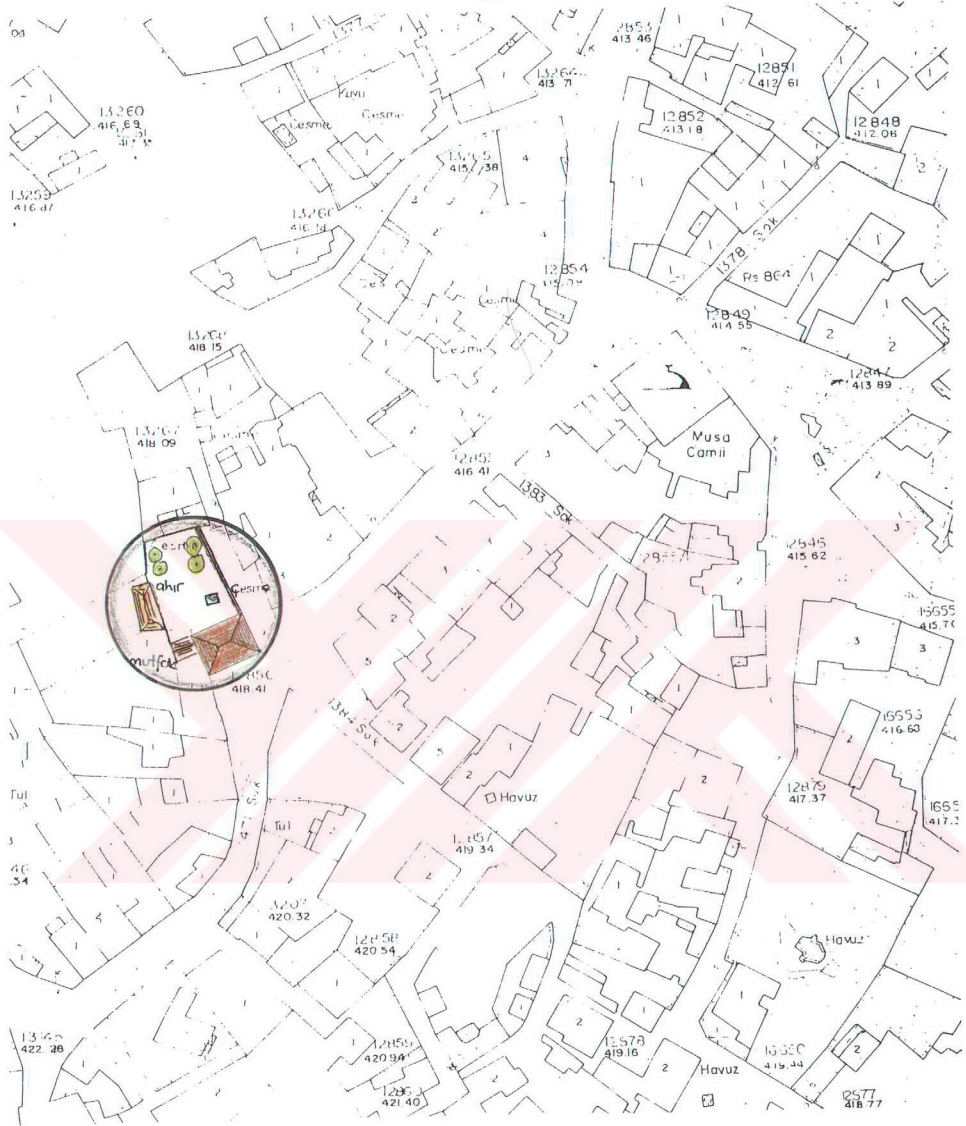
Resim 8.62 Ramazan Saraçoğlu ve eşinin bahçede çekilmiş bir hatıra fotoğrafı.

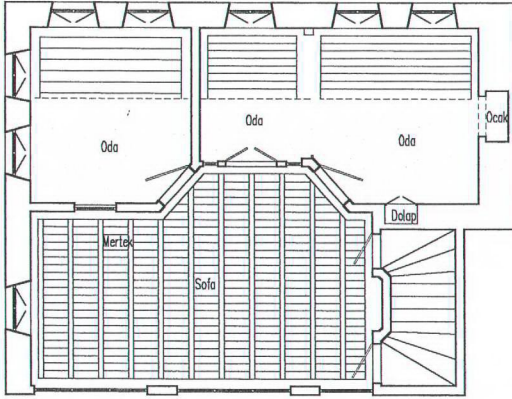
Resim 8.63 Yan odaların kapıları ve orta odanın kapısı yer alıyor. Orta odanın kapısının iki yanında dolaplar yer alıyor. Birisi sofadan diğeri odadan kullanılıyor. Kapların iki yanına geniş pervazlarla kolon havası verilmiş. Üzeri çiçek işlemeli.

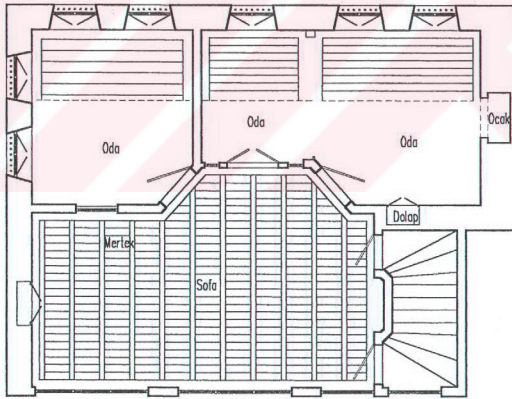
Resim 8.64 Oda kapılarından birisi. Üstte sabit cam bulunuyor.

Şekil 8. 27 Saraçoğlu Evi vaziyet planı. Ölçek 1/1000

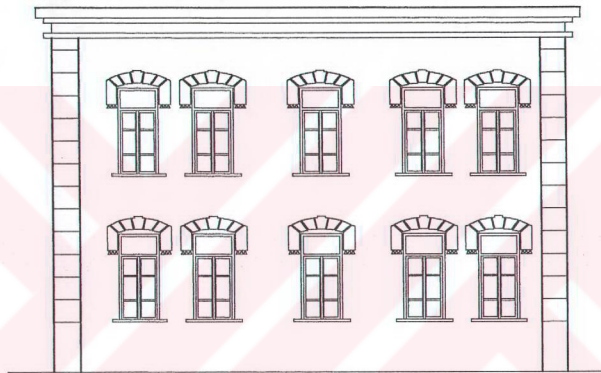
Birinci Kat Planı

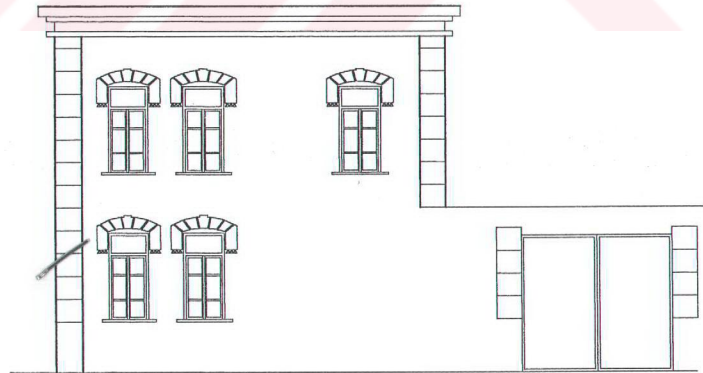
Giriş Katı Planı

Bahçe Cephesi

Sokak Cephesi

Giriş Cephesi

Sarıoğlu Evi

Şekil 8.29 Görünüşler

0 1 2 3 4 5

8.8 Necmettin Özbek Evi

71 yaşındaki Necmettin Özbek'in ağzından Özbek Evi; ‘*’

“Lozan antlaşmasından sonra, antlaşma şartlarına göre Selanik’te yaşayan Türklerle, Türkiye’de bulunan Rumlar yer değiştirdiler. Selanik’te yaşayan Türkleri ilk olarak İzmir’e getirdiler, İzmir’de bir süre kaldıktan sonra Şirince, Selçuk , Honaz gibi Rum köylerinin bulunduğu bölgelere yerleştirdiler. Benim ailemde bunların arasındaydı. ‘Mübadele tapusu’ denilen tapu ile Selanik’teki evimizle Türkiye’de yerleşeceğimiz evin tapusunu değiştirmişler.

Benim ailem Selanik Türklerinden. Annem Türkiye gelirken ağabeyime hamileymiş. Ağabeyim, yolda, Aydın da dünyaya gelmiş. Şu an 76 yaşında. Denizliye yerleşmeye karar veren ailem önce dört haneli bir eve iskan olmuş. Zamanla o ev küçük gelmeye başlayınca babam,Hasan Özbek, şu an oturduğumuz evi aldı. Ev bir Rum’a aitmiş. Mübadele sonrası Denizlili Cemal Tural burada oturmaya başlamış. Babam 1949 yılında , evi 840 liraya almış.

Resim 8.65 Özbek Ailesinin eve ilk taşındıkları zamanda çekilmiş bir fotoğrafı.

‘*’ Evin sahibi Necmettin Özbek ile yapılan söyleşiden.

1949 yılında evi aldığımızda ev harap durumdaydı. Rumlar gidince yerli halk antika olan her şeyi sökmüş, balkonun altındaki piriñ kolonlara kadar. Halen kolonların yeri duruyor. 1962 yılından 1970 yılına kadar ev tadilat gördü. 1956 yılında elektrik ve su tesisatı yapıldı.

Babam ölünce ev altı çocuğuna miras kaldı. İki ağabeyimin başka yerlerde evleri vardı. Kız kardeşlerimin hisselerini de aldım. Şu an ev kendime ait. İki oğlumla birlikte bu evi paylaşıyoruz

1956 yılında üst katta bulunan sofanın bir kısmını banyo ve tuvalet için ayırdım. Merdivenin çıkışını da bir kapı ile kapattım böylelikle iki müstakil kat gibi oldu. Arka tarafındaki bahçesiyle birlikte benim için vazgeçilmez bir ev. Apartman katına gezmeye gidince orada daralıyorum tavanları çok alçak geliyor.”

Resim 8.66 Necmettin Özbek ve gelininin üst kat sofasında çekilmiş bir fotoğrafı.

Diğer Rum evlerinde de olduğu gibi Özbek evi plan şemasıyla ve odalar arası geçişlerle, incelenen diğer evlerden farklılaşıyor. Üç kattan oluşan evin bodrum kat duvarı 50 cm kalınlığında taş duvar. Giriş katı kerpiç, üst katta bağdadi yapılmış.

Yol tarafından demir bir kapıyla binaya giriliyor. Giriş geniş bir sofaya açılıyor. Sofanın bir tarafında iki tane oda bulunuyor. Giriş kapısının tam karşısında bahçeye açılan çift kanatlı bir kapı var. Binanın sol tarafı sağır yapılmış, hakim rüzgara karşı korunmak için. Diğer üç cephede de pencereler açılmış.

İlk katın tavan yüksekliği 340 cm. Odalar dikdörtgen. Odalar hem sofaya açılıyor hem de çift kanatlı kapı ile diğer odaya açılıyor. İlk kat kerpiçten yapılmış. Duvar kalınlığı 40 cm . Odaların tavanı ve yerleri ahşap kaplama. Tavanlarda oyma yok. Eskiden döşemeler de yağlı boya ile yapılmış resimler bulunurmuş.

Resim 8.67 Özbek evi.

Mutfak, tuvalet ve banyo bir mekanda yer alıyor. Tek katlı olan bu kısım odaların bulunduğu mekandan koparılmış (Şekil 8.30). Bahçe tarafından mutfığa ayrı bir kapıdan giriliyor. Ayrıca alt kattaki yatak odasından da mutfığa açılan bir kapı var. Binanın içinde mutfaktan başka hiçbir mekanda ocak bulunmuyor. Mutfakta banyonun bulunduğu duvara kazan koymak için bir niş yapılmış. Mutfak tarafından bu nişte odun yakılmış. Banyodaki tumbadan sıcak su akması sağlanmış. Bu kazan yanınca banyo çok sıcak olumuş. Şimdi bu kısım örülmüş, kullanılmıyor.

Alt kat pencereleri giyotin önlerinde demir parmaklıklar bulunuyor. Odaları sofa tarafında da pencereleri var.

Sofanın sağ köşesinden ahşap, dik bir merdivenle üst kata çıkılıyor. Üst katın tavan yüksekliği 400cm. Bu katta üç oda bulunuyor. Odalar alt kattakilerden daha geniş. Merdivenden çıkınca karşıdaki odada yüklük bulunuyor. Bu yüklüğün içinden çatıya çıkış var. Sofaya çıkıştaki sağ taraftaki odalarda yine arada bağlantı var. Sofaya çıkışta, solda bir oda daha bulunuyor. Bu oda dedelerinin kaldığı baş odaymış.

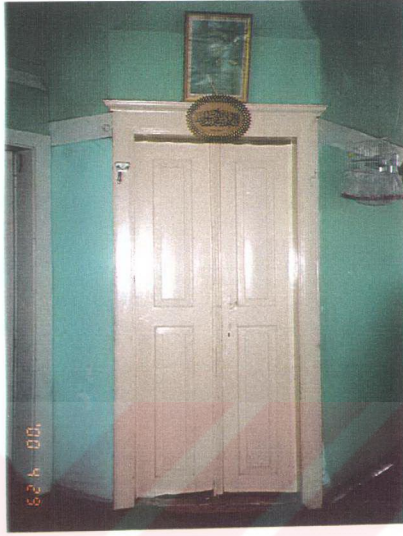
Resim 8.68 üst katın detay fotoğrafı. Sofanın penceresinin üstünde evin yapılış tarihi yazılı. Ahşap pencerelerin orijinali giyotinmiş. Binanın bitişinde yaprak motifleri yer alıyor. Saçak altı kaplaması ahşap.

Üst kattan sürekli alt kata inmek zor olduğu için 1956 yılında, sofanın sol tarafına mutfak, banyo ve tuvalet yapılmış.

Binanın yanında ki tahta kapıdan koridor halinde arka bahçeye geçiş var. Üst katta bu kısmın üstüne oda geliyor. Bahçeye geçen bu mekanın üstünde bir insan boyunda gizli bir kat bulunuyormuş. Savaş zamanında evin asıl sahibi olan Rum , eşyalarını tekrar dönme umuduyla buraya saklamış.

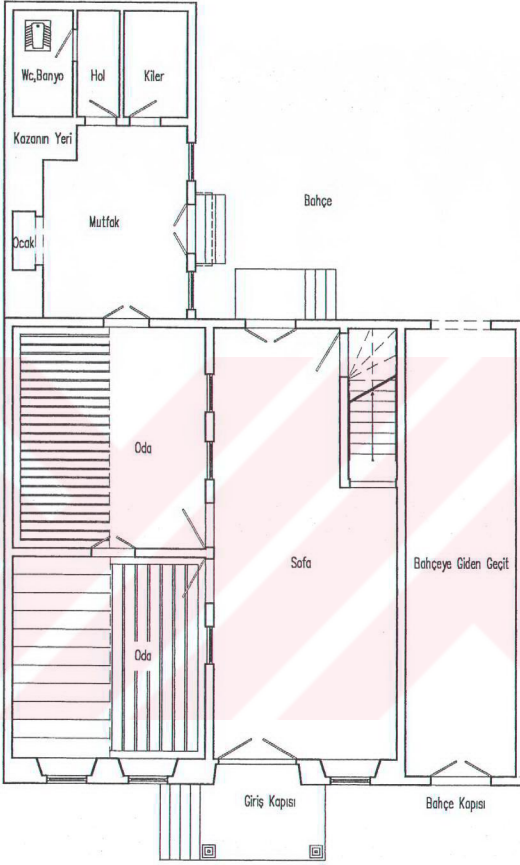
Resim 8.69 alt katın sofasından bahçeye açılan kapı.

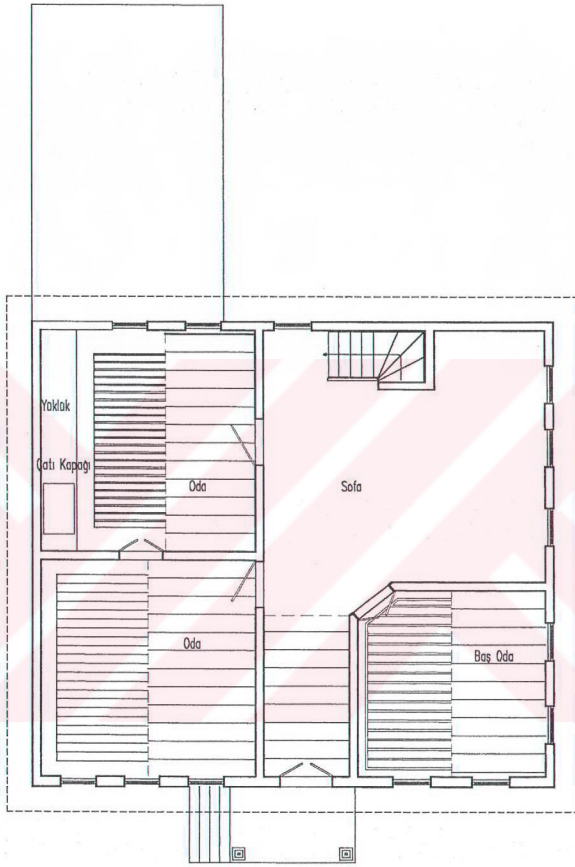

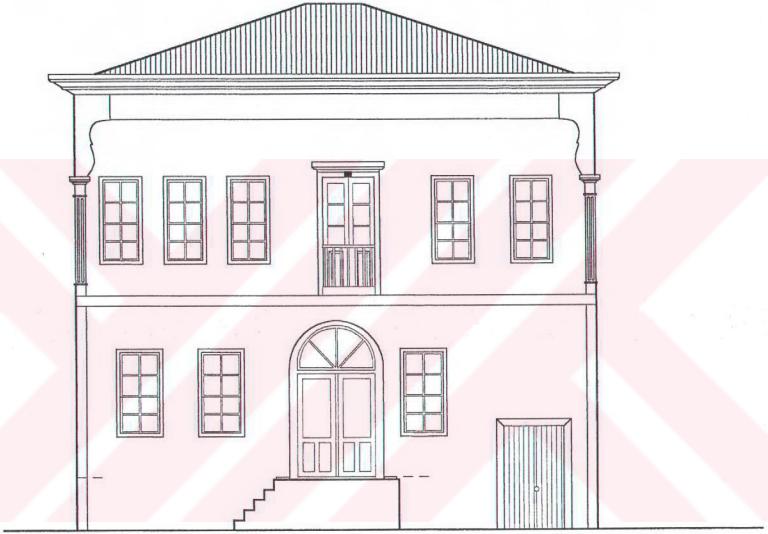
Resim 8.70 Baş odanın kapısı. Malzemesi ahşap. Çevresinde geniş pervaz dönüyor.

Resim 8.71 Dış kapının pirinç kapı tokmağı.

Özbek Evi

Şekil 8.32 Ön Görünüş

9. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Denizli bölgesindeki ilk yerleşim M.Ö 2000 yıllarında İyonlar zamanında Helen uygarlığının bir kısmının Balkanlardan Anadolu'ya geçerek Milet, Laodikia ve Hierapolis gibi şehirleri kurulması ile oluşmuştur. Bu şehirler Romalılar zamanında uygarlık merkezi haline gelmişlerdir. Yukarı Menderes, İç Anadolu ve Antalya'ya giden yollara hakim bulunan Laodikia şehrini Denizlinin ilk yerleşim yeri olarak kabul etmekteyiz. “**

Şehir İyon , Roma ve Bizans uygarlıkları egemenliğinde kalmış ve daha sonra 1210 yılında Selçuklu egemenliğine geçmiştir. Bu medeniyetlerden günümüze kadar kalan kalıntılar şehirlerin mimari yapıları hakkında fikir sahibi olmamızı sağlamıştır.

Laodikia'nın 6 km kuzeyinde bulunan şimdiki şehir merkezi mesirelik yeri olarak kullanılmakta idi. Bu bölgedeki topraklar daha verimli olduğu için zamanla yerleşim buraya doğru kaymıştır. İlk yerleşim yeri olarak kale içinin bulunduğu alan seçilmiştir. Kale içi 1118 yılında Bizanslılar zamanında ticari site olarak kurulmuş, halkta kale çevresine yerleşmiştir.*** Yer sarsıntılarında dolayı evler geniş bahçeler içinde, tek katlı ve ahşap malzemeden yapılmıştır. Günümüze kadar bu yapılardan hiç biri korunamamıştır.

Malazgirt zaferinden sonra Anadolu Türkleşmiş, kent Selçukluların egemenliği altına girmiştir. Bu tarihten sonra zaman zaman Selçuklu ve Bizans egemenliklerinde kalan bölgede Akhan kervansarayı Selçuklu mimarının önemli eserlerinden biridir. Türk fethinin kentin fiziksel yapısına ilk müdahalesi muhtemelen kalenin onarımı olmuştur. 13 yy içinde burada Ulu cami'nin bir hanın , Ulu cami yanında bir çeşmenin 1240-1241 tarihli bir diğer yapının ve kent dışında da Akhan'ın yaptırıldığı anlaşıyor. Akhan Kervansarayı dışında hiç birinin özgün biçimi hakkında somut bilgi yoktur. Fakat yazıtların buluntu yerleri dikkate alınır ise kentin kalenin kuzeyi hariç üç yönde geliştiği ve bununda topografik yapıya uygun olduğu yorumu yapılabilir. ****

Şehirde Selçuklu mimarisinin nitelikli yapılarına rastlanmamasının sebebi merkeze uzak bir uç şehri olmasıdır. Bundan dolayı daha sonraki mimari oluşuma Selçuklu mimari olgusunun etkisi görülmemiştir.

“**” Tanyeli, U. , (1988), “Türk kültür tarihinde, Denizli sempozyumu”, 27- 30 Eylül 1988, Denizli, s. 341.

“***” Tanyeli, U. , (1988), “Türk kültür tarihinde, Denizli sempozyumu”, 27- 30 Eylül 1988, Denizli, s. 343.

“****” Tanyeli, U. , (1988), “Türk kültür tarihinde, Denizli sempozyumu”, 27- 30 Eylül 1988, Denizli, s.344. 345.

14. yy. dan itibaren kent kale ve çevresini merkez edinerek gelişmiştir. Uzun süre kent merkezi dışında kalan yerleşme alanları bahçe kent görünümünü kaybetmemiştir. Bu doku 20 yy'da ki endüstrileşme dönemine kadar fiziksel yapısını korumuştur.

15. yy ve sonrasında Osmanlı egemenliği altında kalan topraklara Osmanlının çok fazla ilgisinin olmadığını görüyoruz. Şehrin vilayet olması da Cumhuriyet dönemine rastlamaktadır. Bu sebepten şehirde Osmanlı dönemine ait nitelikli bir esere rastlanmamıştır. Fakat konut olarak yapılan yapılarda geleneksel Türk evi mimarisinin izleri görülmektedir. Evler kendi aralarında değerlendirildiklerinde bazı karakteristik özellikler taşıdıkları anlaşılmaktadır. İncelenen yapıların hemen hepsi Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine aittir.

Anadolu'da olduğu gibi tarımsal üretimle ilgili olan fonksiyonların, konutta yoğun olarak yer almasından dolayı evler bahçelerin içinde yer alıyor, bu evlerin genellikle yola cephesi bulunmuyordu. Yüksek duvarlarla sokaktan soyutlanıyorlardı. Yola cephesi bulunan evlerin de bahçeleri arka tarafta yer alıyordu. Bahçelere büyük tahta kapıdan giriliyor, evin ihtiyacına yetecek kadar meyve ve sebze ekim alanı, hayvan barınağı ve pişirme alanından oluşuyordu. Çoğunda süs havuzları yer alıyor, hepsinin içinden ark geçiyordu, temizlik ve bahçe sulama için gerekli olan su bu arklardan sağlanırmış. Evden ayrı yapılan, bahçe içinde yer alan mutfaklar da arkların geçtiği yere göre konumlanıyorlardı.

İklim plan tipini etkileyen önemli faktörlerden birisi. Sıcak hava şartlarından dolayı daha çok dış sofalı plan tipine rastlanmıştır. Osmanlı döneminde yapılan evlerin hepsi Kurşunluoğlu evi(1780), Konyahoğlu evi, Sürücüler evi (1810) ve Atalar mahallesinde yer alan evler dış sofalı plan tipine örnektir. 1881 yılına ait olan Özbek evi ise İstiklal mahallesinde yer alan Rum evlerinden biri olduğu için bu kategoriye girmemektedir. Cumhuriyet dönemi yapılarında ise merkezi sofalı evler yapılmaya başlanmış, sofalar kapanmıştır.

Evlerin mahrumiyetine önem verildiği için hayatların yola cephesi bulunmuyordu. Yaşam genellikle bahçede ve hayatta geçtiği için yüksek bahçe duvarları ile dışarıya kapatılmıştı. Sokağın karakteristik yapısını bu duvarlar belirliyordu.

Türk evinin en önemli özelliğinden biri ; odalarının her birinin sofaya ayrı bağlantısı olmasıdır. Sofanın planı evin bütün oda ve servis yerlerine giriş verecek şekilde yapıldı. Sofanın şekli evin tipini tayin eder. Odalarla ilişkisine göre; önünde, arasında veya ortasında olmak üzere üç plan tipi ortaya çıkar. Bunlar dış sofa, iç sofa ve orta sofa olarak adlandırılır.

Dış sofalar bütün uzunluğuyla evin bir yüzünde veya köşesinde bulunur. Odalar sofanın bir tarafında sıra halinde dizilir. İç sofalar evin ortasından geçerek oda sırasını karşılıklı olarak ikiye böler. Merkezi sofalar odaların ortasında yer alır.

Sofanın üzeri tavanlı olmakla birlikte dış duvarları yoktur. Sofanın tavanı direklerle taşınır. Direkler birbirlerine kemerlerle bağlanır. Denizli evlerinde de sık olarak görülen bu özellik bağdadi üzerine sıva yöntemiyle yapılmaktadır. Yol tarafından görünmeyecek şekilde konumlandırılan sofa genelde bahçeye doğru açılır. Ailenin toplanma yeri olduğu için mahremiyetine önem verilmiştir. Yol tarafında cephesi varsa duvarla kapatılırdı. Zamanla iki katlı evlerin arasında apartmanlaşma başlayınca sofa direkleri arası camekanla veya duvarla kapanarak karakteristik özelliğini yitirmiştir.

Denizli evleri genellikle iki katlıdır. Bodrum katların strüktürü 50 cm kalınlığında taş duvardır. Üst katların yapımında ise deprem bölgesinde olduğu için hafif malzeme seçilmiştir. Üst katın duvarları bağdadi tekniği, ahşap çıtalar üzerine sıva ile yapılmıştır. Döşemeler de ahşaptır. Evleri rutubetten korumak için bodrum katı bahçe kotundan en az 100cm yükseltilmiş ve duvarlarda küçük pencereler açılarak ahşap olan döşemelerin havalandırılması sağlanmıştır.

Yaşama mekanı genellikle üst kattır, planlar bu esasa göre yapılmıştır. Üst katın önemi; kat yüksekliği, kapıların işlenmesi ve tavan kaplamalarına verilen önemle ilk bakışta hissediliyor. Alt kat genellikle depolama olarak ve taşlık olarak kullanılırdı.

Odalar, plan tipini belirleyen en önemli unsurlardır. Odaların sayısına , şekillerine ve istikametine göre plan tipi değişmektedir. Eğer sadece bir yöne bakması gerekiyorsa, bütün odaların aynı sırada dizildiği dış sofalı plan tipi, eğer dört tarafa da bakması istenirse orta sofalı plan tipi tercih edilir. Dış sofalı planda bir , iç sofalı planda iki oda sırası vardır. Dış tarafta kalan odalar daha fazla ışık aldığı için daha değerlidir. Orta odalarsa çıkma yapılarak veya boyutları büyütülerek kıymetlendirilmiştir. Her odanın ayrı kapısı ve ayrı iç teşkilatı vardır. Bütün odalar sofaya açılır. Sadece Rum evlerinde ve Sürücüler evinde odaların kendi arasında bağlantı bulunuyor.

Osmanlı dönemi evlerinin hepsinde dolap elemanları odanın birer parçası olarak yer alıyor. Her türlü kullanım elemanı; dolap, yüklük, gusülhane ve çanaklık duvara sabitlenmiş veya duvar içine gömülmüştür. Odaların şekilleri dörtgendir. Bu elemanlarda dörtgene dahil

edilerek yer alıyor. Dolap kapakları işlemelidir. Cumhuriyet dönemi evlerinde bu elemanlara rastlanmamıştır.

Ocaklar; odaların ısınması için genellikle her odada bulunan bir elemandır. Ocakların bulunduğu duvar, ocağın iki tarafında gömme dolap yapılarak zenginleştiriliyor. Bu dolapların özelliği üç bölümden oluşması, üst kısım açık raf, orta kısım çift kanatlı dolap ve alt kısım çekmece oluşuyordu.

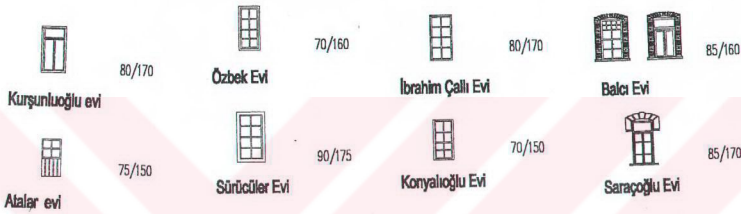
Banyoların ısıtılması için mutfağın olduğu kısımda, ocakla aynı duvarda kazan yeri bulunuyor. Mutfak tarafından yakılan bu kazanla banyonun içi ve suyu ısıtılıyordu. Gusülhaneler ocağın bulunduğu duvara yakın yapılarak ısının bu bölüme geçmesi kolaylaştırılmıştır. Ocakların bulunduğu duvar diğer duvarlara göre daha kalın yapılmıştır.

Eve giriş öncelikle bahçe kapısından olur. Ev kapıları daima büyük ve iki kanatlıdır. Bahçe duvarı içine açılanların üzerinde saçak yapılmıştır. Kapının yanında ise akarsulu bir çeşme bulundurmak sevapmış.

Her odanın sofaya açılan bir kapısı vardı. Evin içinde odalar arasında geçit bulunuyorsa kapı sayısı ikiye çıkıyordu. Osmanlı döneminde yapılan evlerde kapılar dolap derinliği içinde yer alıyordu. Kapıların odanın gizliliğini bozmayacak şekilde ve boyutta olmasına önem verilirdi. Sofa tarafında odanın önemine göre kapı; kemer, pervaz, kitabe ve taç şeklinde bir başlık ile daha yüksek gösterilirdi. Genellikle tek kanatlı olan oda kapılarının yükseklikleri 2 m' dir. Cumhuriyet dönemi mimarisinde odalarda dolap dizisi yer almadığı için kapılar direkt odanın içine açılıyor ve genellikle çift kanatlı yapılmıştır.

Duvarın bir yüzünü kaplayan bu elemanlar bir bütün teşkil ediyordu. Alt ve üst kısımları sabit zar şeklinde, insan boyuna kadar olan orta kısımda da hareketli dolap elemanlarından oluşurdu. Gündüz kaldırılan şilte, yatak, yorgan gibi takımlar yüklükte saklanırdı. Gusülhane de bu dolap dizisinin içinde yer alıyordu. Oda kapısı dolap dizisinin ortasında veya köşesinde bulunuyordu. Dolap kapakları geometrik desenlerle süslenirdi. Alt kattaki sabit kısmın yüksekliği ortalama 60cm'dir. Bazı evlerde bu kısım kapı tarafından açılan tek kanatla pabuçluk veya depo olarak kullanılırdı. Dolap yüksekliği tavana kadar uzanmıyor, üst sınır seviyesine kadar yükseliyordu. Dolapların kapı ile birleşen kısmında bardak ve tabak koymak için raflar yer alıyordu.

Pencereler Türk evlerinin strüktüründe ve cephelerinde önemli bir yer işgal eder. Ortalama 80cm genişliğinde, 170 cm yüksekliğindedir. Denizli evlerinde iki tip pencereye rastlanmıştır. Birincisi aşağıdan yukarıya sürülen giyotin pencere, diğeri de içeriye açılan çift kanatlı pencere tipidir. Bağdadi tekniğinde yapılan evlerin duvar kalınlıkları ince olduğu için genellikle giyotin pencere kullanılmıştır. Çift kanatlı olan pencerelerin üstünde sabit pencere bulunuyordu. İki tip pencerede de çıtalarla oluşturulmuş kare bölmelere rastlanmıştır. Pencerelerin yüksekliğini üst sınır belirliyordu. Pencere sayısı ihtiyaca ve odaların büyüklüğüne göre değişiyordu. Doğrama kalınlıkları 3 cm' yi geçmiyordu. İnce duvarlarda kasa sövenin iç yüzünde, kalın duvarlarda söve dış yüzde yer alıyordu. Alt katın pencerelerinin sokak tarafında koruma amaçlı ahşap veya demir parmaklıklar bulunmaktadır.

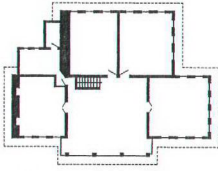

Şekil 9.1 Denizli evleri pencere tipleri

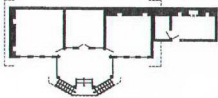
Tavan kaplamaları Türk evlerinde en çok özen gösterilen yerdir. Tavanlar daima ahşap kirişleme üzerine tahta kaplama olarak yapıldır. Elde edilmek istenen desen ince çubuklar, pasalılar ve bordür tahtaları ile oluşturulurdu. Çubukların ortogonal veya diyagonal yönlerde kareler oluşturmasıyla yapıldır. Osmanlı dönemi mimarisine ait olan evlerde tavan süslemeleri odanın önemine göre değişmektedir. Alt katın odalarının tavanları sade ahşap kaplamadır. Cumhuriyet dönemi mimarisinde ise süslemeli tavan kaplamasına rastlanmamıştır.

Evlerin içi genellikle kireç badanadır. Dış cephe boyaları ise evlerin karakteristik özelliğİ olan çivit mavisi veya sarı renkte boyanmıştır. Sıvalı duvardan tavana geçiş bağdadi üzerine sıvalı bir kaval, yani kavis ile oluyordu. Tavan kaplaması bu silmeden sonra başlıyordu.

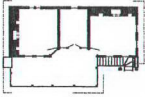
Dış sofalı plan tipinde merdivenler genellikle odaların hizasında yer alıyordu. Orta sofalı plan tipinde ise iki oda sırası arasında yer alıyordu. Tek kollu olan merdivenlerin malzemesi genellikle ahşaptır. Basamaklar limon kirışleri arasından geçmedir. Bindirme yapılmaz, çoğuş zaman rıht tahtası da yoktur. Önemli evlerde rıht ve merdiven altı tahtası yer alıyordu. Hayvan ve hırsız girmesine karşı merdiven kolları üzerine çift kapı ile kapak yapıldır.

Kurşunluoğlu evi

Akalar evi

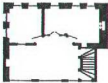
İbrahim Çallı evi

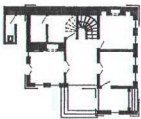
Koryelioğlu evi

Sürücüler evi

Saraçoğlu evi

Balci evi

Özbekevi

Dış sofalı plan tipi.

Dış sofalı plan tipine örnek olan bu evler Osmanlı dönemine aittir. Dört oda ile çevrelenmiş olan Kurşunluoğlu evi günümüze kadar gelmiş olan özellikli nadir yapılardan biridir. Diğer dış sofalı örneklerde sofanın bir tarafında üç odadan oluşan oda sırası yer almaktadır. Her odanın sofaya açıldığı bu plan tipinde yan odalar orta odaya göre daha özenlidir. Hepsinin sofayı taşıyan kemerleri bağdadi tekniğinde kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Dış sofalı plan tipine örnek olan Sürücüler evi, zamanla sofası camekanlarla kapatılmış orijinalliğini yitirmiştir. Saraçoğlu evi de Cumhuriyet dönemi mimarisine örnek olup orijinalinde sofa duvarları pencerelerle kaplıdır.

Orta sofalı plan tipi

Sofanın iki oda sırası arasında yer almasıyla oluşur. Merdiven oda sırasının arasında veya odaların arasında yer alır. Genellikle göçmenlerin oturduğu İstiklal mahallesinde bu tipe rastlanmaktadır. Rum evlerinin özelliklerini yansıtmaktadır. Odalar arasında geçişler bulunmaktadır.

Şekil 9.2 Denizli evleri plan tipleri.

Eski kent dokusu 1950 –1960 yıllarından sonra endüstrileşme ve sanayileşmenin etkisi ile giderek özelliğini kaybetmiştir. İkinci Dünya savaşından sonra kentin büyümesi, nüfusun artması ve geciken imar planı uygulamaları kentin strüktürünü olumsuz yönde etkilemiştir. Zamanla kent merkezinin yoğunlaşmasıyla zamanında alınmayan koruma kararından dolayı eski evler yıkılıp yerlerini apartmanlara bırakmıştır.

1964 yılında yapılan imar planı eski evlerin konumlarını dikkate almadan yapıldığı için evlerin çoğu geniş caddelerin açılmasıyla yıkılmıştır. Bu çalışmanın amacı; tarihsel süreci hakkında çok fazla bilgi sahibi olunmayan Denizli ilinin merkezindeki nitelikli binaların saptanması ve belge olarak gelecek kuşaklara aktarılmasıdır.

Bundan sonra yapılması gereken Denizli merkezinde tespitleri yapılmış, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi sonrası nitelikli olan binaların korunması için bilimsel araştırma ekipleri kurularak eski yerleşim bölgelerinin genel dokusu incelenmelidir. Eski dokusunu halen yitirmemiş olan, Musa mahallesi ve göçmenlerin yaşadığı İstiklal mahallesi bir bütün olarak korunmalıdır. Bunun sebebi, Çaybaşı mahallesi örneğinde de görüldüğü gibi evlerin terk edilmelerinin başlıca sebebi tek katlı konutların apartmanların arasında kalmasından dolayıdır.

KAYNAKLAR

- Aladağ, E. , (1991), Muğla Evi, Hamle Matbaacılık a.ş. İstanbul.
- Altınar, A. ve Budak, C. , (1997), Konaklar Kitabı, Tepe Yayınları, İstanbul.
- Altınsay, B. , Gökalp, S. , Hersek, C. , Kayademi, M. , Morçöl, E. , Özkaya, Y. , Paytar, G. , Şahin, N. ve Tuncer, S. , (1988), İstiklal Mahallesi, ODTÜ Mimarlık Basım İşliği, Ankara.
- Bektaş, C. , (1987), Babadağ Evleri, Bektaş Mimarlık – Mühendislik a.ş. Yayını, İstanbul
- Bektaş, C. , (1987), Şirinköy Evleri, Yapı Endüstri Merkezi Yayın Bölümü, İstanbul.
- Bektaş, C. , (1988), “Horozların Denizlisi”, Şehir Kent Kültürü Dergisi, 17: 37-45.
- Camcıgil, Z. , (1990), Geleneksel Türk Evinde İklim ve Etkilerinin Araştırılması, İstanbul.
- Çiftçioğlu, İ. , (1993), Denizli Tarihi, Yüksek Lisans Semineri, Selçuk Üniversitesi Türkiye Araştırma Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Konya.
- Denizli Kent Bütünü Nazım İmar Planı, (1990), Denizli Belediyesi Yayını, Denizli.
- Denizli Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, (1988), “Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu”, Denizli Valiliği Yayınları, 27- 30 Eylül 1988, Denizli.
- Eldem, S. , Akozan, F. ve Anadol, K. , (1968), Rölöve I, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul.
- Eldem, S. , (1968), Türk Evi Plan Tipleri, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Eldem, S. , (1984a), Türk Evi Osmanlı Dönemi Cilt I, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul.
- Eldem, S. , (1984b), Türk Evi Osmanlı Dönemi Cilt III, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul.
- Engin, Ş. , (1978), The Çaybaşı District İn Denizli, ODTÜ, Ankara.
- Erpi, F. , (1987), Buca’da Konut Mimarisi (1938-1934), ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, Ankara.
- Ettorre, S. , (1987), Hierapolis Di Frigia 1957-1987, Gruppo Editoriale, Torino.
- Evren, M. , (1959), Türk Evinde Çıkma, Doçentlik Çalışması, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Gökmen, F. , (1998), “12. Yüzyıl’dan Günümüze Gelen Bir Ahşap İş, Kündekari”, Vizyon Dekorasyon Dergisi, 28: 44,45.
- Günay, R. , (1988), Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri, Yem Yayınları, İstanbul.
- Hasol, D. , (1998), Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM Yayınları, Güzel Sanatlar Matbaası a.ş. , İstanbul.

Küçükerman, Ö. , (1996), Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi, Promat Basım Yayın, İstanbul.

Tınastepe, H. , (1984), “Denizli Evleri”, YTÜ Mimari Tasarım Yüksek Lisans Ödevi (Yayınlanmamış).

Türkiye'nin Parlayan Yıldızı Denizli, (1998), Denizli Valiliği Yayınları, Denizli.

Yeşil, F. , (1984), Çaybaşı Mahallesi Araştırma Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Diploma Projesi, İstanbul.

